DE LECTURĂ

Luceafărul

Săptămînal editat de Uniunea Scriitorilor din România

Serie nouă • Miercuri, 8 aprilie 1992 **12 (111)**

Zona de intersectare

Opțiunea de 64 la sută a Convenției naționale a F.S.N.-ului pentru moțiunea grupului condus de dl. Petre Roman certifică decesul politic al ramurii conservatoare, simili-comuniste, din sinul acestui partid care continuă, totuși, să rămînă eclectic și dezarticulat în ciuda eforturilor liderului său de a impune un comportament unitar la nivelul democrației interne și al ideologiei politice. Adoptarea moțiunii grupului Roman a fărîmițat în mod pentru toată lumea evident partidul de guvernămînt și e de așteptat să apară mai multe formațiuni politice complementare ideologic. La mai vechiul FSN-20 mai s-a adăugat de cîteva zile un FSN-22 decembrie. Dacă tot a dat maladia calendarului peste fesenisti de ce nu s-ar ivi, ca un corolar, și un FSN -23 august ? Ar fi în logica lucrurilor. În fine... Oricum, Frontul a murit, trăiască Frontul ! — cam asta ar fi situația. De aici încolo importanță va avea, cel puțin în perspectiva alegerilor legislative, nu atît capacitatea de regrupare după fărîmițare cît măsura redobîndirii credibilității politice a formațiunilor derivate din Front, indiferent de cum se vor numi ele. Astfel, în ce privește aripa conservatoare, de esență comunistă, dominată de personaje care nu au nici carismă, nici competență și nici posibilități de exprimare măcar corectă în limba română, lucrurile sînt oarecum clare, în sensul că această aripă nu poate emite pretenții la simpatie din partea electoratului, fiind de pe acum ca și retrogradată în divizia B a jocului politic. Ușor nu va fi însă nici pentru aripa reformistă, întrucît — chiar fără a pune la îndoială sinceritatea atitudinii anticomuniste și democratice din declarațiile dlui Roman —, o nedumerire suspicioasă tot va persista, provocată de nepotrivirea dintre ceea ce declară acum liderul moțiunii „Viitorul-azi" și ceea ce a făcut sau, mai bine zis, n-a făcut domnia-sa în vremea cînd se afla în fruntea executivului. Avantajul, ca să zicem așa, tehnic și logistic pe care îl conferă acestei aripi prezența, la vîrf, a unor tehnocrați carismatici, competenți și locvaci este, totuși, unul cu două tăișuri : lasă loc, grație nepotrivirii amintite, prezumției de demagogie. Și cum, la această oră, electoratul român e sensibilizat mai ales la capitolul încredere, suspiciunea devenindu-i de-acum a doua natură, ceea ce socotim a fi un avantaj pentru aripa reformistă s-ar putea să se dovedească tocmai pe dos. Încît, dacă dezmembrarea Frontului Salvării Naționale e o realitate incontestabilă iar înfringerea aripii conservatoare o certitudine manifestă, nu e deloc exclus ca victoria aripii reformiste să fie și ea înșelătoare, o victorie a la Pyrrus. În orice caz furtuna devastatoare din F.S.N., din — iată ! — fostul F.S.N., se va resimți, într-un fel sau altul, în întreg peisajul politic de astăzi. Ar fi însă o naivitate să se creadă că dezagregarea Frontului ușurează misiunea opoziției democrate în viitoarea campanie electorală. Am spune chiar că, dimpotrivă, o îngreunează. Vom încerca, într-un comentariu viitor, să explicităm această aparent paradoxală aserțiune. Pentru moment ni se pare important să subliniem natura contradictorie a consecințelor rupturii dinlăuntrul Frontului Salvării precum și doza lor de imprevizibil. Cursul logic al evoluției noastre politice intersectează acum — și nu știm pentru cîtă vreme și nici cu ce urmări — cursul aleatoriu. Un lucru știm : cu cît va fi mai restrînsă zona de intersectare, cu atît șansa de împlinire a dezideratului stabilității politice în climat democratic va fi mai mare.

„L"

In acest număr reproducem lucrări semnate de pictorul Vladimir Ene

Celui ce strigă

celui ce strigă : simt că-mi pierd glasul !
aceluia în zadar îi mai spuneți pe nume —

cu cleștele credinței lui Domnul are să-i
smulgă limba
iar noi o să trecem pe rînd
pe dinaintea lui înjurîndu-l scuipîndu-l

dar el privind cînd la rai cînd la iad
nu va ști cui să răspundă și va surîde
prostește
și surîzînd are să moară de bube

un glas pierdut o să pledeze pentru noi

Ștefan Augustin Doinaș

CIORAN '81

FASCINAȚIA VIDULUI

eseu de Corneliu Mircea

în paginile 8 și 9

In pagina a 16-a O NUVELA de

JULIO CORTÁZAR

«Sună telefonul, Delia»

Luceafărul

Director
LAURENȚIU ULICI

Redactor șef adjunct
EUGEN URICARU

Secretar general de redacție
MIRCEA CROITORU

semn

De bine de rău, e rău

Din păcate pe lumea aceasta nimeni nu e cu desăvîrșire bun. Dar răi desăvîrșiți sînt înclinat a crede că există cu oarecare prisosință. Și atunci se întîmplă ceva de natură a ne dezamăgi repetat, transformîndu-ne în dezamăgiți de profesie, dezabuzați, indiferenți, poate cinici. Cum ajungem aici ? Simplu : în fața răilor care ne conduc, țara sau doar fabrica unde lucrăm, se naște în fiecare dintre noi dorința de a-i vedea înlăturați și de a asista în înlocuirea cu alții, pe care-i considerăm pe atît de buni pe cît de răi erau răii. Și, pentru cazul cel mai frecvent, al acelora care nu se vor conducători, de nimic ci doar de oameni la locul lor, ne fixăm nu un portret-robot al noului șef, cel bun, ci chiar omul care să corespundă frumoaselor noastre aspirații. Spunem tuturor „el e omul care ne trebuie" ori „ei sînt oamenii care ne trebuie" și, în unele — rare — cazuri, asistăm într-o bună zi la instalarea bunilor în locul răilor. Ne bucurăm nevoie mare un timp, după care ne dăm seama că nici acești buni nu sînt tocmai ce sperasem și crezusem pînă în clipa împlinirii visului. Nu contează cum ne dăm seama de asta, ci faptul în sinea lui cea de mai toate zilele. Și atunci ne fixăm alte nume ale următorilor buni, care și ei se vor dovedi răi și așa mai departe. Dacă ne închipuim că doar românu-i un circoțaș ne înșelăm : nici francezul de rînd nu-l numește pe președinte, că-i Giscard, că-i Tonton, altfel decît cu frumoasa vorbă **con**, nici englezul nu-l înghite pe John Major după ce n-o înghițise pe Margaret Thatcher și așa mai departe. Poate nordicii să fie mai disciplinați, deci mai resemnați, deci mai fericiți.

Cele de mai sus nu-i scuză pe răi, mai degrabă pe semi-buni că nu-s buni de tot. Cele de mai sus nu ne scuză nici pe noi, dezamăgiți, pregătiți pentru o nouă dezamăgire în speranța că ea va fi mai mică. Și, dacă dezamăgirea scade întruna, de la un guvern la altul, de la un președinte la altul, atunci în cîteva secole se va putea ajunge la perfecțiune ? Nu, căci aici se trece la diviziuni din ce în ce mai mici, la rate scăzute ale micșorării dezamăgirii, ca-n aporia lui Zenon care ne demonstrează, în același fel, de ce Achile n-o s-o ajungă niciodată pe faimoasa broască țestoasă. Deci nici omenirea n-o să atingă perfecțiunea, spre binele ei. O nouă vorbă circulă prin România : de bine de rău, e rău.

Nicolae Prelipceanu

dictatura personală

Emanciparea patologică a calomniei

Vreau să cred că există un ideal al adevărului restituit în natură, restituit mai degrabă sau mai tîrziu, întreg sau parțial, în toate cazurile flagrante măcar și că dezgustul intruziunii răului pe lume, relativ, pernicios, nu poate fi dezvăluit decît cu patos moralizator, oricît ar fi el de prisos...

În ultimele două numere ale **Luceafărului**, cerînd iertare cititorilor și directorului acestei reviste, am făcut caz, supărat la culme, de emanciparea patologică a calomniei și a delațiunii ordinare : la adresa mea o fostă „colegă", Elena Stefoi, celebră, cumva, în mediile scriitoricești prin lipsa de caracter, publicînd în **Contrapunct** 3 din 13 martie 1992 un articol ticălos, „Pe ocolite", conceput intenționat să mă **compromită** cu orice preț ! Biata de ea... Fără **motiv** interesat ? Doamne, cîtă mizerie sufletească a putut să fie inventată pe lume... Lume, lume...

Mărturisesc, îmi e o silă fără margini să continui să mai dau de gol aici detalii ale unuia din chipurile diavolului... Exhibat însă, gata să recxperimentez servitutile zădărniciei postrevoluționare pe propria piele, „stoic", servituți legate de „demnitate" și „libertate", vin și repet : nu mai avem chiar nimic sfînt de apărat, nici o virtute și oare doar nedreptatea a rămas nemuritoare ? În tot ce ni se întîmplă după îndepărtarea totalitarismului comunist : cînd vechii tortionari și noile lichele vin și te scuipă azi în cap fiindcă ai fost fraier și nu ai înțeles la timp ca tot ei sînt aleșii sorții ? Că duplicitatea și conformismul fac selecția naturală ?

În 13 martie 1992, așadar, am fost acuzat în mod aberant, fals, delirant, abuziv, ilegal, nici nu mai am idee cum să spun, acuzat cu un scop precis însă, în **Contrapunct**, pe prima pagină, de E. Ștefoi că eu am publicat un articol „îngrozitor", „**comandat**" de domnul Virgil Măgureanu în persoană, „fost prieten" (sau la „**cererea**" sa expresă — cuvinte subliniate de Elena S. în text, anume să nu scape ochiului vigilent !), articol „antimaghiar", publicat „PRIN FEBRUARIE 1990", pe cînd, citez iar : „Nu avuseseră loc «evenimentele» de la Tîrgu Mureș"... Vă dați seama de ce fel de motivații „politice" agravante pot să am acum parte, judecat la doi ani distanță, cu o lipsă de demnitate consternantă, în legătură cu acest articol „infamant" : ehe, cine e azi domnul Virgil Măgureanu, moștenitorul Securității Statului și cine sînt „îngust naționaliștii", de la Eminescu, Hasdeu, Eliade sau Tutea", amărîții și ramolișii și pînă la „țanțoșii" și „duplicitarii naționaliști mascați", „eruditii nostri intelectuali care-au bătut lumea-n lung și-n lat", personalități, scriitori români de azi care au citit articolul meu „antimaghiar" „foarte prost scris" și s-au „bucurat" atunci (toate cuvintele puse în ghilimele sînt preluate din E. Stefoi, „Pe ocolite"), „e-o bucurie primitivă, pentru că le-a fost dar să citească" un asemenea articol... Norocul României rămînînd, bineînțeles, în cei „cîțiva colegi" de la **Contrapunct**, ce m-ar fi blamat, cică, atunci, cine ? Să vă dau numele lor ? Nu merită, vai, efortul....

Am atras atenția, pe scurt, săptămîna trecută că toate **porcăriile** astea purtătoare de ghilimele aici, apărute sub semnătura Elenei Stefoi atît de sigură pe ea, au fost ticluite „cu cap", chiar dacă fosta-poetă ar putea să lase impresia unor „neglijențe comportamentale" de bolnav psihic ! La tribunal, boala ei psihică, ori cum, n-o va scuza de infracțiunea de calomnie profesională... Nu are rost să mai insist în acest sens.

Deci : pentru reîmprospătarea memoriei și limpezirea încurcăturilor premeditate de date. Întîi, „prin februarie 1990" : deși fusesem ales redactor șef la **Contrapunct**, în lipsă, nu colaboram și nu călcam prin redacție, ci **făceam încă revoluție**, fără entuziasm, trezit deja la realitate, în fruntea județului Vrancea, la Focșani și în Parlamentul Provizoriu, la București, de unde aveam să mă retrag definitiv la 5 martie 1990. Apoi : articolul cu buclue, pretins „antimaghiar" a apărut în **Contrapunct** la **30 martie 1990**, adică după ce avuseseră loc evenimentele tragice de la Tîrgu Mureș, impresionante...

Liviu Ioan Stoiciu

(va urma)

replici

Spiritualul „Literator"

Ca de obicei, încărcat de apolitism ca broasca de păr, **Literatorul** comentează acordarea premiilor revistei noastre, fixîndu-ți pălăria pe-o parte ca Sucă al lui Nea Marin în plină campanie electorală. Ce o neliniștește pe sus-pomenita revistă ? Mai întîi că **Luceafărul** „izbutește luxul acordării de premii", sugerînd, printre altele, că banii ar fi extrași din „trezoreria obștei scriitorilor". Ne cerem scuze că, într-o perioadă atît de pauperă, noi ne mai permitem un astfel de lux — n-am avut inspirația să ne înscriem în spiritul și litera **Literatorului** — dar darul oferit de editura **Victoria** (nu de palatul Victoria și nici de palatul Cotroceni) era destinat exclusiv premiilor. Că domnul Diac Tomnatic și Alumn n-a aflat așa ceva, nu ne mai miră (deși toată presa a consemnat sponsorul). Măria Sa fiind ocupat cu garda președintelui, în numeroase vizite de lucru sau la diferite dineuri, și nu are timp pentru lecturi. Se vede cu ochiul liber, de altfel. Așadar, insinuarea cu ușurarea vistieriei scriitorilor pare să fie o emanație a unor persoane mici la chip dar aprige la mînie care, ori de cîte ori au prilejul, se chinuie să intre în cadrul televizorului, ca tot românul să-l vadă în preajma cui înfloresc. Ei și revista amanetată.

Perplex rămîne acest Diac Tomnatic și Alumn fiindcă, „pentru prima oară e premiată vorbirea". Ca și cînd în această „vorbire" nu se includ specii și genuri literare, ci ar fi o subsecție a chimiei. Sîntem iarăși descoperiți. Să nu premiem noi oportunismul, lingușeala, servilismul ci tocmai un post de radio care, de-a lungul anilor, a lovit sistematic, concertat, prin pamfletele și foiletoanele sale, în regimul totalitar, sub care se bănuiește că și unii domni de la **Literatorul** ar fi avut de suferit. Dacă vor să ne demonstreze contrariul, noi nu-i putem opri. Fără această instituție și fără altele prezența unor literator-ați în campania președintelui actual n-ar fi fost posibilă. Amnezia nu iartă ! Dacă publicistica de la postul de radio **Europa Liberă** și, mai ales, moralitatea și performanțele acesteia nu intră sub incidența artei, regretăm, nu noi am sugerat-o. Despre celelalte insinuări, atît de subtile încît devin delațiuni, refuzăm să discutăm.

Sigur, e dreptul ficăruia să aibă opțiuni apolitice (!) și să se agațe de unde simte că nu poate cădea. Pentru o vreme. Dar, cînd te plingi toț timpul de expansiunea sentimentelor antisemite antirusești și anticomuniste, introducîndu-l în context și pe „protolegionarul Eminescu", nu mai ai scuze, ci obsesii. Oameni de acest fel nu trebuie uriți ci doar compătimiți.

Enoriașu Sănătescu

Vorbe de pe corabia lui Sebastian

● ALEX. ȘTEFĂNESCU : „Și conducătorii României, și conducătorii așa-numitei Republici Moldova poartă o grea răspundere, în fața istoriei, pentru modul lamentabil în care s-au bîlbîit exact atunci cînd aveau ocazia să integreze în România pămînturile românești ocupate abuziv de Uniunea Sovietică acum o jumătate de secol. Că s-au comportat așa din incompetență sau dintr-un calcul vinovat — aceasta contează mai puțin. Ireparabil și de o infinită gravitate rămîne faptul că recuperarea teritoriilor luate tîlhărește nu s-a realizat". **(Zig-Zag)** ● CONSTANTIN VRINCEANU : „... „relația Iliescu — Măgureanu a fost și rămîne un veritabil pilon al democrației noastre originale". **(România liberă)** ● REPLICI CELEBRE : „Nu există gumă care să șteargă Frontul din istorie". (Adrian Severin) ; „Noi am umblat noaptea prin zăpadă să vă adunăm voturile. Și acum ați uitat totul". (Tunaru) ; „Eu sînt reprezentantul țărănimii și bolnav". (d-na Preda) ; „Să ne înarmăm cu lucrări despre Basarabia". (Gh. Dumitrașcu) ; „Timpul s-a expirat". (Radu Berceanu) ; „Mă, tu curent A ! Tu ce susții ? Dar tu curent B, ce susții ? Vă salut". (N.S. Dumitru) ; „Eu am fost în luptă cu Securitatea și cu Partidul". (Petre Ninosu) ; „C asistența acelebrală". (Alexandru Albu) ; „Domnule Petre Roman, dvs. sînteți trandafirul, dar nu uitați că crinii au spini". (O anonimă dăruind un trandafir liderului) (Din **Expres magazin**) ● ILIE NEACȘU : „Vă e teamă de ei, domnule președinte ? Spuneți cu tărie poporului român orice acțiune care conduce la inexplicabila dumneavoastră timorare. Ceaușescu a pierit pentru că a ascuns poporului pînă în ultima clipă adevărul despre complotul internațional"... **(Europa)** ● ALCIBIADE : „Și Guvernul Stolojan s-a dovedit a fi, în fond, guvernul lui Roman". **(România Mare)** ● ILIE NEACȘU : „Diversiunea «Rosen-Tatulici-Nistorescu» a eșuat". **(Europa)** ● CURIERUL DE AMBE SEXE : „Prostia ne vine de de la răsărit". ● PATRICK DE HILLERIN : „Mai nou, românii mari al lui Vadim se laudă intimilor că au reușit să pună mîna pe o parte din arsenalul fostei U.R.S.S. Deocamdată, numai pistoale și ceva muniție, dar urmează să facă rost și de cîteva rachete cu raza de acțiune Butimanu-Budapesta. Acestia sînt primii pași spre transformarea C.A.P.-ului de la Butimanu într-o capitală a românilor de pretutindeni. În plus, cunoscător al legislației în vigoare, d'. Dan Ioan Mirescu a început să lanseze tinerelor zariste invitația de a scrie despre Butimanu, documentîndu-se la fața locului. Probabil s-a gîndit că, dacă vin de bună voie, nu poate fi acuzat de viol". **(Academia Cataveneu)** ● „TRAIAN MIHAI, Cluj-Napoca : «Sînt numai simpatizant al P.M.R., și, deși sînt membru P.U.N.R., am fost îngrijorat de soarta procesului de la Ploiești. Acum răsuflu ușurat și cred în dreptatea justiției române care trebuie să fie de partea adevărului și să-l absolve pe dl. Vadim de acuzațiile nedrepte ale familiei Robu. După Tudor Arghezi, el este cel mai mare pamfletar contemporan»". **(Politica)** ● ALCIBIADE : „Cumpărați «Politica», cel mai tare (sic !) ziar de partid din România". **(România Mare)**

Petre Stoica

De la patos la politic — și pe cînd invers?

Nu cred că greșim deloc dacă om considera că Dl. Mircea Snegur, eședintele unei repub'ici staliniste, este urmaș fidel al lui Molotov, pe care, ntem convinși, în tinerețe, pe la stu-ile pe unde a umblat, i-a admirat strate-a cu care, doar cu un creion de timplă-e, a împărțit o foarte mare parte a mîntului. Și fiind urmaș fidel al lui olotov, este firesc că este de acord și politica externă a lui Ribbentrop, cu re Molotov a încheiat pactul, pe care omnia Sa cică l-a declarat „nul și nea-nit". Dacă e așa, cred că îl putem nsidera pe drept cuvînt, statuia vie olotovisto-stalinistă, care ține încă de-rte de ceea ce înseamnă ființă româ-ească și ținut românesc pe românii de ncolo de Prut. Și din cîte știm, în ma-le lagăr sovietic, inexistent la această ă în conștiința lumii întregi, toate sta-ile lui Stalin și chiar Lenin au cam pi-t, darmite principiile lor atît de ana-onice oricărui timp dar mai ales acesia pe care-l trăim. Ce fac totuși româi de dincolo de Prut de nu-și dărîmă nă la ultima statuile, de piatră sau în-flețite, care încă îi mai țin forțat abu-v într-un lagăr al nimănui, ci poate nu-ai a unor pofte și ambiții de putere ne-ceptate nicăieri în lume? Să le fie re frică românilor de peste Prut, în oporție de peste 80% ca locuitori, de o umie vie a comunismului, împopoțonată s, ca în piesele de teatru ale lui Alec-ndri, birzoindu-se acolo, stîlcind și grai port? Nu cred. Mult prea curajoși au st ei, pe vremea cînd le stătea KGB-ul coaste, cînd n-aveau voie nici să pro-ințe, ba chiar nici să viseze, cuvîntul mân. I-am cunoscut atunci, prin '88, la naclul „Al. Mateevici", curajoși, lup-tori pentru alfabetul latin, pentru lim-a română. Mi se păreau de neînchipuit credeam că a doua zi n-o să-i mai d pe stradă. Dar a doua zi îi întîlneam străzile Chișinăului și mai curajoși, ctorioși, bucuroși că încă un pas a fost cut. Nu-i înțeleg acum, de ce fac acești și înapoi. Cred oare că-i adevărat ceea -a afirmat Dl Mircea Snegur la intru-rea constituirii Comunității Statelor In-pendente, că 95% din „moldovenii mei" zice și dumnea'ui ca Ștefan cel Mare! nu sînt de acord să se unească cu Ro-ânia? Nici asta nu cred? Și mă întreb unde a scos Dl Mircea Snegur acest ocent atît de exact și aproape unanim, știind că, în obținerea lui, n-a fost orga-nizat nici un referendum. Să se organi-zeze întîi acest referendum care, la drept vorbind nu-și are sensul, pentru că atunci cînd a fost răpită Basarabia nu s-a pus problema consultării maselor, și abia atunci să afirme atît de sigur și deschis că „moldovenii lui" sînt de această părere. Dar se vede că Domnia Sa se con-fundă cu 95% din populația Basarabiei, mai curînd a României de dincolo de Prut. Poate că i-aș înțelege espectativa, pe care o tot invocă și cu care i-a învățat și pe intelectualii din jurul lui, luptătorii de odinioară, dacă l-aș vedea dindu-se cu capul de pereții Parlamentului de Chișinău și ai celui din Kiev pentru obținerea Bucovinei de Nord, a Ținutului Herța și a Basarabiei de Sud. Dar nu văd nici un semn din acest punct de vedere. Aproape că sîntem înclinați să credem că acele republicuțe găgăuze și transnistriene sînt întreținute chiar de Domnia Sa, după me-toda comunistă a sustragerii atenției și a crea panică și neliniște și de a orienta lupta în altă parte decît în direcția prin-cipală, în cazul ăsta în direcția reîntregi-rii României. Putem crede așa ceva, de bine ce Domnia Sa este un românofob declarat și mai mult decît atît vorbește despre „frații de dincolo de Prut", adică din România, cu condescendență, într-o pocită limbă birzoiască, afirmînd pe unde se duce independența „republicii sale de la Chișinău", așa cum ploiești-eanul consa-crat și-a declarat republica sa. Nu este decît dîrzenia cu care își menține crezul și independența Moldovei față doar de România, că față de „marea patrie na-tală", după sintagma bine cunoscutului s'ogan sovietic, nu prea se vede că este. Dar n-are nici cum, de bine ce este un continuator fidel al lui Molotov în fața căruia probabil a depus jurăminte eterne. Dacă vrea să ne convingă că nu-i așa, atunci să pună mîna pe radieră și să radă de pe hartă urma creionului de tîm-plărie, pe care l-a purtat Molotov și să se resemneze la gîndul că nu poate fi decît un deputat al unui sat al României, în măsura în care va fi ales de e'ectora-tul viitoarelor alegeri libere ale României întregite. Este prea caricaturală poziția „republicii Moldova" și a președintelui ei în contextul actual al țărilor lumii și cu atît mai defavorabilă imaginii României în lume cu cît astfel de diplomați repre-zintă în diverse conclavuri o parte a ei. Însă Domnia Sa n-are inima aceasta, nici mintea să o facă. Îi place să fie preși-dinte. Da, să fie, dar președintele unei republici sovietice în curs de lichidare. Dacă s-ar considera așa și ar trece la această acțiune, în fața istoriei n-ar mai avea nici un păcat.

Dar cei ce i-au întreținut această ima-gine au fost intelectualii, sau mai curînd „o anumită parte a intelectualității" și din rîndul acesteia în mod special scri-itorii, cei care au purtat stindardul bătă-liilor cîștigate direct cu Kremlinul. Ei, care, în decursul acestei istorii amalga-mate, au trecut de la patos la politic, strunind hățuri, schimbînd peste noapte situații, alfabetul, înrădăcinînd în conștiin-ța multor oameni ideea reîntregirii spiri-tuale a neamului românesc. Ei, desigur, care după decembrie 1989 au început să-și arate arama pe față, ținînd dimpreună cu alți români de aici, care au trecut în pri-mele rînduri Prutul ocupîndu-le spiritul, ideea reîntregirii României departe de faptă. Pe ei ne este mai greu să-i înțe-legem noi, cei care i-am cunoscut în iure-șul acelei lupte periculoase cu ani în urmă, de ce le este frică de unire, de în-trarea în România cu arme și muniții, cu cățel și purcel, cu trup și suflet? De ce? Un moment mai prielnic decît acesta, cînd efectiv nimeni nu-i mai ține în chingi, nu va mai exista chiar atît de repede. De ce nu se gîndesc ei la lupă-torii din Estonia, Lituania și Letonia? Au uitat izbînda acelora? Nu cred. Atunci de partea cui sînt? Ce să credem noi, românii, despre ei românii, despre pato-sul lor? Să fie înțelesul al doilea al acestui cuvînt, acela de „falsă însufle-țire"? Ce să credem despre convertirea lor politică, de drumul parcurs de la pa-tosul acela evident la politicul actual în care s-au strecurat ca soldatul român în mantaua de tip Kalașnikov? Nu mai știm ce să credem. Întrebăm atunci, pe cînd drumul invers, la armele bine cu-noscute de ei, ale scrisului, pentru că în politică s-au dovedit a fi oameni de plas-tilină, ușor de modelat de mîinile butucă-noase, de moldovean convertit iremedia-bil la bolșevism, ale Dlui Mircea Sne-gur? Ar trebui cît mai curînd și lăsată lupta pe mîna celor tineri de la Frontul Popular Creștin Democrat, pe mîna celor care doresc ceea ce este firesc să se în-tîmple cît de repede și anume **reîntregi-rea țării**. Altfel, istoria îi va pune înace-eași tărîbacă și-i va da pe apa Simbetei, unde le este locul.

Nu putem accepta cameleonismul: azi în dreapta lui Snegur, mîine în frunte-a Frontului Popular Creștin Democrat, poi-mîine la dreapta președintelui României feseniste, sau într-un tîrziu, la curtea re-gelui, menestrel de sîmbătă seara. Ori una, ori alta, să știm cu cine discutăm. Epoca demagogilor am declarat-o înche-iată, iar pe cei pe care-i mai depistăm îi tratăm ca atare. Aviz!

Sîntem și noi sătui să tot scriem arti-cole de genul acesta, dar pînă cînd țara nu se va întregi, nici noi nu vom putea în-ceta tirul. Căci cît timp Dl Snegur va abuza de un pact fascisto-comunist și va ține despărțită de țară Basarabia și Bu-covina și se va birzoi în fotoliul de pre-fect al Chișinăului, considerîndu-l tron de domn președinte, nu vom fi liniștiți.

Gellu Dorian

momos

Poetul și milițianul (II)

În anul acela (1977) Ni-chita se bîlbîia. Susținea că defectul i se trage de la cutremurul care îl surprinsese în casa lui Sorin Dumi-trescu. Și Sorin se bîlbîia și cînd se întîlneau nu mai știai care e bîlbîit și care se preface.. Eram tentați să în-cepem să ne bîlbîim și noi, ceilalți, care îl frecventam pe poet, dar cu ajutorul lui Dumnezeu, acest defect nu s-a instalat în gurile noastre.

În vara lui '77 în jurul lui Nichita se formase un nucleu de plevușcă lite-rar-artistico-numismatică (cum ar spu-ne Breban), se bea votcă, se citeau diverse producții literare mai mult sau mai puțin interesante și cum nu exista încă o stăpînă a casei, era o hara-baură de nedescris, practic „salonul – nichita" era deschis non-stop.

Nichita susținea însă că e foarte îndrăgostit și duminicile la prînz dis-părea pînă luni dimineața. Doamna inimii lui se numea Rodica, fusese că-sătorită (cred că soțul fugise în stră-inătate) și avea un băiețel, Ionică. Pe „misterioasa" Rodica am cunoscut-o peste 2–3 ani sau poate mai puțin, în ajunul plecării definitive în Franța, la mine acasă. Era o doamnă distin-să, foarte brunetă și profund scîrbită de boema care îl distrugea pe poet. Pînă însă s-o cunosc, poetul, constatînd că sîntem vecini cu ea, apărea proaspăt îmbăiat și bărbierit dumini-cile pe la ora 12 și se lamenta că Ro-dica nu-l mai iubește, că s-a hotărît să emigreze, propunea să bem ceva și pe la 2–2,30 pleca șchiopătînd spre aleasa inimii lui. Avea întotdeauna cu el o plasă și în plasă erau cîteva sti-cle cu votcă și mici cadouri pentru Ionică, fiul doamnei brunete. Dumini-ca după-amiaza pînă luni dimineața poetul ducea o viață domestică și, mărturisea el, foarte plicticoasă. Tre-buia să mănînce, să se uite la televi-zor, să nu bea prea mult, să-l aju-te pe Ionică la lecții, să se spele, să doarmă în așternuturi curate și, des-tul de probabil, să nu se mai bîlbîie. După un asemenea „tratament" era însă apt să înceapă o nouă și ade-vărată săptămînă de lucru.

Ștefan Agopian

inimax

Democrația sinucigașă (II)

Fie-vă elita ușoară!
(Urări de bine la Cel de-al III-lea Congres al FSN)

Pentru că este 1 aprilie a fost are tentația de a confecționa o po-este năstrușnică despre cum evoluează omânia direct spre dictatură, date fiind timele peripeții din arena politică bucu-șteană gîndite în corelație cu ceea ce intîmplă dincolo de Prut. Bunăoară, zînd că altcumva nu mai poate rămî-ne pe viitor în palatul prezidențial, lică în singurul loc unde se poate simți siguranță, unul dintre cei doi prețe-nți ai românilor apelează la celălalt eședinte, rugîndu-l să se angajeze în-un mic război de graniță după care, icial, să ceară sprijin confraților. Am-e manifestații de indignare și adeziune, ujbe cu sobor de preoți ș.a.m.d. Nici problemă. Concomitent, provocarea ui conflict etnic și descoperirea unor vezi incontestabile ale amestecului răin prin intermediul partidelor de oziție ar face inevitabilă starea de cesitate pe tot cuprinsul României ari. Etc. etc. Și n-ar fi singurul sce-riu posibil de imaginat cu ocazia lui aprilie. Numai că, acum, re-compune-a realității social-politice de o ma-eră fantastică este o încercare ori-m sortită eșecului, fantezia, solicitată maximum chiar, neavînd cum să concu-ze în bizarerie cu cele ce se întîmplă tr-adevăr. De unde și renunțarea la menita tentație în favoarea căută-incepută cu o săptămînă în urmă.

Interpretate din punctul de vedere al ezării societății românești într-o or-ne politică democratică, rezultatele nvenției Naționale a F.S.N. se dove-sc contradictorii, căci, pe de o parte, a înregistrat o importantă distanțare de comunism (marcată și de lozincile scandate în timpul „meciului"), pe de altă parte însă, fiind evident și un efect contrariu compus din (a) creșterea pro-babilității intervenției unui moment de ruptură violentă, fățiș dictatorială (b) accentuarea confuziei electoratului care, în timp ce suportă din plin consecințele dezastrului economic, asistă la o cascadă de scandaluri politice, în sine picant-spectaculoase dar grotești prin compa-rație cu necazurile ce le îndură marea majoritate a societății.

Cît privește anticomunismul, volta fă-cută de dl Petre Roman după debarca-rea din septembrie trecut, se dovedește într-o primă fază eficientă, de altfel, culpabilizarea adversarului (fost tova-răș de drum) fiind în această privință cît se poate de lesnicioasă și nu numai din considerente ce țin de trecutul no-menclaturist. Reacția, prima reacție (mar-cată pare-se și de nevroză) a parlamen-tarilor credincioși dlui Ion Iliescu n-a făcut decît să amplifice efectul antico-munist al Convenției iar gestul absurd al celor doi deputați care s-au cerut la P.S.M. a fost exact ce mai lipsea. Dar, prețul victoriei dlui Petre Roman în interiorul partidului constă în recunoaș-terea implicită a tuturor acuzațiilor a-duse Puterii de Opoziție și o anumită parte a presei sau altfel spus, este un vot de blam retroactiv care nu are cum să nu incrimineze, totuși, și fosta guver-**nare Roman** — sprijinul dlui Theodor Stolojan (acordat în pofida unor atacuri ce i-au fost adresate într-o manieră destul de transparentă) nu are cum să țină de foame, iar excesele de violență din 1990 sînt prea apropiate încît să beneficieze de atenuarea uitării. Bref, strategia temerară a dlui Petre Ro-man este adînc grevată de un **deficit de credibilitate**, date fiind toate cîte s-au întîmplat în timpul cît domnia sa a fost, totuși!, nici mai mult nici mai puțin decît prim-ministru. Reciproc și cumva simetric, același efect de bumerang îl produc și acuzațiile **tîrzii** ale prețe-dintelui și ale parlamentarilor, înverșunați abia acum împotriva echipei Roman & Comp. În aceste condiții, criza cronicizată din interiorul Frontului a devenit o criză acută de autoritate legitimă a actualei Puteri care, în mod normal, ar impune, ca singură rezolvare democratică, con-fruntarea electorală, în același sens pledînd și reticențele financiare ale Oc-cidentului, des pomenite de actualul pre-mier. O asemenea continuare este însă și cea mai puțin probabilă, întrucît fracționarea Frontului ar putea să de-termine consecințe dezastruoase pen-tru Putere, oricît de mare este even-tuala compensație oferită gratuit (?) de P.N.L. Or, cum liderii **noului Front** au pîinea și cuțitul în Parlament, este greu de întrevăzut ce ar putea să-i împiedice în a-și desfășura cît mai pe îndelete truda pentru ca ,între timp, să-și poată reface ținuta mototolită. De bună seamă că acest fapt a fost anticipat și în „ta-băra Roman" care deși nu are „carte în-chelată" a putut să pluseze liniștit pro-nunțîndu-se ferm pentru ținerea la o dată cît mai apropiată a alegerilor ge-nerale și prezidențiale. Dar timpul, poate fi socotit un aliat al Puterii în actualele condiții economice și politice? Puțin probabil. Iar atunci se evidențiază preg-nant o posibilă alternativă de evoluție, incluzînd un moment de discontinuitate, sau de ruptură, cînd intervenția unor evenimente excepționale ar justifica (cum se zice, de ochii lumii) măsuri ex-cepționale. O nouă mineriadă (eventual declanșată prin chiar cercetarea penală a d'ui Miron Cosma), o grevă generală, escaladarea conflictului de dincolo de Prut sau, încă și mai grav poate, amor-sarea unei răzmerițe în Ardeal, ar pu-tea fi, Doamne ferește!, tot atîtea pri-lejuri pentru punerea în scenă a unei „piese" dure pentru care actuala cîr-muire și-a dovedit cu prisosință dispo-nibilitatea. Din păcate, și tocmai fiindcă acum, poate mai mult ca oricînd, Opo-ziția ar trebui să-și facă simțită pre-zența prin unitate, disensiunile exis-tente în sînul Convenției Democratice ar putea să favorizeze indirect deteriorarea situației politice. În schimb, ar mai fi poate de luat în considerare cu încre-dere înțelepciunea poporului român care ar refuza să se lase antrenat într-o aven-tură. Poate. Dar dacă e singura garanție împotriva resurecției dictaturii...

1 aprilie 1992

Șerban Lanescu

Vladimir Ene: „Martir"

stop cadru

Întîrziații optzeciștilor

Despre promoția poetică optzecistă s-a vorbit în ultimii ani la noi mult și bine, deși critica de întîmpinare a trebuit să-și ia sumedenie de precauții — mergînd pînă la inventarea unui limbaj de-a dreptul sibilinic — spre a înșela „vigilența" autorităților culturale comuniste, opace și din calc afară de susceptibile față de orice fel de înnoiri.

Fără a fi neapărat elitistă, poezia celei mai înzestrate promoții de poeți de după război, în chip deslușit, este o poezie școlită și cultivată, promovată cu răbdare și aplicație de, și în cenaclurile și revistele universitare, mai cu seamă. Ochiul familiarizat poate distinge, în diversitatea vocilor și tonurilor, dincolo, firește, de o stare atitudinală și de spirit comună, vizavi de percepția realului, chiar și un program estetic unitar. Într-o ierarhie de valori mișcătoare, la ora de față, generația '80 își are liderii ei, capi de serie care, dacă nu fac încă școală suficient, vor face cu siguranță pe măsura trecerii timpului. De altfel, din ce s-a publicat pînă acum, e clar că promoția poetică '90 este, în parte, deviată estetic din cea anterioară.

Ceea ce se ignoră mai mult sau mai puțin pe moment, este că, departe de a-și epuiza energiile, promoția '80 revine în prima linie a interesului cititorilor și criticii cu o nouă falangă de poeți, alcătuită din toți insurgenții, independenții, incomozii și „bătrînii", considerați mult prea devreme (de către cine ?) ratați notorii. În genere, întîrziații unei generații au creat probleme de încadrare istoriilor literare academice, obligînd adesea la reconsiderări spectaculoase. Să fie și cazul aminaților generației poetice optzeciste care, chiar și la o privire fugară, se poate constata că fac — și nu întîmplător — grosul producției poetice din ultimii doi ani ?

Atașat biologic — și nu numai — promoției optzeciste, Ioan Vintilă Fintiș a cărui poezie îmi era parțial cunoscută din revistele literare, își face debutul editorial cu o carte de versuri remarcabilă, probînd o îndelungată și perseverentă trudă într-ale scrisului. Volumul **Singurătatea supremă**, apărut recent la Editura „Labirint" din București, face dovada unui poet matur și adesea inspirat.

Pentru Ioan Vintilă Fintiș, care are în chip absolut orgoliul drumului propriu — „drumul începe cu mine", notează el undeva, — **lumina**, cel mai frecvent element poetic invocat, este simbolul cuvîntului revelat, starea fulgurantă fixată în secundă a apropierii și depărtării, deopotrivă, a „cîntecului suprem" („iubire din iubirea supremă"). De la înălțimea aspirației spre substanța inefabilă a cîntului poetul este un prinț al iluziei, un Don Quijote pe care toate morile vin să-l locuiască de-a valma. În atelierul său de iubire, la o moară care macină tot pustiul lumii, nisipul pernicios și ignobil este pregătit spre a deschide aripi. Totul este aici alchimie ezoterică de unde lumea ar trebui să se subțieze în vis pe „țărmul cărții". Că poetului nu îi reușește totdeauna formula, sau combinațiile dau greș, este problema tuturor alchimiștilor... În felul său, Fintiș este un mistic dublat de un păgîn pe care poezia, chiar în clipele de singurătate a revelației, dacă îl umple de duh, în aceeași măsură îi spulberă înalta încredințare.

Un al doilea element al universului simbolic al poetului este **îngerul**. Din cîte înțeleg, îngerul este „autoritatea" care deschide fereastra luminii poeziei. Consistența lui se confundă adesea cu materialitatea pulberilor înlăcrimate ale edificiului de sînge al poetului, cerîndu-și dreptul și ele la existență în lumină : „Vestit de verbe eu vin cu crenguțe pe tîmple / și umbra mi se prelungește-n orizont // Iată vin îngerii și se sting în ea și deodată / se umple văzduhul cu mine / și cerul sclipește-n adînc / într-o perlă // Eu vin — cerc roșu glas tremurător adiere / Îngerul pătrunde în mine și viața / își deschide edificiul de sînge / aurindu-se //" **(Viața mea aurindu-se)**.

Conceptual, în înțelegerea lui Ioan Vintilă Fintiș, poezia este singurătatea populată de „tăcerea" îngerilor iar poetul — superbă imagine — „un Iacob căznit de lumină", trăind teribilul ultragiu al lucidității : acela de a vedea lumina cu irișii reci ai cuvintelor. Drama unui astfel de poet, care se întreabă în permanență ce este poezia, este cu atît mai [illegible] toare cu cît harul cîntului nu e, în fond, decît un înfiorător abur de smirnă, de necuprins în edificiul vagant al cuvintelor. Lumina însăși e ezitantă și se tocește de umbrele lor care n-o pot cuprinde și nici reține.

Ca tăcere, **singurătate supremă** și voluptate a stării incerte de prezența a harului „poezia este Thot ceea ce desparte **lumina** de **inger**, și **raza** de **undă** și **duh**, deci tot ceea ce e sublimă aspirație transcedentală, chinuitor contrariată de umbre și lesturi ale șirului de vorbe. Lupta poeziei cu „îngerul" („pretutindeni o tăcere cu îngeri") și a poeziei cu inconsistența „luminii" („Foamea de lumină mă arde") trădează și altă latură a creatorului Ioan Vintilă Fintiș. Orice s-ar spune, el rămîne funciarmente un vitalist ; de altfel, o și afirmă undeva în felul său enorm indigent și ritos : „Nu există moarte / Doar iubire / Și cîntec". Iubirea nu e doar foamea îngerului de lumină, ci, deopotrivă, și **boala de ochii femeii**, de acele oglinzi petulante în care este posibilă ascunderea și pierderea de sine. Pentru pendulul fraged care este poetul, femeia înseamnă cînd regresia fericită în maternitate și copilărie, cînd chemarea la orgie a unei Afrodite, îmbiind la vin cu sînii ei auriți de o stea depărtată.

Adăugînd că poetul — în nota deja consacrată de promoția '80 — își evocă prietenii și are încă nostalgia atmosferei aiuritoarelor întîlniri poetice din cenacluri (**Ca roua pe sarba**), aș spune că **Singurătatea supremă** este o încercare de definire, perpetuu surpată și reluată, a poeziei, încercare închingată lucid și, adesea sever, de sentimentul absenței ei din cuvîntul prăbușit, de prea multă iubire, la țărmul cărții.

Din pustiu în pustiu, de-a-neălarea pe cămila poeziei, Ioan Vintilă Fintiș ne spune o poveste ce merită ascultată.

Ștefan Ion Ghilimescu

povestea vorbei

„Licențiat", „presat"; „determinat"...

Cînd într-o emisiune a televiziunii, acum vreo doi ani, se anunța că într-o parte a lumii 1500 de lucrători „vor fi licențiați", nu puteam considera respectiva construcție ca pe o încălcare a normelor lingvistice : pentru că dicționarele noastre cuprind (e drept, cu indicația **rar**) verbul **a licenția**, împrumutat din fr. **licencier**, cu sensul „a concedia, a da afară". E sigur totuși că pentru multă lume forma în cauză va fi trimis doar la adjectivul (uneori substantivizat) **licențiat** „(persoană) care a obținut titlul, diploma de absolvire a studiilor universitare" — singurul cu adevărat în circulație în momentul de față. În ciuda cuprinderii rale în dicționare, verbul **a licenția** rămîne un franțuzism prea puțin necesar (care nu face decît să-l dubleze pe **a concedia**) ; în plus, creator de ambiguități.

O situație întrucîtva asemănătoare, provenită probabil, ca și cea de mai sus, dintr-o traducere grăbită și neglijentă, întîlnim și într-o rubrică de sfaturi cosmetice : „Demachiajul cu apă demachiantă este preferat de către femeile **presate**, foarte ocupate" („Strict secret", nr. 59, 1991, 11). Preluînd valorile fr. **presse** „grăbit", **presat** (a cărui definiție în DEX este : „care a fost supus unei presiuni, care a fost comprimat, îndesat") provoacă, în combinație cu substantivul femei, nu atît o confuzie, cît un evident efect comic. Se manifestă în acest caz un fenomen asemănător calculului lingvistic propriu-zis : de la același cuvînt francez **(presser)** se preiau la un moment dat cîteva sensuri evident legate între ele (a apăsa, a comprima, a constringe) ; după un timp e preluat (accidental) și un altul, mai depărtat, care pare însă în română total nepotrivit. De fapt, o remotivare a termenului s-ar fi putut obține prin adăugarea unui determinant : „presate **de timp**" ; în absența acestuia precizarea finală la care recurge autorul articolului, „foarte ocupate", dezambiguizează sensul dar nu anulează ridicolul primei impresii.

Dezavantajul unor astfel de combinații e că mizează pe francofonia românului. Ca și **a se presa**, **presat**, **determinare** și **determinat** au în sursele lor franceze cel puțin cîte un sens pe care nu-l regăsim în română : **determinare** și **determinat** sînt formate de la **a determina**, verb cu etimologie multiplă, avînd ca sursă principală franceza ; s-a întîmplat însă ca dintre sensurile verbului din franceză, cel de „a face ca o persoană să se decidă" să apară în română („l-am determinat să..."), în schimb cel reflexiv, de „a se decide, a se hotărî" — să lipsească. Cînd citim despre „măsura **determinării** acestui partid modern, foarte modern (...) de a privi întreg spectrul politic (...) ca un spațiu în care se află parteneri" („Azi", nr. 537/1992, 3), soluția de înțelegere a textului o dă traducerea în franceză, apoi revenirea la română, prin înlocuirea „determinării", cu, de pildă „hotărîre", „decizie" (a căror eventuală ambiguitate e reglată de context).

Pentru a nu rămîne cu impresia că doar franceza e sursa acestor extinderi mai mult sau mai puțin recente — dar cu siguranță accidentale, neacceptate de uz, iată un alt exemplu, dintr-o avertizare cuprinsă într-un horoscop : „Puteți pierde **oportunități** importante dacă întîrziați la serviciu". („Express Magazin", nr. 6, 1992, 11). Cum în română cuvîntul **oportunitate** e folosit doar la singular, ca abstract („caracterul a ceea ce este oportun"), de proveniență franceză și latină (conform dicționarelor), dar cu sensul curent din franceză, e limpede că s-a produs și aici o suprapunere de surse și că modul de utilizare la plural și cu sensul de „ocazii favorabile" provine din engl. **opportunities** (și nu dintr-o regăsire a sursei latine).

Că acest gen de încărcare cu sensuri destul de diferite de cele deja fixate în limbă nu se poate impune foarte ușor ne o dovedesc și caracterul evident **deviant** al exemplelor de mai sus, dar și istoria particulară a unor termeni. Folosirea adjectivului **speculativ** în enunțul „Vom acționa (...) pentru depistarea sustragerilor și deturnărilor **speculative** de mărfuri" („Libertatea", 11.07.1990, 3) nu pune probleme de înțelegere, contextul arătînd că e vorba pur și simplu despre **speculă**. Sursa adjectivului poate fi sau fr. **speculatif**, sau o derivare pe teren românesc (înregistrîndu-se în ultima vreme asemenea formații, de exemplu **somativ**). Speculativ — adjectivul deja existent în română — are doar o semnificație intelectuală — „care se ocupă numai de teorie ; cu interes pur teoretic". Dacă în franceză **spéculation** are un sens filosofic și altul financiar și comercial, în română pentru aceștea se folosesc două forme diferite : împrumutul **speculație** și derivatul regresiv **speculă**. Poate că **speculativ** cu sensul „pentru speculă" a devenit un fel de termen tehnic în limbajul polițienesc ; în orice caz, el n-a pătruns în limba comună. Nu s-a impus deși povestea lui nu e foarte nouă : în 1953 Al. Graur semnala folosirea cuvîntului **speculație** în locul lui **speculă**, în traduceri neglijente din franceză, în presa vremii ; Valeria Guțu Romalo a înregistrat utilizarea la TV, în 1970, a lui **speculativ** — considerînd-o rezultatul unei confuzii cu **speculant** : „Au mai rămas elemente speculative în diferite piețe" (în **Corectitudine și greșeală**, 1972). Micile ciudățenii de acest tip — rezultat al pretiozității ori al neglijenței, revin periodic — dar nu par a avea puterea să se impună.

Rodica Zafiu

O istorie estetică a literaturii române (I)

I. Negoițescu, ISTORIA LITERATURII ROMÂNE, Volumul I (1800—1945), Editura Minerva, București, 1991

Anunțată pentru anul 1970 în numărul 2/1968 al revistei **Familia** (unde se publica și un plan de 61 de capitole gen **„Sinteza romantismului naiv și sentimental : Eminescu“**, **„Naturalismul“ (Creangă, Caragiale, Slavici)** sau **„Proliferarea expresionismului mistic și social : T. Arghezi“**, **Istoria** lui I. Negoițescu apare în sfîrșit astăzi, după aproape un sfert de secol de așteptare, așa încît, din mulțimea proiectelor neîncheiate, atît de caracteristice culturii românești, unul dintre ele e pe cale de a fi dus la capăt. E primul merit al cărții lui I. Negoițescu, de avut în vedere cu atît mai mult cu cît existența omului a fost sub vremi, „în grijă și teamă“ (sînt chiar cuvintele autorului, din **Prefață**), cu o răsucire dramatică în 1980, cînd criticului i s-a impus soluția exilului. De altfel, **Istoria literaturii române** este în bună parte o operă de exil, scrisă dintr-o perspectivă eliberată de constrîngerile din țară (unde totuși numeroase capitole au apărut pînă în 1980) sau de preocupările exagerate pentru detaliul prea „specific“ și prea „național“, căci unul dintre proiectele urmărite de critic a fost să-și publice cartea mai întîi în străinătate.

Față de planul din 1968, **Istoria** pe care o avem astăzi în față a suferit numeroase modificări. În locul capitolelor centrate foarte clar în jurul unei **„teme“** s-a ajuns la un decupaj foarte larg în care 145 de ani de literatură (din 1800 pînă în 1945) sînt împărțiți în 14 mari secvențe, pe criterii cronologice stilistice și mai ales de gen (**I Începuturile poeziei române**, **II Primii prozatori**, **IV Generația anilor '40**, **Pașoptiștii**, **VII Literatura română în jurul anului 1900**, **X De la simbolism la expresionism sau XII Proza interbelică**), după sistemul francez, care își ia ca principal element de referință unitatea de timp, secolul dar și după sistemul german, care preferă perspectiva morfologică. De cîteva ori intervine și criteriul **școlii**, al **mișcării** sau al **grupării literare** (**VI „Junimea“**, **XI „Sburătorul“**, **Modernismul**) și într-un rînd dăm chiar și peste criteriul ideologic (ca în ultimul capitol al cărții, despre **naționaliști**).

Desigur, numeroase din încadrările pe care le face I. Negoițescu se pot discuta (Ghica la **pașoptiști**, alături de Heliade Rădulescu, de Grigore Alexandrescu sau de Bolintineanu și nu lîngă Odobescu, la capitolul intitulat **Înainte de „Junimea“**, deci la postpașoptiști, Hortensia Papadat-Bengescu și Camil Petrescu la capitolul despre proza interbelică, și nu la cel despre **Sburătorul**, unde în schimb va fi introdus Călinescu), dar pentru că în această **Istorie** criteriile de clasificare sînt atît de largi, observațiile pe această temă pot fi lăsate în paranteză. Mai important e să observăm altceva. Dacă vom reașeza tabla de materii a **Istoriei** lui Negoițescu peste o schemă pur istorică, vom constata că tot secolul XIX este examinat în aproximativ 100 de pagini, în timp ce primilor 45 de ani ai secolului XX le sînt rezervate peste 200 (dintre care majoritatea se vor referi la epoca dintre cele două războaie mondiale). Dacă ținem seama de faptul că cel de-al doilea volum al acestei **Istorii** se va ocupa (după cum ne anunță **Prefața**) de perioada 1945—1989 („cu o secțiune finală asupra literaturii noastre vechi“), vom avea imaginea unei mari piramide literare, cu baza foarte largă plasată în prezent și cu „vîrful“ minuscul, pierdut undeva în cețurile îndepărtate ale timpului. E aici o lege a oricărei **Istorii literare**, să-și creeze propria ei contemporaneitate, situată mai aproape de cel care scrie (și de mentalitatea epocii sale), decît de trecut. Iar I. Negoițescu a înțeles foarte bine această lege în funcție de care își scrie **Istoria** și pe care o și tematizează la un moment dat : „Cînd literatura română contemporană, observă el în capitolul despre Damian Stănoiu, va fi devenit clasică, în sensul că operele scriitorilor vremii noastre vor încînta pe școlarii care în manualul de limba română vor putea să studieze nu atît scrieri de cultură, cît pe cele frumoase pur și simplu, fără îndoială că, la capitolul prozatorilor, se va învăța despre **Concertul din muzică de Bach** al Hortensiei Papadat-Bengescu, despre **Creanga de aur** a lui Mihail Sadoveanu, despre **Revoluția** lui Dinu Nicodin, despre **Patul lui Procust** al lui Camil Petrescu sau despre fermecătoarele povestiri monahicești ale lui Damian Stănoiu, din lumea **pustnicilor.**“ Nu încape nici o îndoială, preferințele lui I. Negoițescu merg spre epoca interbelică numită la un moment dat „marea noastră literatură“, cu un continut „extraordinar de bogat și de strălucitor“ și cu **sincronismul** lui E. Lovinescu, înainte de toate.

Curios este însă că această schimbare firească de accent sau de centru de greutate al unei **Istorii** antrenează la I. Negoițescu o minimalizare a altor perioade, reputate și ele prin clasicitatea lor. Cazul cel mai frapant din acest punct de vedere îl reprezintă **Junimea**, tratată ca și cum Maiorescu, Eminescu sau Caragiale ar fi citiți astăzi mai puțin decît Damian Stănoiu și Dinu Nicodin. O perioadă literară în legătură cu care conceptul de „epocă a marilor clasici“ s-a consolidat în ultimele două decenii (la Șerban Cioculescu, în **Istoria** coordonată în 1973, în timp ce din **Istoriile** lui Călinescu și Vianu el lipsea) a devenit în lectura de astăzi a criticului „simplă“ cultură. Și cu aceasta ajungem la partea cea mai curioasă a întreprinderii lui I. Negoițescu, aceea care urmărește să ofere cititorii române o idee despre specificitatea literaturii sale și o nouă tablă de valori. Din acest punct de vedere, pentru I. Negoițescu **Junimea** nu este nici măcar o perioadă ca toate celelalte, de vreme ce i se acordă un spațiu de numai 12 pagini (cu Maiorescu, Eminescu, Creangă, **Caragiale**, Duiliu Zamfirescu și Slavici cu tot), în vreme ce epoca de tranziție numită „în jurul lui 1900“ beneficiază de 23 de pagini, iar **pașoptiștii** de aproape 50. Nu e vorba, desigur, de a măsura cu „centimetrul“ de croitorie al meșchinăriei ce dimensiune are interesul pe care I. Negoițescu înțelege să-l acorde fiecărui scriitor. Dar e șocant să constați că în timp ce lui Eminescu i se consacră 5 pagini și jumătate, lui Caragiale mai puțin de 3, lui Creangă ceva peste 2 și lui Maiorescu 2, Asachi beneficiază de aproape 5 pagini, Bolintineanu de 7 iar Alecsandri de aproape 11 pagini, el fiind de altminteri și scriitorul cel mai amplu examinat. Și tot astfel, chiar în legătură cu epoca interbelică, dacă lui Camil Petrescu i se atribuie ceva mai mult de 2 pagini și Hortensiei Papadat-Bengescu aproape 3, capitolele despre Felix Aderca și Gib Mihăescu au, fiecare dintre ele, aproximativ 4 pagini.

Șocantă e nu numai dimensiunea ca atare a unor capitole, dar și modul în care majoritatea scriitorilor sînt examinați : dacă aceasta ne contrariază fie prioritățile criticului, fie omisiunile pentru care e greu să găsim un criteriu de explicație unitar. Dacă la N. Bălcescu, de exemplu, articolele de doctrină militară, socială sau națională sînt examinate pe larg (scriitorul neavînd operă literară propriu-zisă), la Kogălniceanu, oratoria și publicistica politică, artistice prin expresivitatea lor, sînt ignorate. Memorialistica lui Ghica din **Scrisorile către Vasile Alecsandri** (o capodoperă a literaturii române) e socotită de I. Negoițescu „o literatură superficială“, cînd de fapt s-ar fi putut demonstra în ce măsură ea conține o importantă ipoteză ontologică, tipică pentru disputa dintre **vechi** și **moderni**. Din capitolele despre Alecsandri și Odobescu lipsește corespondența (extraordinară de fiecare dată), iar din capitolul despre Hasdeu nu aflăm nimic despre comedia **Trei crai de la Răsărit** sau despre importantul eseu **„Mișcarea literelor în Eșl“**, comparabil cu ceea ce va scrie Maiorescu despre poezie, în 1867, sau Caragiale despre teatru, în 1878. La capitolul consacrat **Junimii**, Maiorescu e examinat în afara **Însemnărilor zilnice** și a **Epistolarului**, la Eminescu accentul cade pe analiza publicisticii politice, în timp ce poezia e rezumată la cîteva idei (e drept, strălucite), iar teatrul și mai ales proza sînt ignorate în întregime, în sfîrșit, Creangă e considerat pitoresc, artizanal și deci minor, iar din prezentarea lui Caragiale lipsesc **Ultima emisiune**, **Două loturi** sau **Inspecțiune**, pentru ca **D'ale Carnavalului** să redevină (aproape ca la cronicarii de la prima reprezentație a piesei) „o comedie cu, despre, pentru și quasi de un mitocan“ ! Și tot astfel (adică în răspăr cu opinia curentă sau cu evidența) Gherea e „un spirit melodios“ și complex, Ibrăileanu e grosolan în critică și lipsit de importanță, iar minorul Hogaș (fără metafizică de altfel) poate fi comparat cu Eminescu, pentru că e romantic și vast. În legătură cu istoricii literari, la Iorga, la E. Lovinescu sau la Călinescu lipsește orice referire la teoriile cu care fiecare dintre ei a modificat înțelegerea disciplinei, cînd vine vorba de Șerban Cioculescu, **Viața lui I.L. Caragiale** (una dintre marile noastre monografii) este în întregime ignorată, iar la capitolul despre Tudor Vianu este uitată **Arta prozatorilor români**, așa încît să se poată trage concluzia ciudată că autorul „evită cît poate analiza directă și interpretarea intrinsecă“.

Lista poate continua cu nenumărate alte exemple. Peste tot însă vom înregistra un dublu refuz : al „tradiției“ după care scriitorii au fost studiați „monografic“, cu biografie și portret, pentru a se ajunge în cele din urmă la o anumită imagine, și al noii sensibilități, care ne obligă să citim altfel și chiar altceva decît predecesorii noștri în urmă cu 50 de ani. Primul refuz e superficial și denotă din partea criticului un soi de „suceală artistică“ sau de manie a contrazicerii, aproape sistematică (deci previzibilă) în preferințele o. Sigur această „suceală“ de tip artistic acceptă și o explicație mai complexă, în măsura în care se sprijină pe o anumită înțelegere a noțiunii de originalitate. Căci în timp ce originalitatea artistului propriu-zis se hrănește de cele mai multe ori din negarea tradiției sau din contestarea ei (și foarte rar din sinteză), originalitatea istoricului literar se trage din înțelegerea mai profundă o lucrurilor, cărora li se descoperă o față ascunsă pînă atunci. Tipul acesta de originalitate nu modifică radical tabla de valori a unei literaturi (lucrul acesta se întîmplă foarte rar într-o cultură serioasă), ci îi găsește o justificare nouă, care pornește din complexitatea obiectului studiat. Cel de-al doilea refuz e mai profund, pentru că el angajează nu temperamentul, ci o metodă sau un concept de literatură, care în cazul lui I. Negoițescu rămîne mai întotdeauna inactual, depășit, adică de tip vechi.

Florin Manolescu

Vorbele și banii

În **Norocul culegătorului** de I.L. Caragiale, Maichii Preciste i se face milă de un „băiat sîrman“, fără părinți, fără adăpost, fără haine. Fecioara coboară din ceruri sub formă de stareță, îi iese în cale și îl „bagă“ ucenic la o tipografie. Băiatul se canonește ani după ani la „muncă multă și grea“, ajunge culegător dar, ne spune Caragiale, tot nu scapă de „frecușul jugului vieții : vînzarea puterilor de azi pe o bucățică de pîine pentru mîine, de mîine pentru poimîine, ș-așa tot mereu“. Fecioara îi apare din nou, pe același drum ca și întîia dată, și-i promite în dar : „pentru fiece bîrfire ce a trecut prin degetele și prin vîngălacul lui cîte trei parale, două pentru fiece minciună și cîte o para pentru fiecare două nerozii“. Bineînțeles că tipograful nostru, culegător la un mare cotidian, se îmbogățește peste noapte. Puterea dumnezeiască îl procopsește, îl scapă de griji și de necazuri. Nevastă-sa găsește sub vatra din tindă — așa cum îi arătase Maica Preciștă în vis — o oală plină cu galbeni și cu bani.

Mai mult decît în cazul — obișnuit, natural — al oricărui scriitor, problema relației cu „vorbele“ este la Caragiale una acută. El își retranscrie manuscrisele — modificîndu-le, bineînțeles — de nenumărate ori, hîrtiile pe care sînt trecute „ultimele“ variante sînt legate cu panglici furate din dulapul soției (un fel de magie a fertilității galante). Caragiale blestemă în fel și chip invenția tiparului, multiplicarea infinită a cuvintelor, rîde trist și copios de meseria de scriitor (vezi schița „Partea poetului“), rescrie o simplă carte poștală de 10—11 ori etc. Adept al expresiei ferme, precise, convins antinominalist, Nenea Iancu nu poate avea pînă la capăt încredere în cuvinte. La prima vedere în „parabola“ din **Norocul culegătorului** bietele vorbe (care, orice-ai face și orice-ai drege, în imensa majoritate a modurilor lor de întrebuințare, tot false și „sîrmane“ rămîn) sînt parcă — pur și simplu prin intervenție divină — salvate. De fapt, „parabola“ caragialiană nu e aici doar ironică, ci aproape sarcastică. Acoperirea cuvintelor în bani nu este una reală, adevărată, salvatoare.

Plecînd de la miezul acestui text vom încerca să însăilăm cîteva „speculații“. Da : vorbele sînt ca banii, dar nu numai în sensul circulației, ci mai ales în sensul valorii lor simbolice. Și banii și cuvintele **sînt ceva-ce-ține-locul-la-altceva**. Dar vorbele și banii sînt simboluri denaturate. Dacă în simbol obiectul simbolizat există ca atare, în prezența sa, moneda și cuvîntul sînt doar proteze imperfecte, mult depărtate de realitatea pe care încearcă s-o conțină. Pînă la urmă ele pot însemna totul și nimic, vorba doar tatonează numirea, iar banii sînt o metaforă nereușită a obiectului natural căruia vor să-i ia locul. Schimbînd vorbele în bani, „parabola“ lui Caragiale sugerează doar schimbarea unei proteze cu alta. În fond — și aici voiam să ajung — literatura (ca superconștientizare a problemelor limbii) există după modelul simbolurilor denaturate. A face literatură înseamnă (și) a încerca să scapi vorbele de nominalismul lor funciar.

La nivel individual, faptul că scrii literatură este semnul unei (încă) nerealizate structurări a eului într-o ordine a sa. Propria ordine neputînd fi reală decît dacă se cuprinde în „Ordinea mare“. Cel care scrie, scrie de fapt simțind că el, ca „mădular“ al trupului Lumii, este un „mădular“ infirm. Scrisul face această infirmitate conștientizată mai ușor de suportat. Cărțile sînt proteze extrem de perfecționate pentru — poate — cele mai rafinate și mai perfecționate infirmități. Și doar atunci cînd știi că literatura este numai **ceva-ce-ține locul-la-altceva**, atunci meseria de scriitor poate deveni o meserie a penitenței asumate. O meserie a umilinței.

La nivel universal, existența limbii înseși este un stadiu intermediar, căci nici Edenul, nici Ierusalimul coborît nu pot fi imaginate ca folosindu-se de o comunicare imperfectă a cărei unealtă ar fi veșnica tatonare a numirii prin intermediul șirului infinit de cuvinte. La nivel universal, „pătratul“ pămîntului este cea mai perfecționată proteză pentru „cercul“ cerului. Numai ceea ce este dincolo de linia orizontului putînd fi vindecarea completă. În teoria (și practica) simbolismului universal, întreaga lume — orice obiect, faptă sau gînd — este imaginea în oglindă a chipului lui Dumnezeu. În această oglindă, întunecată încă, se poate spera a se citi (măcar printre rînduri) chipul adevărat, luminat al tuturor celor ce se află aici și acum, chipul lor neînversat. Fiecare obiect, gest sau gînd tînjește să ajungă cît de cît dincolo de linia orizontului său. (Vezi, **I Cor. 13, 12.**)

A scrie cărți nu înseamnă altceva decît punerea în abis a dorinței și neputinței întregii realități istorice de a se împărtăși definitiv din **Înțeles**. Da : vorbele sînt ca banii — încearcă disperat să ne aducă cît mai aproape de adevărata natură (a noastră și a lucrurilor). Numai tăcerea e de aur.

Cristian Popescu

constanţa buzea

icoană

dacă aş încerca măcar
să-i înduioşez inima
prosternindu-mă ca dinaintea
unei maici cu toţi fiii ucişi

rememorînd
din milă pentru acel rest retezat
al fiinţei sale
unduirea de făt în care se pierde
şi se regăseşte minunea de amurg
a iubirii

poate i-aş revela bucuria mersului
purtatul pe braţe al cămăşii
ca o piele fragilă aburind de o
nepresimţită otravă

dar nu pot îndura
chinul aceleiaşi goane
zadarnice iarăşi şi iarăşi
intrarea în propriul puls şi renunţarea
bolborosind înecată de uimire

pentru că ea nu stă din plîns
urmărind nişte umbre
ce n-am de unde să ştiu
ale cui sînt

mă sperii şi mă retrag
ducîndu-mi mîna către inimă
fără să mai ajung

poate cum stă este ce pare
în rugăciune cu ochii în ochii maicei

cum

înainte de a se face tîrziu
(vezi nu spun prea tîrziu
pentru că primul este al facerii
iar celălalt al fiirii
pentru că al doilea mîntuie
în vreme ce primul exterminä)
înainte deci de a se face tîrziu
ar trebui să profit de răgaz
ca de o fiinţă protectoare

şi să-mi lămuresc legile jocului
acea teribilă relaţie între astfel şi altfel
ca un abis rotitor în care ţi-e sete
să afli de partea cui eşti
cărei tagme aparţii
păcatelor faptelor bune
proporţia insuportabilul ucigătorul CUM

lîngă trăirile arogante ale actorului
lîngă nevoiaşa lui sete
trăirile liber alese aş spune
ale celui ce se uită la tot
ca la teatru

lîngă dedublarea păguboasă
averile pustiitoarei singurătăţi
în abisul rotitor în care substanţele
se amestecă suprimînd verbul

nord

la geam caprifoiul
măciesul şi mărgăritarul
în acelaşi pămînt

dau rădăcini cu albeaţă de cariu
orbecăind după apa care
există

în draperii sufletul meu
a cărui sete fusese să plece
spre nord

pastel

grădinile intră pe fereastră
frunzele se lipesc de draperii
vor rămîne aşa
mişcîndu-se o vreme ca nişte mîini
deschise pe albele pervaze
lăsîndu-se nepăsătoare parcă
în limitele puterii noastre
de a le întîmpina
precum acest copil împingînd orfan
muzica lîngă lumină cu o
cutremurătoare
credinţă că sufletul maicii domnului
i se oferă în florile pure ale
mărgăritarului şi caprifoiului

chin

şi tot mai crezi
că poezia se face din nimic
că nimeni din cer
nu asistă la naştere
că nici părinţii nu sunt de faţă
cum drept cum fără cruţare ţi-am spus
plini de mister de scamă de număr
sunt simburii ei

numai dumnezeu ştie cît chin
cită jertfă cît haos şi cită iubire
cere cuvîntul la convertire
îngrozit că porneşte
şi nu mai ajunge

darul

cel care crede că are
şi cel care crede că dă
trăiesc în iluzie

după mult timp
după cîte conflicte
revine din spatele tuturor
ostenitul aproape stinsul dispreţuitul
om care nu vrea pentru sine nimic

celui ce i se dă pentru a i se lua
şi el mulţumeşte blînd pentru toate
prostul lumii căruia i s-a dat
şi i s-a luat fără să atragă
atenţia şi astfel nimeni
nu înţelege şi nu se deşteaptă
din somnul darurilor
din trufia multului împărţit
din lăcomia recuperării

i s-a dat şi i s-a luat
din ce i s-a dat o singură dată
i s-a luat după aceea mereu
într-o fără istov jefuire

i s-a luat pînă la moarte şi după moarte
lui rămînîndu-i darul întreg
lui în dumnezeiescul blestem de a da
din dar

solilocvii

Locuri comune

sau de ce-o fi fost nevoie de „continuitate"

La cinci zile după eşecul puciului din august trecut, Nikolai Krucina se arunca pe fereastra apartamentului său situat la etajul al cincilea. Date fiind circumstanţele (Pugo, ministrul de interne, se sinucisese şi el) moartea lui Krucina trece aproape neobservată, deşi nu era vorba de un oarecare, ci de însuşi trezorierul partidului comunist unit sovietic. Pe 6 octombrie însă, Gheorghi Pavlov, om la venerabilă vîrstă de 81 de ani, cînd gestul sinuciderii e cam lipsit de semnificaţie, se aruncă şi el de la fereastra apartamentului, situat de data aceasta la etajul şapte. De neînţeles, poate, doar pînă afli că Pavlov era nimeni altul decît predecesorul lui Krucina. Şi uite-aşa, cît ai bate din palme, a dispărut memoria financiară a celui mai puternic (şi mai bogat ?!) partid din lume. Mai mult decît atît, nu trec nici zece zile şi Dimitri Lisovolik face şi el încercări disperate de a zbura. Creşterea înălţimii (etajul doisprezece, de data asta) nu ajută cu nimic. Dimpotrivă, s-ar zice. Nu-l ajută nici amănuntul că a fost responsabil al secţiei internaţionale a Comitetului Central şi că, în această calitate, a colaborat îndeaproape cu acelaşi Krucina. Dimpotrivă, tot dimpotrivă.

•

Poate că valul de sinucideri n-ar atrage atenţia (deh, oameni şi ei, dezamăgiţi crunt de pierderea unor scaune şi onoruri), poate că n-ar isca nici un fel de întrebări, dacă morţii, sinucigaşii, n-ar fi avut, toţi, o legătură directă cu banii Partidului. Bani care acum, în anul de graţie 1992, după dispariţia comunismului, nici nu mai există, ca şi cum nici n-ar fi existat vreodată, nici o urmă, nici măcar mirosul. Da, conform spuselor procurorului rus Valentin Stepankov, din „averea" Partidului comuniştilor sovietici (apreciată la... peste 170 de miliarde de dolari ?!?) n-a mai rămas aproape nimic, iar anchetatorii (ca să vezi, domnule, ruşii au şi aşa ceva) consideră că peste 100 de miliarde au fost plasate în străinătăturî : depuneri la loc sigur, conturi, dar mai ales societăţi mixte, pentru că banul trebuie să umble dar şi, mai ales asta, trebuie să se piardă urmele provenienţei sale. Pavel Voşanov, omul pus de Elţin să ţină legătura cu presa, crede că încă din 1988 s-a organizat o „economie invizibilă a partidului" şi că au fost deschise în străinătate circa 7 000 de conturi de către personalităţi ale partidului unic, în special în... Franţa, în America Latină, în Iran... curios, în locuri cunoscute şi pe la noi. Iar rezervele de aur ale Uniunii (estimate la cel puţin 1 500 de tone) s-au „topit" pînă la... 240 (numai în zilele puciului, Pavlov a aruncat pe piaţa internaţională — la jumătate de preţ ?! — cinci sute de tone, dar măcar despre astea se ştie).

•

„Evénement", hebdomadarul francez din care provin majoritatea datelor expuse aici, insistă (şi bine face) nu numai asupra dispariţiei misterioase a resurselor financiare de partid, ci şi asupra provenienţei şi destinaţiei lor mai recente (cea veche fiind binecunoscuta pompare în buzunarele nomenclaturiştilor, ale securităţilor ori ale partidelor comuniste din ţările ne-comuniste).

În fiecare an, la începutul lui decembrie, preşedintele Băncii Naţionale a Bulgariei de pildă, se ducea personal la ambasada marii ţări surori de la răsărit unde lăsa, direct în mîinile ambasadorului, o servietă conţinînd cel puţin 500 000 de dolari. Dar acesta nu e decît un mai recent caz particular între atîtea altele. Ce mai contau cîteva milioane, cînd Bulgaria avea zece miliarde datorie externă ? De unde proveneau însă aceşti bani !? Era oare partidul comunist bulgar atît de bogat ? Aiurea. Sursele proprii nu acopereau nici pe departe măcar nevoile nomenclaturii autohtone. Şi-atunci, cum să rezolvi, totuşi, problemele tovarăşilor, dinăuntru ori din afară, de la Sofia, Moscova, ori Paris ? Nimic mai simplu. Un anume cadru superior din ministerul de Finanţe primea, din cînd în cînd, fără nici o regulă, cîte un telefon de la o persoană-foarte-suspusă din conducerea P.C.B., telefon în urma căruia, pe loc, **fără a fi menţionat** nici un nume, o anume sumă, substanţială desigur, era virată din fondul statului în **„contul Progres Tehnic A"**. Şi uite-aşa, anual, circa 160 milioane leva (130 milioane dolari la nivelul lui 1988) erau pur şi simplu deturnaţi din buzunarul public. Ultima operaţie de acest fel (40 de milioane) a avut loc, atenţie, în februarie 1990, adică sub guvernarea lui Petar Mladenov ? !

Evident, la fel ca cele ale PCUS, nici fondurile PC Bulgar nu mai există astăzi. În schimb, s-au înmulţit, oho, cum s-au mai înmulţit firmele particulare mixte, **paravan pentru spălarea banilor roşii.** Peste noapte, foştii comunişti au devenit onorabili capitalişti. Mai simplu spus : **provenienţa** banilor comuniştilor va fi fost buzunarul aşa-zisului Stat (adică buzunarul meu şi al tău, cititorule) iar **destinaţia recentă** a lor, aceea către care s-au scurs neştiuţi de nimeni, este buzunarul personal al foştilor mahări comuniştî. Punct.

Asta e ceea ce au patronat Gorbaciov în URSS, Mladenov în Bulgaria, Iliescu şi Roman la noi : dispariţia fondurilor partidelor comuniste, **furtul secolului**, în valoare de sute de miliarde. De aici teoria trecerii fără salturi bruşte, căci nu protecţia socială îi interesa pe ei (am văzut pe pielea noastră de cîtă protecţie socială am tot avut parte), ci posibilitatea de a lucra în linişte la schimbarea la faţă. De aici mult-ceruta continuitate, căci o operaţie de asemenea proporţii nu s-ar fi putut desfăşura în cîteva zile. Iar dacă un Gorbaciov ori un Iliescu ar zice că n-au ştiut ce se întîmplă în jurul lor, este cu atît mai trist, e penibil, e revoltător. Măcar să-şi fi bătut joc de noi unii care ştiu pe ce lume se află (cuplu Ţiriac — Roman, „per exemple").

Eventuala, temuta de unii brutalitate a transformării, adică venirea la putere a ne-comuniştilor imediat după decembrie 1989, era considerată un real pericol, nu pentru că s-ar fi organizat cine ştie ce vînătoare de scăunari, nu, pericolul era cu mult mai mare, enorm, vital, căci ar fi oprit în fază incipientă procesul de scurgere/dispariţie a fondurilor partidului în buzunarele foştilor activişti. Asta a fost toată Revoluţia Română.

Desigur, faţă de fondurile enorme ale PCUS-ului, autohtonul partid comunist n-o fi avut decît ceva-ceva mărunţiş, suficient totuşi pentru a umple oraşele cu buticuri şi marfă de mînă a treia căci, neavînd nici o meserie, ce altceva ar fi fost în stare activiştii să conceapă decît tot un soi de trafic-parazitism pe buzunarul cetăţeanului ?

•

Ceea ce surprinde în cele înfăţişate mai sus este o reală transparenţă, normalitate de care, prin comparaţie cu noi, se bucură Rusia ori Bulgaria : comisii de anchetă, rapoarte, declaraţii publice ale unor deputaţi ori înalţi funcţionari din mediul financiar sau judiciar. E ca şi cum la noi totul ar fi (ar fi fost) în perfectă regulă. E ca şi cum, zîmbind şăgalnic şi ţinîndu-se de mînă, Roman şi Iliescu, Iliescu şi Roman ar fi venit să ne spună : oameni buni, tovarăşi, fraţilor, partidul comunist român avea X miliarde lei şi X miliarde dolari. Din acest moment ele trec în buzunarele statului şi se repartizează după cum urmează... Etatizarea tuturor fondurilor şi bunurilor PCR. La noi, la români, pare-se încă că Partidul şi Statul au fost mai mult decît oriunde chiar unul şi acelaşi lucru : partidul şi statul, statul şi comunismul, comunisml şi banul public, banul public şi nomenclatura, nomenclatura şi societăţile mixte, societăţile mixte şi banul public, banul public şi partidul...

Eu ? Nu mai pot de bine. Dar măcar sînt bucuros că n-oi fi chiar aşa de nătărău şi am priceput, în cele din urmă, ce vrea să zică aia „revoluţie".

Mihail Oprea

FĂNUȘ NEAGU — 60

Sînt prozatori care impun o lume, sînt prozatori care impun o viziune și sînt prozatori care impun un stil. Fănuș Neagu e în categoria din urmă și o ilustrează mai bine decît oricare prozator român de azi. Așa ar putea să înceapă un comentariu critic despre autorul povestirilor din *Ningea în Bărăgan*. Sau așa : Coborît din lumea misterioasă de abur și apă a cîmpiei dunărene estice, cu întîmplările ei ce pun realității coarnele imaginarului, trădînd-o cu fidelitate, Fănuș Neagu, în repezeala rostirii lui și în metaforismul mereu surprinzător al scriiturii sale este una din cele mai pure expresii ale absorbirii locului istorico-geografic în Cuvînt. Sau, poate, așa : Dacă-l desparți pe Fănuș Neagu de opera sa și încerci să-l privești ca pe un trecător cu care schimbi, la o intersecție, un chintal de vorbe, constați — din capul locului — că omul e un suflet de copil cu gesticulații și replici de gardian uitat în post, cu răutăți deseori nedrepte dar întotdeauna lipsite de ură, mai curînd vehemente decît crude, mai curînd duioase decît vindicative. Dar oricum ar începe un astfel de comentariu, din orice perspectivă ar fi gîndit el, traseul ideilor critice va intersecta inevitabil zona numită *stil*, pentru că aici pot fi găsite și originalitatea și performanțele literaturii lui Fănuș Neagu, și tot aici se grupează principalele accente de personalitate psihologică și intelectuală a scriitorului.

În chip obișnuit, chiar dacă admitem principial că bibliografia unui scriitor îi reflectă biografia (determinism astăzi revolut), punem de o parte opera iar în altă parte persoana scriitorului. Și de cele mai multe ori constatăm că inter-relația operă-autor (ca persoană) nu funcționează sau funcționează în chestiuni marginale, irelevante. În cazul lui Fănuș Neagu o atare legătură e nu doar posibilă ci chiar de-a dreptul evidentă, nu atît pentru faptul că biografia scriitorului s-ar regăsi în operă sau că persoana lui s-ar regăsi, la rîndu-i, ca personaj, cît pentru motivul că tipul de expresivitate conținut în operă e același cu tipul de expresivitate al persoanei scriitorului. Impresia celui care cunoaște bine și opera și omul este că întreg scrisul lui Fănuș Neagu e după chipul și asemănarea autorului (ca persoană). O asemenea impresie — greu de contestat — îl așază pe scriitor printre autorii de proză lirică, ipoteză care a și făcut de altfel carieră în paginile critice ce i-au fost dedicate de-a lungul anilor. Cu atît mai mult cu cît se baza și pe un fapt de ordin stilistic indubitabil : preeminența metaforei. Și totuși ipoteza aceasta nu acoperă bine realitatea prozei lui Fănuș Neagu, nici măcar a povestirilor necum a romanelor. Nu e cazul să fac acum speculații privind funcția și modurile lirismului în epică, dar trebuie să observ că aparența lirică a discursului narativ din aceste proze, în primul rînd metaforismul, nu atinge sau nu pătrunde — ca la Zaharia Stancu, bunăoară, sau ca în cîteva din povestirile lui Panait Istrati — în structura epică propriu-zisă. E o manifestare de *stil* care afectează, desigur, expresia narativă, nu și gîndirea epică, și dovada cea mai convingătoare ar putea fi tocmai omogenitatea vorbirii personajelor, diferența netă dintre modul în care ele se exprimă (același, adică metaforizant, la toate) și ceea ce sînt ele în realitatea propriilor fapte și întîmplări. Caractere diferite, temperamente diferite se adună sub acoperișul comun, unificator, al rostirii lirice. Într-o atare privință aproape că nu există deosebiri între *stilul* din povestiri, cel din romane și cel din textele publicistice, cu toate că pri : tot restul cele trei categorii de texte sînt inconfundabile.

În sfîrșit, raritatea expresivității epice a prozatorului, poate fi socotită drept valoare în sine dacă ne gîndim că *stilul* aferent e prezent, ca o constantă marcantă, în cărți inegale valoric, în admirabilele povestiri ca și în mai puțin izbutitele romane. Ceea ce nu face decît să confirme ceea ce spuneam la început privitor la condiția stilistică a literaturii lui Fănuș Neagu, aspect al literarității care-i asigură prozatorului neasemănarea. Restul e interpretare.

Laurențiu Ulici

● Imagini pentru Istoria ilustrată a literaturii. ● Fănuș Neagu în anii debutului ● Împreună cu Nicolae Velea în redacția revistei „Luceafărul" ● Brăila : Felicitîndu-l pe acad. Alexandru Balaci pentru premiul „Panait Istrati"

fragmente

Căderea rachetelor „Patriot" în Babilon

N-am scris niciodată despre un poet irakian (și de limbă română, rezident al orașului Satu-Mare. Greu de crezut, de altminteri, că un asemenea poet ar putea exista în realitate. Deși am cunoscut aievea un tînăr mustăcios, avînd ceva din aerul imperial al celui ce și-a permis mai an nu doar să-l sfideze pe George Bush dar s-o și refuze pe doamna deputat Ciciolina !

...Într-adevăr, la finele lui septembrie 1990, deplasîndu-mă împreună cu Colocviile „Poesis" tocmai la Simbra Oilor, observ în grupul pestrit de poeți, critici și activiști culturali o figură insolită. Un cetățean de evidentă extracție arabă dialoga însuflețit cu colega mea de generație Simona Popescu. Îl întreb pe George Vulturescu, organizatorul agapei literare, cam cine-ar putea fi acela care, de mai bine de o oră, ne răpise colega și o purta încet, cu vorba, înspre Bagdad devale. Aflu că este un poet arab, stabilit în Satu-Mare (?!?). N-am dat prea mare atenție faptului, convins că amicul Vulturescu este, ca de obicei, excesiv de politicos. În plus, Gheorghe Izbăsescu, „zburătorul", tocmai se înghesuia să ne prezinte, mie și lui Horia Gârboa, cel mai bun produs al tinerei poezii focșenene.

Numai că, iată ,acum, la un an și jumătate de la veselele „petreceri cu gîndul și inducții sentimentale" din Căldările Oașului, nu mică mi-e surpriza primind o foarte elegantă ediție în limba română (avînd chiar și supracopertă transparentă) a versurilor lui **SALAH MAHDI**, absolvent al Facultății de Drept din Cluj, bun comerciant sătmărean, sponsor al revistei POESIS și, nu în ultimul rînd, poet.

Volumul său, a cărui prezentare grafică l ar face să plesnească de invidie și pe un Romulus Vulpescu (bibliofilul, nu senatorul), se intitulează : **Căderea stelelor în Babilon** și este, probabil, inspirat de ploaia deasă de rachete „Patriot" din februarie trecut : „Lîngă Babilon a rămas mama mea dulce și străinătatea tristă..."

Multe din versurile sale ilustrează un radicalism artistic de calitate : „Cînd nu poți să scrii nimic / ce faci ? / Îmi ard degetele ca o țigară / /... / / Cînd te-nșală poemele tale / ce faci ? / Atunci meriți să fii spînzurat" **(Manifest poetic)**. Impresia de ansamblu confirmă însă pre-judecata mea : Salah este un liric dezrădăcinat, transplantat într-o cultură căreia se străduiește să i se integreze „dureros de dulce". De aici, drama sa, care este cea tipică a insului continuu chinuit de conflictul dintre aspirație și posibilități, dominat finalmente de o singurătate mare cît deșertul Arabiei : „ — Sîmbătă : ai plecat/ — Duminică : ai citit Rambo / — Luni : ai privit vînzătoarea de flori / — Marți : te-ai îndrăgostit / — Miercuri : ai intrat în rai / — Joi : ai încercat să ieși / — Vineri : ai văzut pe mama ta în vis. / Și totuși singur ai rămas".

Dan-Silviu Boerescu

FASCINAȚIA

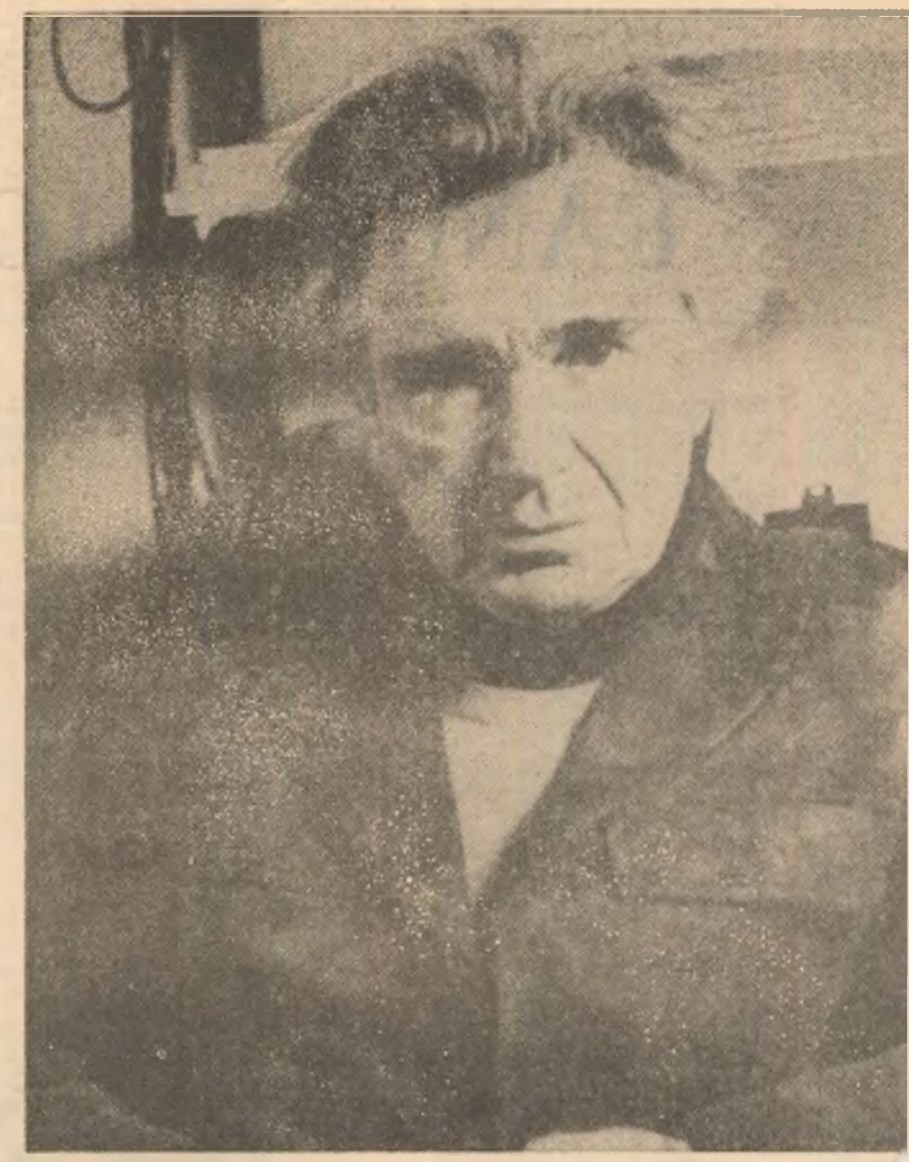

CIORAN - 81

„Sînt ca o mare ce-și retrage apele pentru a face loc lui Dumnezeu" [1], scria, la 26 de ani, Cioran, pentru ca, mult mai tîrziu, peste jumătate de veac, să precizeze, cu vocea obosită : „cu cît detesti mai mult oamenii, cu atît esti mai copt pentru Dumnezeu, pentru un dialog cu nimeni" [2]. Scepticul nemintuit, contestatarul, demolatorul animat de pasiunea demonică a **des-ființării**, credea în Dumnezeul suprem al Ne-ființei, în **Nimicul absolut** (sau în **Absolutul ca Nimic**), în acel **nimeni** vid despre care pomenea mai sus si care nu poate fi căutat nicidecum în preaima imediată, „între noi", ci, mult mai adînc, **dincolo de noi și de lume**, în ținutul atotcontinător al Nefiintei.

Poate fi Dumnzeu vid ? Si cum arată o lume întemeiată pe temelia găunoasă a Nimicniciei ? Să-i ascultăm mărturisirea (căci **mărturisiri** pot fi numite incitantele-i aforisme, pe cît de adînci, pe atît de poetice în expresia lor concentrată, lapidară) : „orice existență este o dovadă în plus pentru neantul lui Dumnezeu." [3] ; sau : „de la nimic la Dumnezeu nu este nici măcar un pas. Căci Dumnezeu este expresia **pozitivă** a nimicului" [4].

Să retinem ultimul enunt : **Dumnezeu este expresia pozitivă a Nimicului** ; Dumnezeu **este**, asadar, dar El este expresia **pozitivă** a Nimicului. Neantul absolut sustine lumea din temelii, iar Dumnezeu nu e decît expresia lui **pozitivă**. Numai **Neantul „este"** ; restul... e neant ! Neant deplin, coplesitor...

„Abuzez de cuvîntul Dumnezeu. îl folosesc, des, mult prea des. Fac asta ori de cîte ori ating o extremitate și am nevoie de o vocabulă pentru a indica ceea ce vine **după**" [5] — scria Cioran într-unul din ceasurile tîrzii ale vietii. **Ceea ce vine „după"**... După ce anume ? După tot ceea ce este — aici și acum, desigur —, după tot ceea ce a fost, după tot ceea ce va fi... Dar, mai ales, după ce am traversat, cu pasi fermi, **această lume și lume propriei conștiințe**, pentru a mă cufunda, cu voluptate, în Vidul absolut. Gîndirea — și trăirea — Nimicului presupun, asadar, **transcenderea : trecerea** de „aici" —, **Acolo**, depășirea hotarelor concrete ; mai mult, **depășirea oricăror hotare — a tuturor hotarelor prezente și imaginabile** — cufundarea în vesnicia vidă a Nimicniciei. „Cu cît mă gîndesc mai mult la Dumnezeu, cu atît **sînt** mai puțin. Apropierea de el este moarte creaturii : pierderea în el, — suprimarea individuației. Cu cît urci mai mult pe o scară divină, cu atît diminuezi în ființă, iar în pragul lui Dumnezeu încetezi a fi." [6]

Apropierea aceasta — sfîrsind cu pierderea în el — este zguduitoare. Fluxul energetic al trăirii curente se amplifică, tisneste descătușat, pentru a se încheia cu extazul transcenderii — raptul eliberator ce năruie conștiința și dizolvă lumea în abisul saturat de ființă : „calea spre extaz si experienta vidului presupun un efort de **tabula rasa**, o străduință spre un alb psihic, spre un incolor în care se pot comunica vibratii fără tangente materiale." [7]

Eul si-a depășit propria-i lume (subiectivă) — si lumea (obiectivă) „dinafară", traversînd pragul ce desparte două ținuturi distincte — tărîmul conștiinței de orizontul transcendental —, spre a se înscăuna într-o lume nouă, esențială, a-tot-cuprinzătoare, vidă... „Efortul de **tabula rasa**" nu reprezintă altceva decît desprinderea hotărîtoare de continutul concret, imediat și limitat al trăirilor psihice curente, pe de o parte, pe de alta desprinderea de universul bogat și ademenitor al formelor exterioare —, zborul întins spre fascinanta genune ce se cască, iată, în fata privirii uimite a cunoasterii. Lumea „empirică" a fost „eliminată", „pusă între paranteze" — cum spunea Husserl —, dar această „eliminare" (sau „uitare") nu o dizolvă : o depășeste cu fermitate și, proiectînd-o-n abisul Nefiintei, o preface în Neant — **o nimiceste, re-construind-o în vid si prin vid.**

Paradoxală situatie : deconstructia realitătii imediate coincide cu **re-construcția întru Neființă** ; ceea ce a fost negat (nu dizolvat, subliniem) e preluat si proiectat într-un cosmos nou, atoatecontinător, vid, într-un Vid absolut, plenar, „dens" ce constituie de acum, El însusi punctul ultim de referintă : Reperul originar : Dumnezeu... „Nu mai vezi nimic în afară de **nimic**. Iar acesta este totul. Extazul este o plenitudine în vid, o prezentă totală, dar fără obiecte. Un **vid plin**, iată nedefinibilul său. Un fior coplesitor de ființă care străbate neantul O invazie de este într-un vag absolut. Vidul este conditia extazului, precum extazul este conditia vidului. Excesul pozitiv al sufletului umple un gol imens ; excesul negativ îl dilată." [8]

Nimicul este, asadar, **totul : o plenitudine... vidă, o prezență totală — fără obiecte —, un fior coplesitor de ființă** (ce străbate neantul) — Ființa însăși ; Ființa Supremă. Putem deosebi Ființa (pură) de Neființa (pură) ? Fără îndoială, nu. Vidul atotcontinător e dens, infinit, „substanțial" ; **este** ; e tocmai ființa care-și deconspiră **fața vidă**. Dincolo de mine însumi, dincolo de lucruri, dincolo de timpul și de spațiul profan se desfășoară bogata împărăție a Nimicului. „Vidarea temporalității — fie în plictiseală, fie în groază — ne aruncă într-un neant vibrant care este plin de promisiuni. Dar cînd vesnicia se desprinde din perspectiva întinderilor, sîntem o Sahara fără oaze și fără dune care să ne îngroape." [9]

Sahara sufletului calcinat pînă la cenușa evanescentă a ultimei esente ne învăluie ; iar voluptatea pierderii-n prăpastia Nefiintei e însotită de sfîsietoarea durere de a nu putea întîlni, în prăbusirea luminoasă, nici un reper, nici un liman statornic, statornică fiind doar nimicnicia fără de sfîrsit, golul chinuitor, dulce, golul în care nu poți muri, nici învia. „Ți-ai întins oglinda cînd între tine și moarte se mai interpune distanța unei închipuiri ? Ți-ai întrebat ochii atunci, mai nemărmuriți decît două piramide ? Privindu-i, înțeles-ai că nu poți muri ? Pupilele dilatate de o groază învinsă îsi pierd răspunsurile si întrebările. Si atunci se naste o certitudine din imobilitatea lor, o certitudine comunicată corpului si pulsului, ciudată si tonică în misterul ei lapidar : **nu poți muri...** Căci ochii au pete de neant, ce ne asigură că nu se mai poate întîmpla nimic". [10]. Nu **se** (mai) poate întîmpla nimic pentru că **se-ntîmplă (pretutindeni și dintotdeauna) Nimicul...** Venim din Neant, Sîntem Neant, ne re-întoarcem în Neantul din care am fost zămisliți. O liniște coplesitoare se instalează : Vidul absolut si dens moaie conturul lucrurilor, ne topeste sufletele, irumpe din cosmice văgăuni, se asterne ca un ocean mut peste toate... Nu e Ființa însăși ? Nu de deplina Prezență îngemănată cu Absența ?

În fond, **„atît prezența** extatică, cît si **absența** vidului neagă total individuația. De aceea, în ele ti se pare că epuizezi sensul lumii, desi nu stii concret nimic. Neutralitatea față de obiecte, dezafectarea de lumea materială te aruncă în golul sfîsietor sau planant al acestor corelative ultime. Tentația misticii este pendulația între un gol plin si un gol veritabil". [11]. **Golul plin** dezvăluie prin sine ceea ce Neantul — ca Neant — pare să ascundă : Ființa. „Pentru buddhist (la drept vorbind pentru orient în general) neantul nu comportă semnificatia cam sinistră pe care i-o atribuim noi. El se confundă cu o experientă limită a luminii, sau dacă vrem, cu o stare de eternă absentă luminoasă, de vid strălucitor : este ființa care si-a învins însusirile, sau mai degrabă o non-ființă suprem pozitivă care împarte o fericire fără materie, fără substrat, fără vreun sprijin într-o lume oarecare". [12]

Gîndul a întîlnit de timpuriu această evidentă. Să ne amintim cuvintele lui Xenofan (nemărginită e doar Neființa" : **á peiron men (gàr) to me on einai)**. Filosofii eleati au determinat — si omologat — vidul chiar în clipa-n care l-au negat. Ființa absolută, nenăscută si lipsită de moarte nu poate fi „amestecată" cu Neființa, desi tocmai această subliniere smulge Vidul din uitare si-l relevă. Izolată — artificial — de Ființă, Neființa n-a însemnat altceva decît fondul întunecat, cerul vid pe care a putut străluci soarele orbitor al Ființei.

Dar Neantul nu este (doar) o (simplă) categorie : cunoasterea nu se multumeste doar să-l constate, cu indiferentă. Dacă revelația Ființei mobilizează energiile sufletesti subterane, trans-figurîndu-le „substanta" si intensificînd bucuria lăuntrică pînă la incandescenta extatică, revelația Neantului — ce poate însoti sau nu dezvăluirea Ființei ca Ființă — are si un efect dizolvant. Totul — tot ceea ce este — pare lipsit de sens : o nemărginită si universală tristete se instalează, iar sentimentul acut al deșertăciunii absolute, nonsensului, absurdului întunecă cerul sufletesc pe întinderea căruia nu va mai luci nici o stea.

Cum si de ce apare Vidul ? Si ce înseamnă, mai adînc, Ne-Ființa ?

Neantul reprezintă **totalitatea vidă**. Gîndul evadează din temnita concepției curente și se transferă în Absolut. Numai că Absolutul îsi deconspiră, deodată, natura-i profund contradictorie. Ființa nemărginită, vesnică, fără de început si fără de sfîrsit Se confundă, la o mai atentă privire, cu Vidul (asa cum Hegel a demonstrat-o în **Știința logicii**). De vreme ce nu are nici o determinație și nici un accident, cuprinsul Ei — fără de cuprins — se reduce la... nimic ; este nimicul pur, atoatecontinător, golul absolut, lipsit de margini si de accident, aidoma Ființei cu care, de fapt, Se îngemănează. Raptul meditației yogine (**mokșa**) transferă sufletul într-o stare (si într-un tinut) unde Ființa Se confundă cu „Neantul luminos" pe care-l mărturisea Cioran. **Nirvana** lui Buddha surprinde Vidul — Vid nedezlipit de Ființa-i „consubstanțială" si complementară. Trăirea extatică ce-l detașează pe om de **această** viață (concretă, mărginită, perisabilă), proiectîndu-l în vesnica împărăție a Totalității e profund deconcertant, în primele clipe, tocmai pentru că Absolutul iluminat si dens îsi deconspiră „fața" vidă : Ființa învăluie totul, se substituie tuturora, devine Tot-ceea-ce-este, dar Totul însusi pare transparent, inconsistent, vid, nesustinut de nimic : sau sustinut de nimic altceva decît de Sine : sus-tinut, cu alte cuvinte, de **Ceva** : tocmai acest **Ceva** (Ființa sau Neantul, indiferent ce nume-i vom da) — obiectul cunoasterii transcedentale.

Vidul nu este, asadar, o determinație oarecare ; o categorie comună. El reprezintă (si sustine) Ființa : i Se substituie, în acelasi timp, si o dezvăluie, lăsîndu-ne să rătăcim în genunea pe care tocmai prezența acută si deplină a Ființei o adăposteste-n sine. Ființa însăși e abisul vid, căscat în propria-i carne ca o imensă rană : Nimicul dizolvant ce-i mărturisește, în mod paradoxal, **prezența**. Ar putea **ființa** — ca Ființă — dacă ar lipsi Nimicul (fără de care — si prin care — este) ? Sau, invers : am mai putea vorbi despre Neant — l-am putea gîndi — în lipsa Ființei care-i evidențiază nimicnicia ? Ființa **este** si poate fi numai față de Ceea-ce-nu-e, asa după cum Neantul **nu este** numai față de Ființa (care este).

Sentimentul — si trăirea — Nimicului se instalează în clipa desprinderii de orizontul constiintei comune. Gîndul simte limita realității „polare" și se retrage, nemulțumit, într-un adînc deocamdată vid. Lumea **nu este** ceea ce pare (sau părea) a fi și nici propria-mi ființă nu se reduce la acest **sine** delimitat. Ceva mai profund mă învăluie si mă absoarbe, si-n speranta acestui **Ceva** m-am separat de o realitate în care nu mai cred (si care nu mă mai poate satisface). Dar nu zăresc — în prima clipă a trecerii — nimic. Altfel spus, pășesc în golul **Nimicului**. Întreaga-mi ființă se dizolvă în acest omniprezent **nimic**, o dată cu întreaga lume. Sînt dincolo de orizontul constiintei comune, dincoace (încă) de orizontul Ființei, **la mijloc**, „în intervalul" de-o clipă pe care sînt nevoit să-l străbat în speranta unui temei, fără a putea zări deocamdată limanul rîvnit.

Totul pare ireal : lumea de care m-am desprins — si care a rămas departe, „dedesubt" —, propriu-mi „eu" (în oglinda căruia nu mă mai pot recunoaste) si, la fel de mult, tărîmul în care am fost proiectat, lipsit de consistentă si realitate. Stranie situație : străin de mine însumi, străin de universul comun în care deam, străin de presimțita condiție ir ranta căreia m-am descătușat, **ina în vid.** Totul pare zadarnic, inutil : mensă, apăsătoare, deșertăciune. L de sens, lumea îsi suspendă conti odată cu propria-mi entitate ce nu s poate ancora de nimic ; sau, cărei i-a mai rămas altceva decît Nimicul niprezentul, atotcuprinzătorul nimic zat" peste cosmosul „real" si concre

Sesizez astfel **absurdul** condiției at Lumea **este**, eu **sînt**, dar, în ciuda tui fapt, totul este vid, găunos, lip sens. „Absurd" spun — si calificinc fel starea aceasta mă îndepărtez p simtite de paradoxala situație, respi d-o. **Este absurd ca realitatea prezer fie simultan vidă : este absurd**, altfel **ca ceea-ce-este să „nu mai fie"**. Si cum se face deodată lumină ; cum tea deplină a Neantului se destramă siată de soarele Ființei ce izbucnest petuos din însusi miezul trecătoarei

În fond, Nimicul, în vastitatea v căruia m-am pomenit deodată ascun și mărturisește — Ființa. El este **Ab implacabilei Prezențe**. Dacă, părăsin rizontul constiintei comune, absorbi condiția-mi originară, m-am deschis acest altceva — lipsit de consistent realitate, **vid** și, ca atare, irelevar tocmai Vidul m-a învăluit ca o to te, prefăcîndu-mă-n nimicnicia-i abs **Plictisul (die Langeweile)** despre vorbea Heidegger, sau dezgustul, **(la nausee)** lui Sartre, ori **deșertăci amăgirea, disperarea** lui Cioran a peazăă Neantul si-l urmează. **„Faptu exist eu dovedește că lumea n-are ni sens.** Căci în ce fel pot găsi un se frămîntările unui om, infinit drama nefericit, pentru care totul se redu ultima instanță la neant și pentru legea acestei lumi este suferința ? [13]

Ca principiu, Neantul „susține" l și lumea gînditoare a celui ce l-a artificial. Înteles ca principiu a ce **nu** este, Neantul ce cuprinde și in în umbra-i întunecată orice existc dovedeste a fi mai curînd principiul tinător al celor ce **sînt**. Oricît ne-ar ti gîndul, Neantul sustine lumea ci clipa-n care pare să o dizolve si an ze ; o sustine, cum spuneam ca **prin** ca **Ceva**, ca Ființă (al cărui chip cor mentar este : si de care nu poate fi i Neantul dens — deplin si absolut — fața complementară a Divinității at ternice. Omul a putut vedea — si s tut transpune în — tinutul divin gîndul (și trăirea plenară a) Total Evenimentul presupune, o spunem desprinderea de eul limitat al const polare si simultana **proiecție** a sineli flectat în eonul transcendental. Ne (ca Neant) — subtins de trăirea disol subterană — n-ar fi putut apărea rațiunea n-ar fi depășit polaritatea tradictorie subiect-obiect, smulgîn din orizontul comun și instalîndu-s

VIDULUI

ιutul absolut. Fără saltul din imperiul :electului (fascinat de propria-i imagi- şi de spectacolul ademenitor al lumii ca lume exterioară) în ontologic — în ímul sacru, transcendental — problema ;antului nu s-ar fi putut pune. Poate ı acest motiv, spunea Cioran, „orice ·mă de Dumnezeu este autobiografică. ı numai că purcede din tine, ci te şi măceşti în ea. Este o viziune dublă a rospecţiei, care ne descoperă viaţa su- tului ca eu şi ca **Dumnezeu.** Te vezi în şi el se vede în tine. Viziunea interi- ră separă toate elementele prin care aparţinem lumii şi le concentrează în- ·o fascie de lumină asimilabilă princi- ılui divin." [14]

Te vezi în El şi El se vede în tine : te zi, mai exact şi mai adînc prin El — Eu transcendental care-şi contemplă l conştient —, iar El Se vede-n tine — acel „tu" ridicat la puterea demiurgi- a Neființei îngemănate cu Fiinţa — ar pe Sine. Dumnezeu **Se stră-vede**, aşa- r, prin gîndul ce-l întoarce, infinit spre ıe însuşi... Iar „cunoaşterea de sine n ı- ıi aşa are un sens şi un rezultat. Cine se gîndeşte la el, rămîne străin sie în- şi. Căci Dumnezeu e singura cale de tocunoaştere". [15] Numai prin Dumnezeu ı pot gîndi pe mine însumi — şi pot veni **conştient de mine şi de lume** —, ·, mai adînc, numai prin Dumnezeu pro- sul autocunoaşterii „se transferă" în- un alt plan şi într-o altă lume, dobîn- ıd un sens şi un conţinut nou: cunoaş- ea de Sine a Divinităţii înseşi...

ʻe acum „tema" Fiinţei Supreme se va şura într-un alt „registru" ; căci de ı. din momentul în care Spiritul S-a ·it pe Sine şi S-a pătruns, căutîndu-şi neiul subteran, asistăm — implicaţi în ɔcesul devenirii — la construcţia pro- ɛsivă a Dumnezeirii înseşi (din Sine, n Sine, spre Sine). „Cînd eşti atent la mnezeu ţi se pare că totdeauna te-ai dit la el, că nu mai există nimic... Nu- ı gîndindu-l fără milă pînă la capăt, ·diindu-i toate singurătăţile, putem ieşi bogăţiţi din dezacordul cu el." [16] scria ɔran. Numai gîndindu-l fără milă **pînă capăt**, pînă la ultima „consecinţă", pînă ultima „cauză", **asediindu-i toate sin- ·ătăţile**, vom **fiinţa prin Dumnezeu** şi **n putea ieşi îmbogăţiţi din dezacordul el** — din dezacordul creator, fără în- ală, din scrutarea încăpăţînată a Vidu- dens şi contradictoriu de care am fost ɔrbiţi. Căci dacă „toţi — cu mistici cu — se închină la picioarele lui şi ·ută un drum **ce-ar continua undeva depar-** (s.n.), întrebarea fundamentală este ·ămîne aceasta : «Ce începe **după** Dum- :eu» ?" [17] ; mai precis, ce începe **după Dumnezeu a fost sesizat, trăit şi gîn- ?** Ce începe **după** ce am înţeles că tem parte din Întregu-i-fără-de-parte, pă ce ne-am identificat cu neantu-i nsistent" şi paradoxal ?

)e un lucru putem fi siguri : dacă am pus — şi ne-am putut pune aceas- întrebare (cufundaţi cum sîntem în mnezeu), înseamnă că Dumnezeul (vid) **·isurat** în absolutu-i fără de cuprins : Totalitatea-i vidă **îşi lipseşte** în chiar ɔa afirmaţiei de Sine ; că Dumnezeul urora este, totuşi, singur, deci **unic** — fiind unic, e implicit **multiplu** —, că mai funciara singurătate l-a determi- să Se caute înfrigurat şi, în cele din nă, să creeze : **să Se creeze.** În fond, ia Cioran „crearea lumii nu-şi are altă ɔlicaţie în afară de **frica de singurătate** ui Dumnezeu (s.n.) [18] ; nu putem bănui mare e singurătatea lui. Atotputernicu- , de-l mistuie o atît de mare sete de ɔire" (s.n.) [19].

Singurătatea lui Dumnezeu — iată un ɔiect pe care-l poţi gîndi în adîncime mai dacă te-ai transpus în orizontul nscendental, numai dacă te întorci — nsfigurat de lumina fără de moarte — preună cu Dumnezeu asupra Divinită- înseşi... Dar acest efort se frînge : Spi- ıl capitulează şi, la răspîntie, dornic a-şi contempla esenţa, dar incapabil a continua Calea ce s-a deschis, ade- ɔnitor, în faţă, sfîrşeşte prin a se recu- aşte învins, clamîndu-şi neputinţa. estinul lui Dumnezeu este să se sfîr- ıscă." [20] ; totul — absolut totul —, în- aga realitate pare inexplicabil(ă).

·am nici o înclinaţie pentru Mister pen- că totul mi se pare inexplicabil, ce tot ın ? Pentru că trăiesc din inexplicabil, sunt ghiftuit cu inexplicabil" [21], **lucidi- ea** (paradoxalei situaţii) fiind „un mar- ıu permanent, un inimaginabil tur de ·ţă." [22]

ɔumea — „creaţie" — a Divinităţii vi- — pare ireală şi **este ireală** pentru Spi- ıl ce-şi contemplă absenţa. „Pentru a elege irealitatea şi a te pătrunde de trebuie s-o ai mereu prezentă în min- Din ziua cînd o simţi, cînd o **vezi**, to- devine ireal, exceptînd această irea- ıte, singura care face existenţa tolera- ă (...). Temerii că nu există nimic îi nează aceea că ceva totuşi există. Ac- ɔtăm mult mai greu să ne despărţim inexistenţă decît de existenţă. Nu pen- ı că această lume nu există, dar rea- litatea ei nu-i o realitate propriu-zisă. Totul pare să existe şi nimic nu există." [23]

Totul pare să existe, aşadar, **şi nimic nu există** ; realitatea acestei lumi **nu e o „realitate" propriu-zisă**, mai întîi pentru că efortul meditaţiei metafizice a depă- şit-o (depăşind, în aceeaşi clipă, eul „con- ceput ca un dat substanţial şi ireductibil"), în al doilea rînd, pentru că **durabilul (fi- inţa)** se confundă cu neantul, pentru că Dumnezeu **este-şi-nu-este**, simultan, iar gîndul sfîrşeşte în prăpastia aporiei din care nu mai află nici o ieşire. De fapt, „cîţi înţeleg prăbuşirea din prăpastia di- vină într-o prăpastie şi mai mare ?" [24], cîţi înţeleg că **prăpastia divină** — orizon- tul atoatecontinător, vid şi plin, în ace- eaşi măsură — se prăbuşeşte într-o (sau e absorbit de o) **prăpastie şi mai mare**, prăpastie în faţa căreia raţiunea capitu- lează şi se retrage neputincioasă ?

„Abuzez de cuvîntul Dumnezeu... fac asta ori de cîte ori ating o extremitate şi am nevoie de o vocabulă pentru a in- dica ceea ce vine **după**. Îl prefer pe Dum- nezeu neconceptului." [25] ... **Ceea-ce-vine- după... neconceptul** ...iată zarea paradoxa- lă pe care gîndul nu mai îndrăzneşte s-o sondeze. **Ceea-ce-vine-după** este Dumne- zeu, fără îndoială ; cel puţin aşa-i putem spune ; aşa numim genunea atotcuprinză- toare ce se deschide **după** ce lumea con- cretă, palpabilă, reală a fost depăşită şi în-locuită cu abisul vid, subteran, dens, luminos pe care-l numim Dumnezeu spre a-l putea „fixa" pe ecranul raţiunii, prin forţa abstractă a conceptului. Dar sîntem aruncaţi, o dată cu aceasta, în vîrtejul aporiei fundamentale (Fiinţă-Neant) şi, dacă nu avem inspiraţia de a ne lăsa an- trenaţi în curentul destructiv — purtaţi pînă-n străfundul aneantizant al Nimicu- lui, pînă la **nimicirea** lui firească — nu vom mai putea ieşi „la suprafaţă" şi vom **agoniza** în acest **înec continuu** — aido- ma lui Cioran — dezgustaţi de viaţă şi de moarte, deopotrivă, dornici de a sfîr- şi cît mai curînd, dar înfricoşaţi de spec- trul dispariţiei, plictisiţi de o existenţă vidată de conţinut, incapabili însă de a ne desprinde de voluptatea pestilenţială a plictisului, contestînd toate legile, toate sentimentele, toate valorile — dar culti- vîndu-le în aceeaşi măsură, şi păzindu-le cu străşnicie tocmai pentru că **dincolo de toţi şi de toate se întinde subteranul vid**, „pilonul" fundamental, nevăzut, omnipre- zent, îngemănat cu Fiinţa de care Se des- parte, totuşi, confirmînd-o.

Şi atunci, iată : „acel crescendo muzi- cal, ce pune stăpînire pe tine ceasuri în- tregi, cînd notele par a se încăleca în- tr-o gamă incendiară, semnificînd dizol- varea sufletului şi dilatarea lui într-o va- riaţie ascendentă, sfîrşeşte pare-se într-o ultimă notă, care — limită a muzicii — ne leagă de Dumnezeu. Leagănul acestuia este la capătul vibraţiilor noastre. Cînd epuizăm un motiv melodic pînă la ulti- ma rezervă a posibilităţilor lui, vidul ce creşte în loc nu este decît lipsa de mar- gini a lui Dumnezeu." [26]. Dincolo de ori- ce îndoială, dincolo de plictis şi de moar- te, dincolo de agonia sumbră ce macină sufletele — prea înalte pentru **această** lume comună, prea gingaşe, însă, pentru solara adîncime — se deschide abisul fără hotare Neantul atoatecontinător, raţiunea ultimă faţă de care — şi prin care — ori- ce existent, orice act, sentiment sau idee par profund iraţionale : „i-raţionale" cîtă vreme n-au reuşit să sondeze **raţiunea** subterană a Celui-ce-(nu)-este...

Corneliu Mircea

NOTE :

[1] **Lacrimi şi sfinţi**, Ed. Humanitas, Bucu- reşti, 1991, p. 74.
[2] **Mărturisiri şi anateme**, în vol. **Eseuri**, Cartea Românească, 1988, p. 316, trad. Mo- dest Morariu.
[3] **Lacrimi şi sfinţi**, p. 98.
[4] Op. cit., p. 70.
[5] **Mărturisiri şi anateme**, p. 302.
[6] **Lacrimi şi sfinţi**, p. 80.
[7] Op. cit., p. 76.
[8] Ibidem.
[9] Op. cit., p. 79.
[10] Op. cit., p. 120.
[11] Op. cit., p. 76—77.
[12] **Mărturisiri şi anateme**, p. 292.
[13] **Pe culmile disperării**, Ed. Humanitas, 1990, p. 21.
[14] **Lacrimi şi sfinţi**, p. 108.
[15] Ibidem.
[16] Op. cit., p. 101
[17] Op. cit., p. 86.
[18] Op. cit., p. 56.
[19] Op. cit., p. 57.
[20] Op. cit., p. 101.
[21] **Mărturisiri şi anateme**, p. 314.
[22] Ibidem.
[23] **Demiurgul cel rău**, în vol. **Eseuri**, p. 188—189.
[24] **Lacrimi şi sfinţi**, p. 98.
[25] **Mărturisiri şi anateme**, p. 302.
[26] **Lacrimi şi sfinţi**, p. 74.

O ISTORIE ILUSTRATĂ A LITERATURII ROMÂNE CONTEMPORANE

văzută de Ion Cucu

Scriitorii în diplomaţie : Un ambasador (la O.N.U.) : Aurel-Dragoş Munteanu şi un fost ambasador (la Budapesta) : Pop Simion

Valeriu Anania pare total dezinteresat de discuţia despre locul poeziei feminine purtată de Elena Ştefoi şi Grete Tartler

Eugen Negrici între studiul literaturii române vechi şi editarea literaturii române contemporane

Radu Anton Roman, personaj al volumului „Zile de pescuit"

paul tumanian

NOII MAEŞTRI ANONIMI

Spectacolul trebuie să înceapă abia peste cîteva minute. Dar încă de pe-acum faldurile greie ale cortinei se mișcă unduind nerăbdătoare. Să fie oare curentul dinspre culise către sală ? Te uiți jos, acolo unde poala cortinei stă atîrnată la un deget sau două de podeaua scenei și te aștepți să vezi ivindu-se vîrfurile unei perechi de pantofi : o persoană care cercetează sala într-ascuns. Oare de ce ? Poate din pură curiozitate. Iată și orificiul, în cortină, exact la înălțimea unui stat de om. Un ochi s-a ivit acolo, s-a rotit peste sală, a clipit și a dispărut. Și acum ?... Cu ce ar putea să-și omoare timpul, un tinerel, să zicem, care a venit — cam tîrziu — pentru prima oară la teatru, singur și stingher ?

El ar putea, de pildă, să-și îndrepte atenția către spectatorii din primele rînduri. Deși nu-i sigur că aceștia ar avea ce să-i ofere demn de luat în seamă. În ochii lui, acei spectatori nu-s decît persoane în vîrstă, obișnuiți ai teatrului — se poate observa asta dintr-o singură ochire — care se cunosc între ei și de bună seamă cunosc și piesa pînă în cele mai mici amănunte. Ridicarea cortinei nu-i va găsi nepregătiți — dimpotrivă, înainte chiar de intrarea actorilor, se vor reîntîlni cu decorul la fel de familiar ca și mobila de-acasă. Pe cîtă vreme tînărului spectator începător scena s-ar putea întîmpla să-i ofere o mare surpriză.

Căci — să ne punem întrebarea — cine este de fapt tînărul spectator ? Și mai ales ce îl așteaptă în viață ? Greu de răspuns. Putem doar să presupunem că singurătatea sa — și, o dată cu ea, stînjeneala — din seara primului său spectacol **adevărat**, este rodul întîmplării : sau poate al neîncrederii cu care ceilalți tineri, colegii săi de fabrică, au privit pînă acum spectacolele serioase, lăsîndu-l prin urmare singur : fără îndoială însă că este de așteptat ca în scurt timp lucrurile să se schimbe radical, de îndată ce instructorul artistic, o nu prea tînără persoană unsă cu toate alifiile, se va hotărî să-și ia în serios atribuțiile. Oricum deci, în privința singurătății tînărului spectator putem fi liniștiți : la fel ca el sînt alții mii, sute de mii ! O forță ! În ochii lor, ce altceva poate fi fabrica decît o soluție provizorie ? Dacă i-ai întreba cum văd ei soluția definitivă, cu siguranță că ar ridica din umeri cu acea candoare proprie vîrstei ; sau poate că ți-ar răspunde c-un gest cam vag dar nu mai puțin lansat către înălțimi : ceea ce ar putea să indice speranța într-o posibilă ascensiune, deși pe o cale încă nu tocmai limpede. Fiindcă tot ce le poate oferi deocamdată viața este optimismul diminetilor în ritm de fanfară, timp de cîteva minute, pe calea undelor electromagnetice. Și dacă diminetile lor, în săptămînile cînd lucrează în schimbul întîi, încep — tot deocamdată — foarte-foarte devreme, adică mult înainte de revărsatul zorilor, în schimb răsplata pentru acest efort vine tot de la dimineți, cînd primăvara revărsă generoasă, peste străzile încă somnoroase, parfumul liliacului și al salcîmilor înfloriți. După-amiezele par în acele clipe mai depărtate ca oricînd, dar cu atît mai ispititoare : o promisiune de timp liber și de distracție fluturată pe la nas. Ce vor face **ei** cu timpul lor liber și cum anume își vor alege distracțiile, asta este o chestiune mai delicată. Și ar fi păcat să fie lăsată la voia întîmplării. Cu puțină iscusință din partea unor persoane întreprinzătoare, orice tînăr lucrător poate deveni peste noapte o tînără speranță ! Nu se cere altceva decît să i se găsească speranța care i se potrivește cel mai bine. **N aduce anul ce aduce ceasul !** La fel ca la Roata norocului, cu singura deosebire că aici, pe tărîmul speranțelor tinere, zeița Fortuna lucrează pe față și, după cum se spune, îi ajută pe cei cutezători. Să nu uităm deci că pentru orice tînăr cutezător care și-a

părăsit studiile aproximativ la jumătate, s-a închis orice poartă ce duce către știință. Dar nu către Artă ! Căci este — sau ar trebui să fie — clar pentru toată lumea : decît să fluieri a pagubă, mai convenabil e să sufli într-un fluier de cioban. Asta, ca să dăm un singur exemplu. O singură găurică lăsată liberă sub degetele zglobii înseamnă deja un sunet muzical. Restul este treaba instructorului artistic, care îndeobște își cunoaște meseria, adică știe să scoată apă chiar și din piatră seacă. În definitiv, nici marii noștri rapsozi nu și-au prea bătut capul cu notele muzicale ...

Mulți dintre tinerii de azi au sperat să curme, într-o bună zi, prin vîlva stîrnită în jurul lor, orice nemulțumire pe care șefii lor morocănoși și-ar fi exprimat-o despre felul cum ei își fac datoria **la locul de muncă.** O discuție cordială între reporter și o tînără speranță în indiferent ce domeniu al artei — căreia precizarea de **amatoare** nu i-ar fi stîrbit cu nimic din însușirea de a fi întîi și-ntîi Artă — ar fi putut să fie văzută de oricine pe micul ecran, să zicem. O tînără speranță — astfel recunoscută — nu mai putea fi luată altfel decît în serios. Un autodidact, cu alte cuvinte ! Cum să-ndrăznești să-i reproșezi unui autodidact că întîrzie la serviciu sau că nu-și vede de treabă ? Altfel se pune problema muncii la un artist. **Dacă** se mai pune. Inspirația — lucru recunoscut — trece înaintea eforturilor, iar norocul înaintea inspirației. Un artist nu face niciodată prostii. Cel mult trăsnăi.

Cînd echipa de graficieni și a făcut apariția în hală, mulți i-au confundat — vai, ce ridicol ! — cu o echipă de control muncitoresc. Ce să mai spui de o confuzie atît de regretabilă ? Cînd undele hertziene pulsează în eter, trebuie să ai la îndemînă un aparat de recepție ca să-ți dai seama de prezența lor. Alt mijloc nu există pentru noi oamenii. La fel se întîmplă și cu artiștii : trebuie să fii Artist ca să detectezi prezența, prin preajmă, a unui alt Artist. Cînd, de fapt, s-ar cuveni să fie limpede pentru toată lumea că privirea concentrată a unui grafician în toiul creației nu poate fi confundată decît, în cel mai rău caz, cu aceea a unui pilot sau a unui căpitan de vas. Confuzia cu un chirurg aplecat peste masa de operație este cu desăvîrșire exclusă întrucît pe acesta din urmă îl trădează — nu-i asa ? — tifonul.

Curînd graficienii s-au adîncit în lucru, uitînd de trepidația planseului de beton, pricinuită de funcționarea utilajelor grele. Desenau, bineînțeles. Dar ce ? De bună seamă, figuri. Utilajele grele nu intrau în atribuțiile lor, decît, eventual, abia schițate, în măsura în care concentrarea din privirile modelelor lor cerea o explicație. Altminteri însă, graficienii au desenat figuri. Oameni obișnuiți **la locul de muncă.** Nici un nume, pe bună dreptate, în afară de propriul lor nume așternut pe hîrtie într-un colț de jos al desenului. Tinerii lucrători fără prea multe studii n-au avut niciodată vreo pretenție la recunoașterea numelui lor atît timp cît nu-l meritau. Ei au privit totdeauna cu o oarecare nedumerire plăcuțele de alamă prinse de rama unor tablouri expuse la Galeriile de artă : **Anonim flamand, sec. XVII...** De ce anonim, cînd peisajul de iarnă trebuie să fi fost o capodoperă ? De ce să nu-și fi pus semnătura pe pînză ? Să fi uitat oare ? Sau să fi fost la mijloc niscaiva interese ? Scutiri de impozite ? Sau măcar reduceri ?

Și dacă tinerii lucrători au început să frecventeze cercul de grafică al Sindicatului, să ne grăbim oare să tragem concluzia că propriul lor anonimat îi doare ca o intolerabilă incchitate ? În definitiv, poate că au dreptate. Nu-i un ocol nitel cam lung — și inutil — drumul pe la Institutul de Belle-arte, ca în cele din urmă să te întorci la fabrică ? Nu strică să bați la poarta destinului cu propriul tău deget. Talentul, se știe, e înnăscut și nu rareori iese anevoie la iveală. De ce să ți se întoarcă spatele ? Nu-i pentru nimeni un secret : la școală, cine promitea a amuțit ; cine n-a scos o vorbă atunci, azi a ajuns să i se soarbă cuvintele de pe buze. Cu toții ne urcăm pe spinarea unor cai nărăvași. Să se țină cine poate ! Profesorii, de regulă, nu-s în stare să priceapă un lucru atît de simplu. Clarviziunea lor nu trece de ultima filă a catalogului. Niciodată profesorii n-au ghicit cum va arăta catalogul de anul viitor. Și cu atît mai puțin catalogul de Mîine ...

Desigur, e păcat să scăpăm din vedere tocmai gazetele literare. Acolo, o tînără speranță poate oricînd să-și vadă numele tipărit, negru pe alb, fie și la **Poșta redacției,** fie și la sfîrșitul rubricii, într-un lung pomelnic, sub răspunsul comun : **Încercări deocamdată modeste.** Drumul către gloria literară poate oricînd să treacă pe la poșta redacției. Floricelele, înfloriturile de stil, farafastîcurile vin desigur cu timpul ; totul e să oferi de la bun început marfa care se caută. Marfa **ancorată în realitate ...** Sigur, e cam greu să scrii o operă monumentală, ca a lui Balzac, să zicem. Dar poate că n-ar strica să observăm că alții au rămas nemuritori cu o singură carte. Cu alte cuvinte, au tras lozul cel mare ! Norocul lor ! Dar, pe lîngă noroc, să nu uităm legitimația de membru al unui cenaclu literar : ea valorează cît greutatea ei în aur. Căci — nu-i asa ? — **unirea face puterea** chiar și pe tărîmul literelor. Și din partea persoanei care ține rubrica Poșta redacției ar fi o gafă să conteste verdictul unui cenaclu literar, care reprezintă opinia **colectivă.** Acea persoană ar face bine să le sîcîie cît mai puțin pe tinerele speranțe, cerîndu-le eforturi peste disponibilitățile lor de timp liber. Sau cerîndu-le vise ca la carte ... Pentru vise, **lor** nu le rămîne decît noaptea, pe care trebuie s-o împartă, cum e și firesc, între somn, vise și plăceri. Nimeni nu le-a cerut Sublimul. Nici în vise, nici în artă. Oamenilor obișnuiți nu le spui altceva decît ceea ce știu. Dar în haină de sărbătoare.

Ei, tinerii talentați fără prea multe studii, n-au putut să înțeleagă niciodată cum de-i posibil ca un vis să ți se repete de nenumărate ori de-a lungul unei vieți. Cum așa ? Un oraș ? Un oraș care nu există nicăieri pe Pămînt ? Să ți se arate în vis străzi întregi, case întregi, cu ziduri și cu ferestre ? Un rîu care nu există ? Un pod care nu există ?... Sau o femeie, în depărtare, mereu aceeași, făcîndu-ți semn cu mîna, fără s-o poți atinge vreodată ?... Doamne ferește, ăsta nu-i vis. Curată obsesie ! Bate-n lemn ...

Căci dacă punem în cumpănă visele, imponderabile și inutile, cu **realitatea concretă,** e mai presus de orice îndoială că balanța se va înclina către aceasta din urmă. **Frumosul cotidian** a devenit în ultima vreme răsfățatul comentariilor de artă. Și numai al acestora. Ce altceva poate fi frumosul cotidian dacă nu mediul nepoluat și estetic, chiar aici în colțul străzii, la îndemîna tuturor ?... Patru sau cinci mici livezi rămase de la demolări — pruni, corcodusi, peri, ce crescuseră în jurul unor căsuțe, astăzi dispărute — se alipeau de la sine prin îndepărtarea gardurilor, oricum putrede, și alcătuiau un parc. De la sine, e doar un fel de a spune. Ca orice altă întreprindere, frumosul cotidian cere inițiativă și acțiune. Plus o listă întreagă de materiale disponibile pentru amenajări diferite : **Marmură, deșeuri .... 3,5 tone / Țeavă fier, ∅ 2 toli .... 0,42 tone / Țeavă fier, ∅ 1 toi .... 0,8 tone / Fier cornier, 30 mm .... 0,15 tone / Tablă fier, 4 mm .... 2,5 tone / Bară fier, ∅ 20 mm .... 0,075 tone / Sîrmă galvanizată, ∅ 2 mm .... 0,1 tone / Sîrmă ghimpată .... 0,35 tone** ... Plus 30 litri vopsea ulei verde, 1 560 litri motorină pentru excavare lac și canal circular aferent, un tub oxigen, un tub acetilenă pentru suduri gard împrejmuitor, podețe metalice, amenajare loc joacă copii, bănci metal cu rezemătoare etc. **Parcul Cucului,** 0,45 ha. Tinerele speranțe aveau aici prilejul să se arate tineri întreprinzători înainte de a-și arăta iscusința în artă. Adică tocmai acolo unde era mai multă nevoie. Cu atîtea demolări, problema cîmpului de inițiativă nu se mai pune, ci doar, într-o oarecare măsură, de a găsi nume potrivite pentru parcurile de pomi fructiferi ivite pe locurile fostelor livezi proprietate privată.

Ei, tinerii talentați fără prea multe studii, nu și-au dorit niciodată să fie luați drept intelectuali. Mai întîi, în primii ani, nici nu și-au pus problema ; iar după aceea nu i-a ispitit. Intelectualii — vechi sau noi — au un fel de a se purta și mai ales de a se exprima, care lor, tinerilor lucrători, le repugnă. Căci ce idee poți să-ți faci pînă și despre un titan al Artei Dramatice cum e Shakespeare, cînd străbați nesfîrșitul coridor al căminului de nefamiliști, în care dau o mie de uși de la o mie de camere cu o mie de televizoare, toate captînd din eter, în același timp, pe un singur canal, aceeași piesă lungă și plicticoasă ? Nu te aduce la exasperare vocea Cleopatrei care se lamentează în engleză, de la o ușă la alta, în „Antoniu și Cleopatra", cu intonația ei tipică de intelectuală ? Și totul în zadar, de vreme ce pînă la urmă moare, la ea acasă, în palat, mușcată de șipere ...

Sigur, nimeni nu zice să nu-ți dai silința și să ți înveți rolul pe dinafară, cum se cuvine — deși, fie vorba între noi, un sufleur bun prețuiește cît o jumătate de trupă — dar despre actorul profesionist se poate spune cu certitudine un singur lucru : fie că exagerează fără măsură, fie că ține cu tot dinadinsul să-și dea importanță. Fie și una și alta. Căci altfel, dacă ar fi o persoană cu scaun la cap, nu i-ar trece prin minte să se poarte în viață, fie și numai pe o perioadă limitată, cam ca personajul său din piesă, doar pentru a i intra — chipurile — în piele !...

Tînărul promițător așteaptă deci să înceapă spectacolul **adevărat,** primul din viața sa. Și într-o bună zi să treacă el însuși de partea cealaltă a rampei, de partea cealaltă a cortinei, fie și printre intelectuali care pronunță schimonosit cuvinte obișnuite.

Tînăra speranță n-a priceput, vizitînd Galeriile de artă — și dacă n-a priceput atunci, sînt puține șanse să pricească vreodată — cum se poate ca un maestru flamand să rămînă în veci anonim, omițînd să-și pună iscălitura pe minunata sa pînză din secolul al XVII-lea. Asta însă nu-l împiedică să stea la pîndă, nu tocmai încordat, c-o singură ureche ciulită, cum s-ar zice, fiindcă **Niciodată nu știi de unde sare iepurele ...**

Dar iată că piesa întîrzie să înceapă. Prin orificiul din cortină un ochi cam ostil scrutează sala, acum plină. Cîne vor fi fiind spectatorii ? — parcă ar vrea să știe... Primul gong se lasă așteptat. Te întrebi uneori dacă va mai răsuna vreodată ...

FAPTELE SFINȚILOR APOSTOLI

din NOUL TESTAMENT

Versiune revizuită, redactată și comentată de arhimandritul Bartolomeu Valeriu Anania, sprijinit pe numeroase alte osteneli

CAPITOLUL 10

Petru și sutașul Corneliu. Petru vorbește în casa lui Corneliu. Păgânii Îl primesc pe Duhul Sfînt.

1 Iar în Cezareea era un bărbat cu numele Corneliu, sutas din cohorta ce se chema Italica,
2 cucernic și temător de Dumnezeu, cu toată casa lui, și care făcea multe milostenii poporului și'ntotdeauna I se ruga lui Dumnezeu [76].
3 Și cam pe la ceasul al nouălea din zi a văzut în vedenie, lămurit, un înger al lui Dumnezeu intrând la el și zicându-i : Corneliu !
4 Iar Corneliu, cătând spre el si înfricoșându-se, a zis : Ce este, Doamne ? Și îngerul i-a zis : Rugăciunile și milosteniile tale s'au suit spre pomenire înaintea lui Dumnezeu [77].
5 Și acum, trimite oameni la Iope și cheamă să vină un anume Simon care se numește Petru.
6 El găzduiește la un oarecare Simon, tăbăcar, a cărui casă este lângă mare. Acesta îți va spune ce trebuie să faci.
7 Și când îngerul care .a vorbit cu el a plecat, Corneliu i-a chemat pe doi din slujitorii săi de casă și pe un ostas cucernic din cei ce-i erau mai apropiați.
8 Și după ce le-a istorisit toate, i-a trimis la Iope.
9 Iar a doua zi, în timp ce ei mergeau pe drum și se apropiau de cetate, Petru s'a suit în odaia de sus [78], cam pe la ceasul al șaselea [79], să se roage.
10 Și a fost că i s'a făcut foame si voia să mănânce; dar pe când ei îi pregăteau, el a căzut în extaz.
11 Și a văzut cerul deschis și un lucru ca o față mare de masă coborîndu-se legată de patru colțuri și lăsându-se pe pământ.
12 În ea erau toate dobitoacele cu patru picioare și târîtoarele pământului și păsările cerului.
13 Și glas a fost către el : Scoală-te, Petre, înjunghie și mănâncă !
14 Iar Petru a zis : Nicidecum, Doamne, că niciodată n'am mâncat ceva spurcat sau necurat [80].
15 Și din nou a fost glas către el, a doua oară : Pe cele ce le-a curățit Dumnezeu, tu să nu le numești spurcate.
16 Și aceasta s'a făcut de trei ori și îndată lucrul acela s'a ridicat la cer.
17 În timp ce Petru nu se dumerea întru sine ce-ar putea să fie vedenia pe care o văzuse, iată că bărbații trimiși de Corneliu, întrebând de casa lui Simon, stând la poartă
18 și strigând, au întrebat dacă Simon cel numit Petru găzduiește acolo.
19 Și'n timp ce Petru era gândindu-se la vedenie, Duhul i-a zis : Iată, te caută trei bărbați ;
20 scoală-te așadar, coboară și mergi împreună cu ei fără să te îndoiești de nimic, fiindcă Eu i-am trimis.
21 Și Petru, coborîndu-se la bărbații trimiși la el de Corneliu, le-a zis : Iată, eu sunt acela pe care-l căutați. Care este pricina pentru care-ați venit ?
22 Iar ei au zis : Corneliu sutașul, om drept și temător de Dumnezeu și mărturisit [81] de tot neamul Iudeilor, înștiințat a fost de înger sfânt să trimită să te cheme acasă la el, ca să audă cuvinte de la tine.
23 Atunci el i-a chemat înlăuntru și i-a ospătat. Iar a doua zi, sculându-se, a plecat cu ei ; iar câțiva din frații cei din Iope l-au însoțit.
24 Și'n ziua următoare au intrat în Cezareea. Iar Corneliu îi aștepta ; și-și chemase acasă la el rudeniile și pe prietenii cei mai apropiați.
25 Și când a fost să intre Petru, Corneliu l-a întâmpinat și i s'a închinat căzându-i la picioare.
26 Iar Petru l-a ridicat zicându-i : Ridică-te ! și eu sunt om.
27 Și, vorbind cu el, a intrat și a găsit pe mulți adunați.
28 Și a zis către ei : Voi știți că unui bărbat iudeu nu-i este îngăduit să se alipească ori să se apropie de cel de alt neam ; dar mie Dumnezeu mi-a arătat ca pe nici un om să nu-l numesc spurcat sau necurat.
29 De aceea, chemat fiind să vin, am venit fără'mpotrivire. Deci vă întreb : Pentru care pricină ați trimis după mine ?
30 Corneliu a zis : Acum patru zile eram postind până la ceasul acesta și'n casa mea îmi făceam rugăciunea de ceasul al nouălea ; și iată, un bărbat în haină strălucitoare a stat în fața mea
31 și a zis : Corneliu, rugăciunea ta a fost ascultată și milosteniile tale au fost pomenite înaintea lui Dumnezeu.
32 Așadar, trimite la Iope si cheamă-l pe Simon cel ce se numește Petru ; el e găzduit în casa lui Simon, tăbăcarul, lângă mare.
33 Deci îndată eu am trimis la tine ; și tu ai făcut bine că ai venit. Și acum, noi toți suntem de față înaintea lui Dumnezeu, ca să ascultăm toate cele poruncite ție de Domnul.

34 Iar Petru, deschizîndu-și gura, a zis : Cu adevărat cunosc că Domnul nu este părtinitor,
35 ci, în orice neam, celui ce se teme de El și face dreptate bineplăcut îi este
36 cuvântul pe care El l-a trimis fiilor lui Israel, binevestind pacea prin Iisus Hristos. — Acesta este Domn al tuturor —.
37 Voi știți cuvântul care a fost în toată Iudeea, începând din Galileea, după botezul pe care l-a propovăduit Ioan,
38 adică despre Iisus din Nazaret, cum L-a uns pe El Dumnezeu cu Duhul Sfânt și cu putere ; despre El, Care a umblat făcând bine și vindecând pe toți cei asupriți de diavolul, pentru că Dumnezeu era cu el.
39 Și noi suntem martori a tot ceea ce El a făcut și în țara Iudeilor, și în Ierusalim ; pe Acesta L-au omorît spânzurându-l pe lemn.
40 Pe Acesta Dumnezeu L-a înviat a treia zi și I-a dat să se arate.
41 nu la tot poporul, ci nouă, martorilor mai dinainte rânduiți de Dumnezeu, cei ce am mâncat și am băut cu El după ce a înviat din morți.
42 Și El ne-a poruncit să propovăduim poporului și să mărturisim că El este Cel rânduit de Dumnezeu să fie judecător al celor vii și al celor morți.
43 Despre aceasta mărturisesc toți proorocii, că tot cel ce crede întru El, prin numele Lui va primi iertarea păcatelor.
44 În timp ce Petru încă grăia cuvintele acestea, Duhul cel Sfânt S'a pogorît [82] peste toți cei ce ascultau cuvântul.
45 Iar credincioșii tăiați împrejur, care veniseră cu Petru, au rămas uimiți că darul Duhului Sfânt s'a revărsat și peste păgâni
46 Că-i auzeau vorbind în limbi [83] și slăvindu-L pe Dumnezeu. Atunci a răspuns Petru :
47 Oare poate cineva opri apa să-i boteze pe aceștia care au primit Duhul Sfânt ca și noi ?
48 Și a poruncit ca ei să fie botezați întru numele Domnului Iisus Hristos. Atunci l-au rugat să rămână la ei câteva zile.

CAPITOLUL 11

Petru încunoștiințează Biserica din Ierusalim despre primirea păgânilor. Biserica din Antiohia, unde credincioșii s'au numit pentru întâia oară creștini.

1 Apostolii și frații care erau prin Iudeea au auzit că și păgânii au primit cuvântul lui Dumnezeu.
2 Iar când Petru s'a suit la Ierusalim, credincioșii tăiați împrejur se'ndoiau asupră-i
3 și-i ziceau : Ai intrat la oameni netăiați împrejur și ai mâncat cu ei...
4 Dar Petru a'nceput și cu de-a rândul le-a povestit zicând :
5 Eu eram în cetatea Iope și mă rugam ; și am văzut în extaz o vedenie : un lucru ca o față mare de masă coborîndu-se legată de patru colțuri ; și lăsându-se în jos din cer, a venit la mine.
6 Cătând eu la ea cu luare-aminte, am văzut dobitoacele cu patru picioare ale pământului și fiarele și târîtoarele și păsările cerului.
7 Și am auzit un glas care-mi zicea : Scoală-te, Petre, înjunghie și mănâncă !
8 Dar eu am zis : Nicidecum, Doamne, că nimic spurcat sau necurat nu mi-a intrat vreodată în gură.
9 Și glasul mi-a grăit a doua oară din cer : Pe cele ce le-a curățat Dumnezeu, tu să nu le numești spurcate.
10 Și aceasta s'a făcut de trei ori și apoi totul a fost luat din nou la cer.
11 Și iată că'ndată trei bărbați trimiși la mine din Cezareea s'au oprit la casa în care eram noi.
12 Iar Duhul mi-a zis să merg cu ei fără să mă'ndoiesc de nimic. Și au mers cu mine și acești șase frați și am intrat în casa bărbatului.
13 Și el mi-a povestit cum a văzut îngerul stând în casa lui și zicând : Trimite la Iope și cheamă-l pe Simon cel numit si Petru.
14 care-ți va grăi cuvinte prin care te vei mântui, tu și toată casa ta.
15 Și când am început eu să grăiesc, Duhul Sfânt S'a pogorît peste ei ca și peste noi la început.
16 Și mi-am adus aminte de cuvântul Domnului, că zicea : Ioan a botezat cu apă ; dar voi veți fi botezați întru Duhul Sfânt.
17 Deci, dacă Dumnezeu le-a dat același dar ca și nouă, lor, care au crezut în Iisus Hristos, cine eram eu să-L opresc pe Dumnezeu ?
18 Auzind acestea, ei s'au liniștit și au slăvit pe Dumnezeu zicând : Așadar, și păgânilor le-a dat Dumnezeu pocăința spre Viață.
19 Acuma, cei ce se împrăștiaseră în urma necazului întâmplat pe timpul lui Ștefan au trecut până'n Fenicia și'n Cipru și'n Antiohia, nimănui grăind cuvântul decât numai Iudeilor.
20 Dar erau unii dintre ei, bărbați cipricți și cireneni care, venind în Antiohia, grăiau și către Elini [84], binevestindu-L pe Domnul Iisus.
21 Și mâna Domnului era cu ei și mare era numărul celor ce au crezut și s'au întors la Domnul.
22 Și vorba despre ei s'a auzit în urechile Bisericii din Ierusalim și l-au trimis pe Barnaba până la Antiohia.
23 Acesta, sosind și văzând harul lui Dumnezeu, s'a bucurat și-i îndemna pe toți să rămână în Domnul cu inima statornică.
24 Că era bărbat bun și plin de Duh Sfânt și de credință. Și mulțime multă I s'a adăugat Domnului.
25 Și a plecat Barnaba la Tars, ca să-l caute pe Saul.
26 Și găsindu-l, l-a adus la Antiohia. Și au stat acolo un an întreg, împreună îndrumând în Biserică [85] și învățând mult popor. Și în Antiohia s'au numit ucenicii, pentru întâia oară, creștini.
27 În zilele acelea s'au coborît profeți [86] de la Ierusalim în Antiohia.
28 Și sculându-se unul dintre ei, cu numele Agab, a arătat prin Duhul că'n toată lumea va fi foamete mare, care a și fost în zilele lui Claudiu.
29 Iar ucenicii au hotărât ca fiecare dintre ei, după putere, să trimită spre ajutorare fraților care locuiau în Iudeea ;
30 ceea ce au și făcut, trimițându-le preoților [87] prin mâna lui Barnaba și a lui Saul.

---

[76] **Corneliu, centurion din armata romană. El nu era un prozelit, ci un păgân familiar cu religia iudaică, în care se implica fără a merge până la circumcizie.**

[77] **Miresmele jertfelor de alimente și tămâie ale Legii Vechi erau deja înlocuite prin rugăciuni și fapte bune.**

[78] **Pe terasa casei, la loc singuratic ; pe terasa unei case palestiniene se afla uneori și un cort.**

[79] **Pe la amiază.**

[80] **Restricțiile alimentare impuse de Legea Veche (Lv 11).**

[81] **Vorbit de bine ; bucurându-se de recomandări favorabile.**

[82] **Înțelesul exact : a căzut cu repeziciune, s'a lăsat năprasnic.**

[83] **Cum vorbiseră și apostolii în ziua Cincizecimii (FA 2, 4).**

[84] **În limbajul Noului Testament sunt numiți Elini, prin generalizare, toți cei netăiați împrejur, adică păgâni.**

[85] **Grecescul Ecclesia e tradus în limba română prin cuvântul Biserică, înțelegându-se prin aceasta comunitatea — universală sau locală — a creștinilor constituiți într'o ierarhie harică ; se scrie cu majusculă, spre a nu fi confundată cu biserica-locaș (de închinare). Constituirea Bisericii din Antiohia este a treia etapă în dezvoltarea și răspândirea creștinismului primar, după Ierusalim și Samaria.**

[86] **Harismatici în Biserica primară. Prin daruri speciale ale Sfântului Duh, ei aveau capacitatea de a profetiza, adică de a tâlcui corect profețiile Vechiului Testament, de a-i întări și îndemna pe cei slabi, de a citi în sufletele oamenilor, și numai în ultimul rând pe aceea de a profeți, adică de a prezice viitorul, ca în cazul de față. Ca importanță, Pavel îi situează imediat după apostoli (1 Co 12,28).**

[87] **Literal : bătrîni, prezbiteri. Bărbații mai în vârstă decât diaconii, rânduiți de apostoli în cea de a doua treaptă harică a Bisericii, după episcopi. Primeau harul prin punerea mâinilor (FA 14,23) și îndeplineau funcții liturgice, pastorale, didactice și administrative. Traducerea lui presbyteros (bătrân) prin „preot" e un procedeu filologic absolut normal, echivalarea în limba receptoare făcându-se în funcție de conținutul semantic al cuvântului original, conținut prin care o noțiune generală se particularizează. Câteva exemple mai la îndemână : Același cuvânt basiléus (suveran) e tradus prin „rege" dacă demnitarul conduce un regat, dar va fi tradus prin „împărat" din clipa în care același personaj a primit coroana unui imperiu. Din momentul sfințirii, „apa" devine „aghiasmă". Un militar poartă denumirea generică de „ostaș", dar de îndată ce a primit unul sau mai multe grade el se va numi „sergent", „locotenent", „colonel" ș.a.m.d., continuând, totuși, să rămână „ostaș". În funcție de treapta binecuvântării, aceeași „pâine" se va numi „artos", „prescură", „anaforă" sau „cuminecătură", după cum o „casă" sfințită pentru cult devine „biserică". În același fel, un „bătrân" hirotonit se va numi „preot", spre deosebire de ceilalți bătrâni care nu au hirotonie.**

Eveniment teatral clujean

Bolnavii unui ospiciu, păziți de infirmieri și infirmiere, de călugărite (mult mai dulci decît gardienii), se pot exprima liber jucînd teatru, exercitîndu-și astfel toate drepturile omului. Acțiunea psiho-socio-dramei (un joc terapeutic pentru cei cu mintile rătăcite și cu sufletele bîntuite de durere și diavol) se petrece în imensa sală de baie a spitalului-ospiciu, unde va fi multă apă și va curge mult sînge. Grupul teatral al ospiciului din Charenton, pe scenariul tulburător și violent scris și regizat de marchizul de Sade (cu vădit sadism !), interpretează (cînd normal, cînd demențial) „Persecutarea și asasinarea lui Jean-Paul Marat". Regia spectacolului clujean, pe textul lui Peter Weiss, este semnată de Victor Ioan Frunză, într-un mod cu totul insolit și chinuitor pentru actorii distribuiți. Personajele, nebune sau partial însănătoșite, bîntuie prin spațiul scenic, construind spectacolul între aceste două stări primordiale ale omului, pe fundalul realei și actualei nebunii mapamondice ! Pentru asigurarea coparticipării spectatorilor în uriașa baie (saună) a revoluției umane ancestrale (aici, oficiindu-se fragmente din cea franceză de la 1789), care ne duce-n pragul apocalipsului, îi se interzice accesul în clasica sală de spectacole și sînt invitați în scena teatrului, drapată cu numeroase cearșafuri pentru transpirațiile mizeriei noastre eterne și abundente, devenind martori vii la straniul joc și la cinica bătaie de joc despre suferințele pustiitoare ale lumii noastre nebune, nebune, nebune .. Sînt numeroase rezolvările teatrale de virtuozitate (dar și teribilismele și formalismele inerente unei viziuni șocante, precum și tîșniturile paraestetice) în acest spectacol mustind de creativitate și de arzîndă dăruire artistică. Ideile năstrușnice ale spațiului plastic și ale costumelor sînt excelente și împlinite metaforic de scenograful Adriana Grand, cu o fantezie debordantă și convingător nebunească ! Marius Marchiș aranjează o ilustrație muzicală în consonanță cu normalul de nebunesc sau nebunescul de normal spectacol propus de trupa clujeană. Intenția acesteia a fost să facă din respectiva reprezentație un **model** terapeutic în materie de recuperare a pensionarilor oricărui ospiciu de alienați și arierați mintali ! Ceea ce reușesc din plin artiștii de la Naționalul clujean...

Bogatul program de sală izbutește să explice (precum oglinda) toată copioasa încărcătură de coduri teatrale, toată **glumeața** imaginație a regizorului. Sarabanda umoristică ne copleșește cu ritmu-i infernal. Căsuța noastră, cuibușor de nebunii ! În '89, cînd Bastilia le-a căzut (pe cap), s-a rupt secolul în două ! Ferească-te Dumnezeu de memoria nebunilor ! Teoria ca teoria, dar practica (revoluția și reforma ce-i urmează) ne omoară ! Sade împotriva sadismului (senzațional) ! Ești liber să fii criminal voluptuos... Un consul, Bonaparte, devine Împăratul Napoleon, pentru liniștea revoluționarilor, a Franței și-a poporului (refuză să mai audă Marseieza). Sînt scene elocvente în care ni se dau asigurări că sînt nebuni sadea, nu și idioți, că ei, cei de-acolo din ospiciu, nu pleacă acasă pînă nu vor învinge ! Sînt oameni de nădejde, unii înnebunesc din ce în ce mai tare, alții se vindecă gradat și cîțiva sînt staționari. Descoperim că nu erau **alienați**, ci alienați ! Au trecut prea repede de la sclavie la libertate (neștiind cum să se folosească de aceasta) și mai repede au trecut viceversa, de la libertate la o nouă sclavie ! Cu noi stăpîni foarte democrați ! Care, unadouă, trimit nevinovați la ghilotină ! Martorul cel mai ocular susține că a văzut (și n-a crezut) deținuți nevinovați în Bastilia, cărora zidurile închisorii le-au căzut pe cap. În plus, prea multă istorie, politică infantilă, reformă și liberalizare pe cap de locuitor ! Unul se-ntreabă (într-o ureche) ; oare cînd va fi executat pe eșafod un... călău ? ! Asistăm și la o paradă de modă, unde ne sînt prezentate cele mai recente modele de cămăși de forță ! Mai aflăm că toate revoluțiile sînt ori trădate, ori furate... și că trebuie să ne ferim pînă și de virtuțile oamenilor care dețin funcții importante după...

Marat este jucat de un paranoic, supus la groaznice tratamente hidroterapice, numai așa devenind un mieluțel care semnează condamnări la moarte (Marius Bodochi). **Charlotte Corday**, o fanatică divină, cu pumnalul între sînii fabuloși, sfîrșind sub ghilotină, călită și liniștită cu căldări de apă aruncate pe trupu-i aproape gol, nud și ud (Miriam Cuibuș). **Marchizul de Sade**, personaj malefic venind din Infernul lui Dante, scenarist și regizor al unui spectacol (teatru în teatru) revoluționar, politic, tortionar, reformator și recuperator (Gh. Nuțescu). **Simone Evrard**, devotată soție și sclavă iubitoare, veghind cu fanatism la crizele revoluționarului „murat" din baie (Mariana Popovici). **Jacques Roux**, un răspopit turbat de extremism socialist, putînd fi ținut în frîu numai înfășurîndu-i trupul cu o funie groasă, de vapor, violent și oscilant (cînd cu ăia, cînd cu ceilalți), isterizat (Viorica Mischilea — în travesti). **Marianne**, maniacă irecuperabilă și tragică (excelent interpretată de Anda Chirpelean). **Madeleine**, altă maniacă, posibil de recuperat (Vasilica Stamatin). **Coulmier**, directorul ospiciului și atît, rol neinteresant (Ion Marian). **Kokol**, cîntăreț și crainic ; **Rossignol**, cîntăreață ; **Polpoch** (cîntăreț) și **Cucurucu**, cîntăreț — toți patru sînt aproape de vindecare (Dorin Andone, Ligia Moga, Petre Băcioiu și Petru Dondoș). Mai sînt și alți pensionari ai ospiciului, figurînd un melanj coral pestrit, voci solistice, pantomimi, călăi ghilotinînd ca-ntr-un abator îngrozitor, infirmieri și infirmiere, călugărite (făcătoare de sporturi marțiale), balerine ciudate și isterizate (iubindu-se între ele), popor năuc al Parisului revoluționar bîlbîind pe străzi și odihnindu-se în piete, cerțăreți deputați și negustori (mic burghezi) făcînd și desfăcînd legi și decrete și hotărîri în Parlamentul revoluției.. Cît polisemantism !

Vlad Andrei Orheianu

Ceață, ce vezi ?
Mereu același zid,
ori același trecător ?

GLOSSĂ

Ceața de afară linge formele caselor și copacilor, dezvăluie tipare pe care altfel ochiul nu le-ar vedea. Modul cum se infiltrează ceața printre ramuri și frunze, printre ornamentele clădirilor, prin labirintul de ziduri, trunchiuri și acoperișuri, nu este comparabil decît cu modul cum se retrage aceeași ceață : insidios, furișat, deplin, imbatabil. A fi martor la aceste singulare exerciții, a-ți pune ochiul în pericol de destrămare și orbire, a-ți apropia mintea de starea de letargie : tot atîtea benefice trepte pentru spirit care se va deschide spre a primi tăcerile primare ale unui mecanism nealterat de rutină și civilizație și — odată cu el — va dobîndi o altă cuprindere a formelor naturale.

Locul în care pun mîna se face negru. Zilele vin spre mine fără a ști nimeni altcineva despre asta. În cele din urmă timpul e o mică afacere personală, un medalion purtat la gît și pe care descoperi într-o zi că nu-l mai ai. Cînd l-ai pierdut ? Ți l-a furat cineva ? L-ai rătăcit undeva prin casă, prin sertare ? Vei fi fost țintă înainte să apuci să fii săgeată ? O singură lacrimă sau o mie acoperă același tablou degradat în care fundalul e una cu prim-planul. Noi nu mai avem ce spune anilor. Anii nu mai vin spre noi. Trec undeva pe alături, instituind istorii paralele. Anii noștri au rămas cei din memorie, din conștiință, din sînge. Sînt cei ce vor fi depistați în oasele noastre cu ajutorul carbonului radioactiv.

Și tot așa pui mîna pe masă, în golul unei căni sau al unei farfurii care au fost acolo pînă acum o clipă. Mîna ta e apărată de spectrul altui lucru pe care poate nici nu l-ai atins. Mușchii se pot odihni altfel decît numai indeei, și totuși nestînjeniți de brutalitatea unei prezențe. Alternanța universurilor în cuprinsul fiecărei secunde. Simțul că ești rămîne o redută taciturnă și dezafectată, pierdută undeva pe plajă și pe care copiii o ocolesc datorită înfățișării ei înfricoșătoare. Nici tu nu-ți duci pe-acolo pașii cu plăcere, ci doar din încăpățînarea unei logici moștenite. Nimeni nu ia nimic în stăpînire prin faptul că știe multe despre acel lucru.

Îți bagi picioarele-n papuci și te duci să privești pe fereastră. Ceața se retrage. Ea cerne lin realul de toate lucrurile lui. Sita ei are ochiuri mari și mici în același timp. E o sită elastică, o sită care lasă să treacă orice cu condiția ca acel orice să **existe**. Ceața : o dovadă a existenței realului.
(Jurnal anticameleonic — 13 oct. 1991)

Constantin Abăluță

vasile latiș

Iarna

I

Adînc străbate vocea neagră a femeilor
și de minunea din ape răsare duhul leit al
copilului, ca mai demult, trec stingeri grăbite
spre cerul de noapte ; adînc se clatină mama prin
zăpezile morților.

II

Frumos se-adapă caii la ape de seară
și o miniată lumină-nsoțește anul adînc
văzătorului, departe, pretimpuriilor stingeri
ceea ce este menind ; se-ntunecă de prezența-i chipul
alb al băiatului.

III

Albă se clatină pădurea de brazi și din
grele zăpezi se ridică făptura teafără a morților,
și pe voi, pe toți, pretimpuriilor, cu drag vă cinstesc;
adînc vă culege acum iarăși gura prorocitoare-a
femeilor.

IV

Întîrzie încă, el, fiul tatălui ! și cu drag
rătăcește prin sumbră pădure de brazi sau
cînd seara coboară încet tăcutelor ape ; și
ca un ucigaș în vîntul noptatic se regăsește pe sine.

V

Împotrivitorule, tu, de două ori cufundat
într-apele timpurii ale fluviului pe care inima-i
tace și ca un altul, ades, din ochi îl privește ;
sau pe cărări innoptate moartea întreagă-o discerne.

VI

Șes începător sub sure păduri de salcîm
și pînă departe răsună clopotul din turla străveche
spre văile sumbre, sau cînd încet întoarce străinul
zăpezile morților ; ascultă-atunci, singur, doliul
sfîșietor al bătrînelor.

VII

Ape înghețate sub care-o lumină albastră
coboară, zile de iarnă pe care copilul adînc
le-ndrăgește după vechiul îndemn ; acum un frate
innoptat se bucură de glasurile întoarse — ale
morților.

VIII

Odihnit răsună clopote negre spre văile
sumbre și prin zăpezile morților se clatină
făptura liniștită — a băiatului, asemene mamei
pășind ; se-ntunecă pragul de pămînt al părinților.

IX

Uliță neagră pe care-o zăpadă pretimpurie
o nsoțește mai-nainte de-a fi fost ivită duhul
celui nenăscut cunoscînd o din sumbră poveste ;
ochi întors în care o lumină de aur se stinge.

X

Deci odihnit coboară copilul spre
ape înghețate și duhu-i sărac se bucură
de steaua purpurie ce vine prăbușită la
marginea nopții ; blîndă nebunie ce piere încet prin
zăpezile morților.

Cîntec

Lui M.

Mai adînc urmează copilul steaua străveche
și de minie cerul fulgeră ziua împietrită de iarnă ;
aievea duhul mamei se clatină prin zăpezile

morților. Dar din cugetul celui văzător pururi
răsare o sfîntă nebunie dinaintea Domnului
atoateprezent, ori se întoarce năvalnic spre-aceea
care timpul acuma i deșiră

Debuturi tîrzii

Poate fi o simplă întîmplare că cele două săli ale „Căminului Artei" au găzduit aproape simultan două expoziţii personale cu caracter de excepţie. Prima, semnată **Bogdan Molea**, surprinzătoare prin maturitatea concepţiei de ansamblu, în ciuda celor trei cadenţe stilistice aparent complementare pe care le propunea artistul, punea în evidenţă calitatea mijloacelor expresive şi picturalitatea remarcabilă a unor lucrări, în care ecourile flamanzilor se armonizau în sinteze plastice fermecătoare cu subtilităţile cromatice şi de construcţie a imaginii ale celor mai noi tendinţe din arta europeană.

. A doua, aparţinînd lui **Vladimir Ene**, un elev al lui Ion Săliştеanu ne dezvăluie un artist care şi-a prelungit gestaţia creativă pînă la un deceniu de la încheierea studiilor, negrăbindu-se să ofere privitorului simple subiecte de atelier, ci o concepţie picturală şi filozofică (nu greşim deloc atribuindu-i asemenea calităţi !) foarte unitară şi lapidară în expresie. Două debuturi tîrzii dar consistente prin valoarea enunţului plastic şi prin seriozitatea cu care fiecare dintre aceşti artişti a abordat acest gest, cu conştiinţa că este mult mai important să oferi privitorului nu o sumă de lucrări, ci o imagine sublimată a personalităţii tale în ceea ce are ea mai bine constituit, mai bine definit !

Vladimir Ene, semnatarul celei de a doua expoziţii la care ne referim în rîndurile ce urmează, a intrat în agora artelor fără nici un complex, relevîndu-se drept un creator cu preocupări temeinice în cîmpul cercetării, cu discernămînt critic, a picturii maeştrilor afini structurii şi sensibilităţii sale artistice. O „lectură" întreprinsă cu rafinament de eseist, ce ştie să-şi adapteze mijloacele şi limbajul fără afectare şi în termenii unui modernism (temperat) ce-i defineşte convingător identitatea stilistică.

Este un artist al elaboraţiilor ideatice, înainte de toate, al trăirilor deschise în febra evenimentelor ce le traversează umanitatea, de aici şi de aiurea : este, cu alte cuvinte, **exerciţiul de pictor al unei conştiinţe**. Întreaga sa artisticitate se exprimă în termenii unei convenţii plastice, ce trebuie să rezume realităţile interioare ale fiinţei umane. Nu în sensul abstractizării ori al conceptualizării

acestor date ale realului, pe care le sondează artistul ci prin introducerea semnului plastic cu valoare metaforică în elaborarea unui portret sau a unei compoziţii de gen. Această tendinţă este vădită şi în modul cum pictorul şi-a intitulat lucrările, temporalizîndu-le, oferind cheile mesajului ce-l are de transmis privitorului. Deşi atins de tensiunile discursive ori metaforice ale viziunii poematice, pictorul rămîne un adept al ludicului, al gestului sever şi sancţionator pe care îl presupune o luciditate activă. Pictura sa are, în acelaşi timp, accente de dramatism şi de detaşare ironică, mai cu seamă în portretistică, unde găsim transfigurări caricate, fără abandonarea rigorilor picturii, ale unor figuri ce animă trecătoarea şi precara noastră scenă politică. Să nu uităm că şi acesta este un mod de a face istorie, şi încă unul ce are o serioasă tradiţie, referindu-ne fie şi numai la pictură, datînd din Renaşterea timpurie. Vladimir Ene nu ignoră, nu este dispus să ignore acest aspect al preocupărilor sale artistice, îl prelucrează conform unui scenariu propriu, cu rezultate dincolo de limitele simplului experiment plastic. Pentru că la fundamentul acestor structurări de compoziţie şi de tematică pictorul asterne lecţia incontestabililor maeştri pe care şi i-a ales. Aşa, spre exemplu, în expoziţie există o mare compoziţie, concepută în termeni polemici, numită explicit „Modelul flamand", în care „grijile" pictorului autentic ce este ne sînt oferite „la vedere", fără afectare. Vladimir Ene este un pictor format pentru care arta este o componentă a registrelor grave, sub care percepe destinul existenţei.

Corneliu Antim

muzica

Sentimentul timpului

„ritm şi tempo, sufletul ce se mişcă a materiei (corpului) sunetului" — (Eminescu)

A doua carte a lui Adrian Iorgulescu — **„Timpul şi comunicarea muzicală"** — confirmă încă o dată o mai veche vocaţie a compozitorilor români de-a aşterne pe hîrtie experienţa lor în materie de creaţie muzicală. Fie la nivelul propriilor „gramatici" (strategii componistice), fie la acela mai general, al conceptelor cu care operează arta sunetelor (timp, spaţiu etc.).

De la abundenţa, uneori greoaie, a unui Cuclin, trecînd prin Olah, Ştefan Niculescu, Bentoiu, Vieru, Berger spre generaţia anilor '60 — Brînduş, Nemescu, Corneliu Cezar, şi, mai recent, la tînărul compozitor Adrian Iorgulescu, muzicologia şi eseistica de substanţă au fost plasate sub semnul unui pragmatism lucid, capabil să stăpînească o materie atît de fluidă, evanescentă, cum este cea a sunetului.

Cu o bogată informaţie „la zi", concisă şi refuzînd vagul ornamental al metaforei, de-o „eleganţă rece", aş zice, **„Timpul şi comunicarea muzicală"** continuă într-o remarcabilă unitate stilistică şi de idei **„Timpul muzical — materie şi metaforă"**, apărută în '88. „Pentru compozitor, sentimentul timpului înseamnă îndreptarul lăuntric ce îl orientează şi conduce în diferite etape ale arhitecturii sonore, este de asemenea integrat în intuirea materiei prelucrate, în reliefarea evoluţiei. Simţul timpului nu este (...) doar produsul afectivităţii", el implică deci şi „un anumit rafinament cerebral... descins din adîncul fiinţei creatoare, dintr-un dinamism funciar al acestuia şi trecut prin filtrul raţiunii sensibile".

Cum se poate observa din acest dens paragraf, Iorgulescu încearcă să apropie în cercetarea sa „conceptul" de „obiect", dovedind că este, în primul rînd, un practician al muzicii. Dacă în prima carte căuta implicaţiile timpului în forme şi sintaxe (în cea a conotaţiei, deci), cea de a doua investighează sfera denotativă, cea a „indeterminărilor temporale dintre participanţi" — creator, interpret, public.

Recunoscînd dificultatea demersului — „timpul subiectiv în cele trei dimensiuni ale sale rămîne mai obscur faţă de cel **obiectiv** (s.n.), chiar enigmatic", dependent de psihic, ereditate şi formaţie culturală, autorul se opreşte îndeosebi asupra zonei de „liant" — **timpul muzical**, înţeles „ca element **concret — perceptibil** (s.n.) intrinsec operei. De la definirea comunicării muzicale, pînă la „functii şi priorităţi ale massmediei", **Timp şi comunicare muzicală** parcurge detaliat toate verigile lanţului comunicaţional. Cum era şi firesc, nu lipsesc racordările la fenomenul componistic contemporan, fiind analizate, alături de problematica de bază (creaţia, execuţia, perceptia, critica) şi aspecte de interes mai special, cum ar fi cele de gust, accesibilitate etc.

Intrat, fără complexe şi cu fine mijloace de analiză, în teritoriul atît de „accidentat" al **Timpului muzical**, Adrian Iorgulescu reuşeşte să impună în muzicologia actuală, la doar a doua sa carte, un nume cu greutate.

Valentin Petculescu

parţial color

Căderea măştilor

Ceea ce se bănuia de mult s-a întîmplat. Nici mai devreme, nici mai tîrziu, ci exact — ca să folosim o sintagmă ce-a făcut carieră într-un regim — cînd condiţiile au fost coapte. Unii, mai săraci cu duhul, s-au copt şi ei, de-au sărit ca fierţi, direct în demisii, la ultima şi cea mai hazlie Convenţie a F.S.N.-ului. Alţii, mai bogaţi cu un discurs, au făcut concurenţă nu numai stării civile, şi ci galeriei caragialiene. Cel mai mare scamator din cîţi a avut vreodată Parlamentul român : I. I. Brătianu, simţind că-i este ameninţat teritoriul, unde, pînă mai ieri, era stăpîn absolut, a exclamat : „Opriţi mascarada şi prostituţia politică." Avertismentul lui era tardiv. O dată declanşată, mascarada s-a instituit într-o mişcare de partid. Ionel Achimoaie, surprins şi el de seisme, venite perechi şi la distanţe scurte de timp, şi-a luat rolul în serios — de aici şi hazul său — şi a trecut la mustrări : „Staţi prin birouri şi faceţi bisericuţe. Opriţi circul". Simţindu-se cu musca pe căciulă, alt parlamentar, Ion Neagu, îi dă imediat replica : „Doresc să fac şi eu o declaraţie ca să continui acest circ."

Din păcate „Actualităţile" şi „Cronica parlamentului" ne-au răsfăţat cu puţine secvenţe de acest fel, în care protagoniştii au fost feseniştii cocoţaţi pe la diverse tribune şi pe anumite dealuri, pozînd pînă mai ieri în democraţi şi salvatori ai neamului, în incoruptibili şi imparţiali, imediat ce conflictul Iliescu — Roman a devenit public iar, la Convenţia amintită, într-o fază paroxistică, trandafiriii şi-au pierdut capul şi, astfel, le-au căzut măştile. Nu tuturor, desigur, ci numai acelora care nu şi-au putut înfrîna propensiunile mercantile şi vanităţile rănite. Cei mai versaţi au stat şi stau încă în expectativă, urmărind ca nişte feline degringolada unui partid compozit, cu o platformă-program plutitoare. Spectacolul l-au dat însă ceilalţi, şi în alte momente, la fel de spontani. Văcaru, în primul rînd, care a ocupat ecranul televizorului în cîteva secvenţe memorabile, de era să credem că a sporit spaţiul rezervat zoologiei, păcat că nu a fost solicitat şi Bivolaru, un alt nume predestinat ieşirii la rampă. L-a înlocuit însă cu brio Gheorghe Dumitraşcu, prin apariţii de zile mari, cu o retorică pentru cei mici.

Dar, deasupra acestor unicate, după o vorbire brucaniană, a stat jocul unei trupe, cum spuneam, de mascată, care a făcut deliciul undelor magnetice. Artişti, unul şi altul. Cîţiva şi-au declarat crezul pesemist. Nici o noutate, îl simţeam. Peremiştii se trădau şi ei de la o poştă. Acum voiau o recunoaştere oficială. Firesc, nu schimbaseră tabloul, ci numai haina. Independenţii au şi ei listele lor. Bine că, în sfîrşit, preşedintele poate conta pe stîngacii lui, sută la sută ionizaţi : **F.S.N. 22 Decembrie**. Sperăm că această desprindere nu-i ultima. O nouă aripă ieşită din ultimul val se va chema, sîntem aproape siguri, în consonanţă cu îndeletnicirile sale : **F.S.N. 23 August**. Cine o va sponsoriza ; Bîrlădeanu sau Brucan ? Sau o sinteză a acestui B. B. redutabil ?

Marius Tupan

Stil, Eros și papagalul lui Flaubert

Julian Barnes este astăzi una din figurile cele mai prestigioase ale literaturii engleze contemporane. Cărțile sale au fost traduse în peste 20 de limbi, este membru al respectabilei „Academy of Arts and Letters" din SUA., Chevalier de L'Ordre des Arts et des Lettres din Franța, a primit numeroase premii literare britanice, a candidat la rivnitul Booker Prize, dar, mai presus de toate, a fost distins cu Premiul Medicis (1986), acordat pentru prima dată unui străin. Palmares strălucit care, fără îndoială, recomandă, dar și obligă. Ultima sa carte, „Talking it Over" * (Jonathan Cape, London, 1991), al cărui titlu l-am traduce liber „Mărturii", confirmă, o dată în plus, statura remarcabilă a acestui original scriitor. Și totuși, înainte de a spune cîteva cuvinte despre „Mărturii", poate că s-ar cuveni să aducem mai întîi în discuție cartea cea mai celebră a lui Julian Barnes, însolitul volum ce i-a asigurat consacrarea. „Papagalul lui Flaubert" este o scriere de-a dreptul inclasificabilă. Am putea-o considera roman biografic, erudit studiu filologic, dar, de ce nu, și metaroman, ar putea intra în categoria atotcuprinzătoare a eseului, dar, poate, și aici și-ar găsi anevoie locul. Mai precis, am putea spune că volumul de dimensiuni modeste ce s-a bucurat de atîta succes este o neobișnuită apologie dedicată de un englez unui ilustru scriitor francez.

O cărțulie scrisă întru apărarea lui Flaubert — căci autorul afirmă epigramatic că dragostea cea mai pură este aceea pentru un scriitor dispărut și ține să ne lămurească încă din motto-ul introductiv (un citat din scriitorul preferat, desigur) că atunci cînd scrii biografia unui prieten, se cuvine să te comporți ca și cum ai fi fost desemnat să-i faci acestuia dreptate în fața justiției eternității — ei bine, „o viață" sui generis, o incursiune în fascinantul univers ce s-ar putea numi „Flaubert" și care, pentru Julian Barnes, este sinonim, de fapt, cu marea Artă. Un medic englez, ce și-a petrecut, în timpul celui de al doilea război mondial, cîțiva ani în Franța, revine aici pentru a-și reface amintirile, dar și pentru a face un pios pelerinaj la locurile unde a viețuit Flaubert. Medicul acesta, ușor excentric, are o teorie aparte în legătură cu scriitorul favorit. La o nouă lectură a clasicei povestiri „Un suflet simplu", are revelația că, de fapt, Flaubert este mai puțin Doamna Bovary ci, mai degrabă, Felicité, îngemănată cu Papagalul Loulou — un simbol al Sfîntului Duh și al Logosului — reprezentînd ipostaza reală a marelui prozator. Și astfel pelerinajul medicului pasionat se transformă într-o „căutare" a „adevăratului Loulou", a păsării devenite simbol ce i-a slujit lui Flaubert la scrierea adînc grăitoarei sale povestiri. Este un prilej fericit de a întreprinde, alături de autor, o incursiune neobișnuită în lumea spiritualității franceze și engleze, de a pătrunde în intimitatea lui Flaubert, reconstituită minuțios, grație corespondenței sale, în viața sa erotică, așa cum se oglindește ea în cele mai variate mărturii și legende, o recitire inteligentă a unei întregi opere pentru a găsi în litera ei esența unei personalități și a unei vieți.

Cartea are savoare și densitate, dar nu-i lipsește nici farmecul incitant al romanului captivant. Numai că oricît ar părea de ciudat, forța de atracție a acestei cărți rezidă în chiar persoana eroului său, un mare scriitor pentru care absența auctorială, impersonalitatea marii arte (căci o spune autorul lui „Salambô", însuși, prozatorul trebuie să fie asemeni lui Dumnezeu, prezent pretutindeni și totuși invizibil) este un postulat sacru. Ceea ce ne fascinează în cărțulia lui Julian Barnes este Flaubert, acest mucenic al stilului, veșnic obsedat de frumusețea, de muzicalitatea și de perfecțiunea scrisului său pentru care trudește neostoit, dar în care nu vede un scop în sine, căci stilul este o funcție a temei, reprezentînd, în ultimă instanță adevărul în raport cu ideea. Într-o epocă în care romane, piese de teatru și poeme sînt calificate toate drept „texte", obsesia absenței auctoriale, vizînd absolutul, îl face pe marele prozator francez o dată în plus contemporanul nostru. În fine, căutările doctorului englez împătimit de literatură se dovedesc pînă la urmă zadarnice. S-ar zice că modelul lui Loulou nu mai există sau, poate, cine știe, sălășluiește anonim printre nenumărații săi tovarăși ce tronează împăiați în Muzeul de Istorie Naturală din Rouen. În fond nici nu se putea altfel — modelul a dispărut, fiind absorbit de operă, el își trăiește adevărata viață numai în povestirea lui Flaubert. Devine astfel limpede că ceea ce la început se voia a fi căutarea unui obiect se dovedește, de fapt, revelația unui simbol și ceea ce părea un text scris întru apărarea scriitorului preferat se convertește într-o pasionată și originală apologie a Artei perene. Revenind acum la ultimul roman al lui Julian Barnes, am putea afirma că el reia cel puțin două din temele principale ale „Papagalului lui Flaubert". Vom descoperi și aici mai întîi preocuparea pentru stil — subordonat întru totul scopului narațiunii — o narațiune simplă, dezarmantă de simplă — și apoi, bineînțeles, erosul. Oliver și Stuart, doi prieteni din copilărie vor rămîne nedespărțiți și după ce unul dintre ei se va căsători. Numai că treptat, treptat, forța erosului se va face simțită și, oricît ar părea de straniu, Gillian, soția iubitoare și devotată de la început, se va lăsa sedusă de amicul soțului ei, va renunța la bunăstarea și tihna căminului și va fugi cu Oliver. O poveste banală și poate chiar vulgară am putea zice. O acțiune ce se desfășoară inițial lent, într-un cadru anodin, pentru ca spre final, lucrurile să se precipite într-un halucinant crescendo. Triunghiul s-a destrămat, eroii își urmează fiecare drumul și existența planează asupra lor amenințătoare. Simplitatea narațiunii este dublată însă de o strălucită virtuozitate stilistică. O proză mustind de glume și erudiție, insolite asociații de idei și mucalite jocuri de cuvinte, străbătută de un spirit ludic atotcuprinzător, care, pe alocuri, poate trăda un soi de superficialitate — o joacă, pur și simplu de dragul jocului. Autorul pare a se fi retras din roman, lăsîndu-și eroii să se destăinuie într-o subtilă regizată împletire a vocilor. Și totuși, din acest joc și din aceste mărturii se edifică încetul cu încetul o imagine caleidoscopică a vieții, a relațiilor umane atît de delicate și atît de complexe. Așa se face că închizînd cartea, gluma, confesiunea „banală" și taclaua „teribilistă" de la început capătă dintr-o dată accente de o mare gravitate. Gluma încetează de a mai amuza, jocul se dovedește a fi disimulat o grea și tulburătoare anxietate. Relațiile umane, ce păreau transparente, se dovedesc tainice și imprevizibile. Începem să înțelegem că dincolo de aparențe, dincolo de spiritul ludic ce ecranează realitatea, se ascunde ceva grav iar erosul poate fi depotrivă benefic și distrugător. În cartea sa, Julian Barnes ambiționează capacitatea de pătrundere în tainițele ființei umane, specifică marilor moraliști. Nu întîmplător unul dintre personaje face cîteva fine comentarii pe marginea lui Chamfort și La Rochefoucauld. Paginile lui Chamfort au o calitate ce s-ar părea că lui Rochefoucauld îi lipsește. Primul ar da dovadă de înțelepciune care, în comparație cu ascuțimea spiritului celui de al doilea, este mai umană și face sufletul să vibreze. În felul său, Julian Barnes își dorește această înțelepciune și căldură umană, la care se străduiește să adauge spiritul ludic și dimensiunea comicului, cu o tradiție atît de ilustră în literatura engleză. Din fotografia de pe ultima pagină a celui mai recent roman al său, Julian Barnes ne privește hitru și totuși grav — un virtuoz al stilului pe care îl pune viguros și niciodată convențional în slujba ideii, un analist al erosului pe care îl iscodește cu sinceritate, în fine, un moralist și un spirit ludic neliniștit în acest sfîrșit de secol, dar, mai presus de toate, un apărător al Artei perene, care știe ca orice scriitor autentic să găsească noi căi de a-și mărturisi gîndurile și sufletul.

Virgil Lefter

SUPRAREALISMUL

Într-un număr al revistei Magazine Littéraire **a apărut nu de mult o** Mică istorie a Suprarealismului, **în care, pe lîngă istoria propriu-zisă a acestei mișcări literare a fost publicată o serie de portrete ale celor care au luat parte la ea, ca : Aragon, Antonin Artaud, André Breton, René Crevel, Salvador Dali, Robert Desnos, Max Ernst, Benjamin Péret, Philippe Soupault. Dăm, mai jos, portretul lui André Breton și Amintirile lui Georges Henein despre el.**

André Breton
Pasiunea legislatorului

André Breton : născut la Tinchebray (Orne) la 18 februarie 1896, mort la spitalul Lariboisière la 28 septembrie 1966. Fondator, teoretician și șef al mișcării suprarealiste.

1915 : Student în medicină, împotriva voinței sale, e afectat serviciului sanitar din Nantes. Aici întîlnește un tînăr ciudat, un dandy extravagant, convins de „inutilitatea teatrală a tuturor lucrurilor" : Jacques Vaché. Acesta detesta arta și artiștii și, în mod deosebit, pe „pohetul" Valery pe care Breton îl iubea cu pasiune, la fel ca pe Mallarmé ; Jacques Vaché, „spiritul însuși al umorului" la o altitudine unde acesta se confundă cu sinuciderea... „Am cunoscut un om mai frumos decît un mirliton. Acest om a fost prietenul meu... fără el aș fi fost poate un poet." De la Jacques Vaché, Breton va învăța această insolență, acest orgoliu smintit față de viață care-l vor face să fie numit „Papa suprarealismului".

1915—1918 : Breton îl frecventează pe Apollinaire, îi întîlnește pe Louis Aragon și Théodore Frankel, studenți în medicină ca și el, și pe Philippe Soupault. E confruntat mai ales cu bolile mintale în spitalele unde lucrează și descoperă lucrările lui Sigmund Freud asupra isteriei și visului.

1918 : Breton și prietenii săi simt că în jurul lor e o lume care trozește din toate încheieturile : e momentul schimbării vieții. Breton taie deja în carne vie, superb, nemilos, neadmițînd ezitările : nu e vorba de literatură, lucru mort, care e aici în joc, ci de viață. Breton va crede în asta mai mult decît oricare altul. El e cel care va descoperi pe Lautreamont, care face un model din Jacques Vaché, care plecînd de la Freud elaborează bazele teoretice care asigură o coeziune grupului care se naștea. Tot el e cel care întemeiază principiul scriiturii automatice.

1918 : Breton și Soupault înființează revista Litterature (al cărei titlu a fost propus nu fără răutate de Valery). Aici vor fi publicate : **Lettres de guerre** de Jacques Vaché, **Poesies** de Ducasse copiate de Breton după exemplarul de la Biblioteca Națională și primul text „automatic" scris de Breton și Soupault în 15 zile : **Les champs magnetiques.**

1912—1922 : „Episodul Dada". Tristan Tzara sosește la Paris. Breton e trăsnetul, lirismul imperial, replica cenu iartă ; Tzara, un agent de publicitate genial. Întîlnirea lor va face ravagii. Manifestațiile se succed, provocînd un scandal enorm. Dar Breton se plictisește foarte repede de Dada, pe care o găsește prea negativă. „Procesul Barres" organizat în 1921 de Breton și Aragon marchează începutul separării de Tzara. Ruptura e consumată după ce Breton l-a întîlnit pe Freud la Viena.

1922 : Crevel, Desnos, Eluard, Ernst, Merise, Peret, se dedau experiențelor asupra automatismului psihic. Breton va întrerupe aventura cînd ea va deveni prea periculoasă.

1924 : Apare : **Manifeste du Surrealisme**, care adună totalitatea tezelor lui Breton. Operele sale de atunci n-au decît un scop politic : menținerea coerenței grupului, excluderea deviaționiștilor, afirmarea revoluției în manifestarea sa cea mai înaltă : dragostea.

Jacques Vaché sau revolta împotriva vieții, Freud sau eliberarea spiritului uman : nu-i mai rămînea lui Breton decît să întîlnească marxismul.

1925 : Dezgustat de caracterul revoluției ruse, Breton îl descoperă pe Troțki cu lucrarea sa despre Lenin. El găsește în ea o idee care îl obseda : suprarealismul trebuie să se alăture revoluției comuniste.

Hotărîrea provoacă o gravă criză internă : Artaud și Soupault sînt puși în situația să aleagă, apoi excluși.

Breton ia singur conducerea **Revoluției suprarealiste.**

1929 : **Le Second Manifeste du Surrealisme** este publicat. Breton judecă, condamnă, iartă cu o trufie care-i irită pe cei mai buni prieteni.

1935 : Breton rupe cu Partidul Comunist, care nu i-a acordat niciodată încrederea.

1938 : Îl întîlnește în Mexic la pictorul Diego Rivera, pe Troțki. Ei întemeiază împreună Federația Internațională a Artei Revoluționare.

1941 : Se stabilește în Statele Unite unde îl regăsește pe Marcel Duchamp.

1942 : Organizează la New York o expoziție suprarealistă și înființează revista **Triple V.** Compune **Ode à Fourier** și publică **Arcane 17.**

1945 : Breton ține în Haiti o serie de conferințe incendiare care vor avea o parte însemnată în căderea guvernului Lescot.

1946 : Se întoarce în Franța și reconstituie mișcarea suprarealistă.

1947 : El organizează o importantă expoziție la Paris.

Activitatea sa va deveni pînă la sfîrșitul vieții **„mai literară"** : el publică sau republică într-o ordine coerentă totalitatea operei sale. Va continua totuși să poarte un viu interes problemelor politice : astfel de la 1948 la 1950 va susține mișcarea „Citoyens du Monde" etc.

Prezentare și traducere de D. St. Rădulescu

CONSTANTIN PAVLOV
(Bulgaria)

Constantin Pavlov se află printre foarte puţinii poeţi bulgari contemporani, care prin toată opera lor dovedesc că n-au făcut contract cu vremea ne-libertăţii totale.

Este născut în 1933, într-un sat de lîngă Sofia. A studiat Dreptul la Universitatea „Sf. Climent Ohridschi" din Sofia. A fost redactor la radio, în edituri şi reviste literare. A scris cîteva volume de poezii : „Satire" (1960), „Versuri" (1965), „Lucruri vechi" (1983), „Apariţia" (1989), „O, dulce agonie" (1991). În prezent lucrează în redacţia ziarului literar al „Uniunii Forţelor Democratice" din Bulgaria, scrie scenarii de filme, dar evită apariţiile publice. Este un poet foarte apreciat şi citit, însă cel care îl preferă este mai ales publicul cu interese literare. Deşi membru al Uniunii Scriitorilor — în Bulgaria, instituţie-exemplu de cuminţenie, faţă de regim — C. Pavlov a fost şi este considerat fiul ei rătăcitor.

Poeziile următoare fac parte din ultimul volum al poetului Constantin Pavlov, „O, dulce agonie".

Plîng lucrurile

Eu scriu
Scriind
impart ritmic —
printre Lucruri ! —
durerile şi durerile mele.
Plîng Lucrurile —
duc dorul, le doare.
Şi nu ştiu de ce le doare.
Şi nu ştiu de ce duc dorul.
Răscumpără străine —
ale mele !
doruri şi dureri.

Scriu
Mi-e ruşine de mine,
dar scriu.
Şi scriind
impart fără pic de ruşine
din nou printre Lucruri ! —
ruşinea mea.

Lucrurilor le e ruşine...
Ş.a.m.d.

Cineva a spus bravo

Rezistenţa noastră ? —
un joc erotic !
/ Ne hîrjonim voluptuos,
cedăm de bună voie,
dar gemem că sîntem violaţi. /

Pe salut, Timp ! —
a venit vremea să plătim rănile.
Fără jenă — sîntem în pielea goală
— uitaţi-vă —
un gît muşcat
o buză umflată,
un fund ciupit,
o platoşă găurită
/ nu de sabie /
Cicatricele Bătăliei.

Se plăteşte oare aşa ceva !

...Hai să hotărîm că :
Ceea ce noi am făcut,
şi ceea ce ne-au făcut nouă,
a fost în numele Onoarei.
/ Pe mă-sa ! /

Fără jenă — sîntem în pielea goală
— uitaţi-vă.

Dacă / Timpul /
ne cere
sîntem gata să repetăm fapta...

Bravo !

Cher ami..:

Hai acum să facem schimb de
cocoaşe —
ia tu Gloria,
eu îmi asum Ruşinea —
greutatea relativă e aceeaşi —
aşa..., de divertisment.

Şi, te roz,
nu mai plînge — mă-ntristezi.

Sufletele sînt posedate de îngeri

Anul acesta pare a fi cam urît
/ mai urît ca cel dinainte /
pentru demonii fără adăpost.

„Un suflet, un suflet,
chiar foarte puţin confortabil...
Un suflet de poet să fie,
un suflet să fie de porc...
Nici măcar un suflet întreg,
ci numai un coţişor de suflet".

Nu e.

S-a topit iarna în primăvară.
Pier demonii fără adăpost.

Prezentare şi traducere de
Antoaneta Taneva

Urmare din pag. a 16-a

Suna telefonul, Delia

Soneria. Un sunet scurt. Cineva tuşea, lîngă uşă.

— Steve !

— Eu sunt, Delia — spuse Steve Sullivan. Am avut drum pe aici, şi...

O pauză lungă.

— Steve... Vii din partea lui... ?

— Nu, Delia. E vorba de altceva.

Steve era palid, şi Delia făcuse un gest maşinal, invitîndu-l să intre. Observa că el nu umbla cu pasul lui sigur de înainte, cînd venea să-l caute pe Sonny, sau să ia masa cu ei.

— Ia loc, Steve.

— Nu, nu... Plec imediat, Delia. Dumneata nu ştii nimic de...

— Nu, nimic.

— Şi, hotărît lucru, dumneata nu-l mai iubeşti pe...

— Nu Nu-l mai iubesc, Steve. Şi faptul că...

— Îţi aduc o ştire, Delia.

— De la el ?

— O ştire rea, Delia.

— Doamna Morris ?

— E vorba de Sonny.

— De Sonny ? Este arestat ?

— Nu, nu este arestat, Delia.

Delia aproape că se prăbuşi pe scăunel. Mîna ei atinse telefonul rece.

— A... ! M-am gîndit că s-ar fi putut să-mi fi vorbit de la închisoare...

— El... ţi-a vorbit dumitale ?

— Da, Steve. Dorea să-mi ceară iertare.

— Sonny ? Sonny ţi-a cerut dumitale iertare prin telefon ?

— Da, Steve. Şi eu nu l-am iertat. Nici Bebe şi nici eu nu-l puteam ierta.

— O, Delia !

— Nu puteam, Steve. Însă după aceea... nu mă privi aşa... după aceea am plîns ca o proastă... priveşte-mi ochii... şi aş fi vrut să... Însă dumneata ai spus că e o ştire rea... o ştire rea de la Sonny.

— Delia...

— Ştiu ; ştiu... nu mi-o spune : a furat din nou, adevărat ? Este arestat, şi mi-a telefonat de la închisoare... Steve... acum da... acum da, aş vrea să ştiu !

Steve părea aiurit. Se uita prin toate părţile, ca şi cum căuta un punct de sprijin.

— La ce oră te-a sunat el, Delia ?

— Acum de curînd... la şapte şi puţin... la şapte şi douăzeci şi două, acum mi-aduc bine aminte. Am vorbit până la şapte şi jumătate.

— Însă, Delia, nu se poate.

— De ce nu ? Dorea ca eu să-l iert, Steve, şi imediat cînd s-a întrerupt telefonul am înţeles că într-adevăr se afla singur, disperat... Şi atunci era târziu... cu toate că am ţipat la telefon... era târziu. Vorbea din închisoare, adevărat ?

— Delia... — Faţa lui Steve era acum albă şi impersonală şi degetele lui se crispau pe borurile pălăriei uzate.

— Pentru Dumnezeu, Delia...

— Ce, Steve ?

— Delia, nu se poate... nu se poate... ! Sonny nu putea să te cheme acum jumătate de oră !

— De ce nu ? — spuse ea, ridicându-se în picioare dintr-un impuls de oroare.

— Pentru că Sonny a murit la cinci, Delia. Au tras asupra lui şi l-au omorît dintr-o lovitură, pe stradă.

Din leagăn venea respiraţia ritmică a lui Bebe, suprapunîndu-se cu acel du-te vino al pendulului. Pianistul de la radio renunţase să mai cînte ; vocea crainicului, ceremonioasă, lăuda cu elocvenţă un nou model de automobil, modern, economic şi foarte rapid.

Corespondenţă din Belgia

Henri Miller şi Pascal Vebros – şocul unei întîlniri

„A propos de poesie, ştiţi că am avut un şoc teribil în ţara voastră, vizitînd Gand. Marea catedrală. În interior am descoperit tripticul lui Van Eyck. Nu sînt creştin dar în faţa acestei opere, am fost atît de emoţionat încît lacrimile mi-au umplut ochii. Şi Bruges ! Un oraş poetic. Dacă m-aş fi născut la Bruges şi nu la Brooklin, oare ce aş fi scris ?"

În 1980, cu cîteva luni înainte de a muri, marele scriitor american Henri Miller acorda tînărului scriitor belgian, Pascal Vebros, ultimele sale gînduri, unde el apare cu totul diferit de personajul adesea scandalos, intrat de acum în legendă. Timp de şase zile autorul operelor „Tropique du cancer", „Sexus" şi „Insomnie" se confesează. „Ceea ce m-a frapat pentru moment, cînd m-am găsit în prezenţa lui, spune Vebros, este faptul că mi-a vorbit ca şi cum ne-am fi cunoscut din totdeauna. Era un om curios, pasionant".

În urma acestor convorbiri, Pascal Vebros, cunoscut astăzi pentru emisiunile radiofonice şi de la televiziunea belgiană, a publicat o carte însoţită de un disc compact : „Henri Miller, ultimele convorbiri". O carte directă : „Dragostea revenea inevitabil în convorbirile noastre. Ceea ce era surprinzător, era maniera aparte în care se apăra de privirea cu care-l măsuram. Era convins că numele său a devenit un tabu. Pe el îl interesa dragostea în toate ipostazele sale. Pentru el dragostea era un paşaport pentru o altă etapă, un apel către celălalt, în totalitate. Copilăria sa de copil născut în mizerie, dar în libertatea străzii, a fost o iniţiere specifică. Este o coborîre în infern, o eliberare totală de senzorial, şi apoi, revelaţia Greciei care iluminează şi conduce la cunoaşterea omului în globalitatea sa, altfel spus, revenirea la caracterul său divin. Pentru mine Miller este un mistic în stare primordială, un desfrînat rablesian",

Un om paradoxal deci, în care se confundă viaţa şi scriitura. „Pentru mine ceea ce îmi pare obscen, este războiul", spune Miller.

„Este un uriaş ca şi scriitor, spune Vebros. Acolo, el îmi apărea ca o categorie de uriaş în viaţă.Era un om de mare pasiune şi fervoare, dar întotdeauna cu o distanţă ironică. Avea un mare orgoliu, dar nu vanitate şi avea atîta umilinţă pentru a se interesa de un necunoscut tînăr european, cum eram". O lecţie. Lucrarea recentă este o reeditare revăzută şi poartă titlul : „444 O campo Drive", ultima adresă a lui Miller.

Petru Dunca

---

moda, altfel

„Voyez vous, un parfum éveille la pensée"
(Victor Hugo)

În cărţile droghiştilor (în limba română nu a fost asimilat, nici adaptat cuvîntul **parfumeur**) se găsesc multe laude aduse în timp relaţiei dintre parfum şi sufletul uman :

— un parfum dublează, frumuseţea unui trandafir prelungind-o ; Shakespeare nu a fost străin de această constatare.

— **parfumul** (ca esenţă şi folosirea ei) este una dintre cele mai rafinate plăceri ale sufletelor cultivate, încă din cele mai vechi timpuri, la toate generaţiile.

— sufletul omului găseşte în **parfum** un fel de magie delectabilă din care urcă un deliciu triumfător.

— **parfumul** e asociat tuturor raselor care au o credinţă, o artă şi o civilizaţie.

— lumea edenică e legată de emanaţia sublimă a florilor.

Egiptul splendid şi prosper era supus dominaţiei parfumurilor ; parfumul apare ca motiv de conservare (higienă) în îmbălsămarea trupului faraonului ca motiv veneraţie, deci religios (folosit în slujbele de adorare a zeilor) şi ca motiv profan, căci primele două atribute nu excludeau folosirea lui din cochetărie.

Documentaţia după papirusuri ne arată că parfumurile pentru zei erau făcute de preoţi şi erau oferite zilnic ca ofrandă sacră. Ele cunoşteau un registru variat şi încărcat de semnificaţii ce ne-au rămas necunoscute ; dimineaţa — răşina (nu cea otrăvitoare în care îşi înmuiau vîrfurile săgeţilor sălbaticii războinici), la prînz — myrrhe (nu mirt !), **commiphora abyssinica** şi **commiphora Scimperi**, tot un fel de răşină a unor arbuşti ce cresc în Nubia, Arabia şi Somalia, cu o aromă şi o savoare dulci, amare şi acrişoare, iar seara — **kyphi**, „marele parfum sfînt", un parfum în care intra un mare număr de aromate. Vechii egipteni cunoşteau mai puţin esenţele de flori, foloseau în mod curent scorţişoara, sofranul uleiul de cedru, mirtul rezeda, tămîia şi alte substanţe asupra cărora interpretările savanţilor de astăzi sînt confuze sau ignorante. Frumoasele egiptene din societatea înaltă dar şi cele din popor adorau parfumurile în aceeaşi măsură ca perucile. Se zice că misterioasa şi năbădăioasa Cleopatra, după ce a inventat pomada din grăsime de urs (pentru stimulare erotică) a folosit ca mijloace de seducţie şi produse din opiu, electuarium (un remediu cîndva folosit şi în medicină, amestec de diferite pudre de plante într-un sirop sau în miere) şi alte parfumuri, cum ar fi **sti-hid** — parfum regesc din seminţe de Tekh, seminţe de salcîm, extrase de plante şi ham (hammamelis, plantă cu frunze amărui ce conţin tanin,

deci sînt astrigente). Succesul a fost uluitor, doar posteritatea l-a considerat „discutabil".

Perşii, în afară de faptul că au purtat războaie cu grecii, mezii şi geţii, erau mari băutori, mari mîncăi, de aceea s-a pretins că foloseau parfumurile numai pentru a înlătura mirosurile neplăcute produse de excesele lor. După Herodot, regele Persiei era atît de murdar încît îşi spăla părul o dată pe an, de aniversarea sa. Totuşi există detalii istorice care vorbesc despre fardurile şi parfumurile folosite la Curte de rege şi de curtezanele lui. Dacă Darius, „marele rege, regele regilor, rege în Persia, regele ţării fiul lui Histaspe, nepotul lui Arsames, un Ahemenid..." avea părul de pe cap şi barba generoasă, rotite în bucle şi onduleuri pomădate, cu siguranţă că proceda ca Assuerus, importa parfumuri şi cerea tribut învinşilor parfumuri şi esenţe aromatice. Există o reţetă transmisă, copios bizară : „Myrobolanum, Nard, Castan de India, Myrrhe, Casse, Styrax, Labdanum, Jonc, Oenanthe, Opobalsanium, Malobatle, Cypris, Asphalte, Panax, Sofran, Amaracus, Lotus, Miere şi Vin." Încercaţi reţeta!

Corina Cristea

JULIO CORTAZAR

SUNĂ TELEFONUL, DELIA

Pe Delia o dureau mîinile. Clăbucii de săpun îi pătrundeau ca o sticlă pisată prin crăpăturile pielii, provocînd terminațiilor nervoase o durere aspră transformată instantaneu în iritații supărătoare. Delia ar fi izbucnit în lacrimi fără nici o reținere, abandonîndu-se acestei dureri ca într-o îmbrățișare inevitabilă. Dar nu plîngea deoarece o forță secretă o oprea să alunece într-un scîncet ușor, de vreme ce suferința provocată de clăbucii agresivi nu constituia un motiv suficient, pentru că în întreaga ei viață nu a lăcrimat decît pentru Sonny, și nu a plîns decît atunci cînd Sonny îi lipsea. S-ar fi umilit chiar dacă nu ar fi fost decît singura cauză pentru care merita să-și umezească ochii. Și, mai ales, acolo se afla Bebe, în leagănul lui de fier, cumpărat în rate. Acolo, totdeauna, se aflau Bebe și lipsa lui Sonny, Bebe în leagănul său, ori umblînd în patru labe pe covorul uzat ; și lipsa lui Sonny, prezent prin toate colțurile, la fel ca și absențele sale.

Tava de servit, legănată în chiuvetă de ritmul în care era spălată, se adăuga la percuția unui **blues** cîntat de aceeași tînără cu piele închisă pe care Delia o admira în revistele cu programe de radio. Ea urmărea mereu emisiunile cîntăreței de **blues**. La ora șapte și un sfert, pe înserate — radioul, între o muzică și alta, anunța ora exactă printr-un „iii" de șoarece speriat — și pînă la șapte și jumătate, Delia nu spunea niciodată : „nouăsprezece treizeci" ; prefera vechea măsurare a timpului, cea obișnuită, așa cum anunța orologiul de perete, un pendul obosit, pe care Bebe îl privea acum cu un nostim balans al firavului său căpșor. Deliei îi plăcea să privească într-una pendulul, sau să audă acel „iii" la radio ; cu toate că o întrista să lege totul de lipsa lui Sonny, de răutatea lui Sonny, de abandonarea lui Bebe, și de dorința de a plînge, și mai ales acum, cînd doamna Morris îi pretindea să achite imediat nota pentru frumoșii ciorapi de culoarea alunei, cumpărați de la prăvălia ei.

Fără să-și dea seama, Delia se descoperise pe sine însăși în gestul de a privi pe [illegible] o fotografie a lui Sonny, ce atîrna [illegible]turi, de consola pe care se afla telefonul. Și se gîndi : „Azi nu m-a sunat nimeni". Abia de înțelegea de ce mai continuă să plătească abonamentul de telefon. La acest număr nu mai suna nimeni, de la plecarea lui Sonny. Prietenii, deoarece Sonny avea mulți prieteni, nu ignorau faptul că pentru Delia el era acum un străin, atît și pentru Bebe, cît și pentru micul apartament unde lucrurile se îngrămădeau în spațiul redus ale celor două camere. Doar Steve Sullivan suna, uneori, și vorbea cu Delia ; vorbea pentru a-i spune Deliei ce mult se bucura de a o ști că se află bine cu sănătatea, și că nu poate fi un motiv, ca din cauza celor întîmplate între ea și Sonny, să nu o mai sune niciodată și să n-o întrebe cum îi merge, sau să se intereseze de dinișorii lui Bebe. Dar azi telefonul nu a sunat nici măcar o dată ; nici măcar dacă cineva ar fi greșit numărul.

Este ora șapte și douăzeci și trei. Delia a auzit acel „iii" amestecat cu reclama de pastă de dinți și de țigări mentolate. A aflat că guvernul Daladier se afla, pentru moment, în pericol. Apoi a revenit cîntăreața de **blues** și Bebe, care era aproape de a izbucni în plîns, făcu un gest grațios de bucurie, ca și cum în acel glas întunecat și puternic existau niște dulciuri la care se gîndește cu plăcere. Delia își clătí mîinile de săpun și apoi și le șterse, plîngîndu-se de durerile provocate de trecerea prosopului peste carnea tumefiată.

De plîns, însă, nu va plînge. Numai pentru Sonny va putea să plîngă. Și cu glas puternic, adresîndu-se lui Bebe care îi zîmbea de pe leagănul său răvășit, caută cuvinte care să justifice un suspin, un hohot, un gest de durere.

Dacă Bebe ar putea înțelege ce rău ne-a făcut Sonny... Dacă ar fi avut suflet, dacă ar fi în stare să gîndească măcar o secundă la ce a lăsat în urmă cînd trântise ușa de supărare... Doi ani, Bebe, doi ani... și nu știm nimic despre el... Nici o scrisoare, nici un semn, nici măcar un gest pentru tine, pentru hăinuțele și botoșeii tăi... Nici nu-ți mai aduci aminte de ziua ta de naștere, adevărat ?... a fost în luna trecută... și eu am stat tot timpul lipită de telefon, în brațe cu tine, așteptînd ca el să sune, ca el să spună doar „Bună ziua, felicitări... !" sau să-ți trimeată un dar, nimic altceva decît un mic dar, un iepuraș sau o moneda de aur...

Așa că, lacrimile care îi scăldau obrazul i s-au părut legitime pentru că le vărsa gîndind la Sonny. Și aceasta a fost clipa în care sună telefonul, exact cînd radioul anunța prin stridentul țîrîit ora șapte și douăzeci și două de minute.

— Sună, spuse Delia, privindu-l pe Bebe, ca și cum copilașul putea înțelege. Se apropie de telefon, puțin cam nesigură, gîndind că ar putea fi iar doamna Morris, cerînd plata. Se așeză pe scăunel. Nu arăta grabă, în ciuda sunetului insistent. Spuse :

— Bună ziua.

Răspunsul întîrzia.

— Da. Cine... ?

E limpede că ea știa deja, și din acest motiv totul i se păru că se învârte, că minutarul din pendul se transformă într-o elice înnebunită.

— Îți vorbește Sonny, Delia, Sonny.

— A, Sonny.

— Ai timp ?

— Da, Sonny — spuse ea, foare încet.

— Delia, trebuie să-ți vorbesc.

— Da, Sonny.

— Trebuie să-ți spun multe lucruri, Delia.

— Bine, Sonny.

— Ești... ești supărată ?

— Nu pot fi supărată. Sunt tristă.

— Pentru tine sunt acum un nimeni... un străin ?

— Nu mă întreba asta. Nu vreau să mă întrebi acest lucru.

— Delia, să știi că sufăr.

— A, te doare !

— Pentru Dumnezeu, nu vorbi așa, pe acest ton...

— ...

— ...

— Bună ziua.

— Bună ziua. Am crezut că...

— Delia...

— Da, Sonny.

— Pot să te întreb ceva ?

În vocea lui Sonny ea remarca ceva în plus. E limpede că ea putea să nu-și mai amintească unele din accentele din glasul lui Sonny. Fără a-i pune întrebarea, știuse că se gîndește dacă el o suna de la închisoare sau de la un bar... Exista o pauză în urma glasului lui ; și cînd Sonny tăcea, totul era liniște, o liniște ca de miez de noapte.

— ...doar o întrebare, Delia.

Bebe, de pe leagăn, își privi mama înclinînd căpșorul cu un gest de curiozitate. Nu arăta nerăbdare și nici dorință de a izbucni în plîns.

Radioul din cealaltă extremitate a camerei a anunțat din nou ora : „iii", șapte și douăzeci și cinci. Și Delia nu pusese încă la încălzit laptele pentru Bebe, n-a întins încă la uscat rufele proaspăt spălate.

— Delia..., vreau să știu dacă mă ierți...

— Nu, Sonny, nu te iert.

— Delia...

— Da, Sonny.

— Nu mă ierți ?

— Nu, Sonny, iertarea nu valorează nimic, acum... Ierți pe cineva pe care îl iubești cât de puțin... și motivul este Bebe, pentru Bebe, eu nu te pot ierta...

— Pentru Bebe, Delia ? Mă crezi în stare de a-l uita ?

— Nu știu, Sonny. Însă nu te-aș lăsa niciodată să revii alături de el, pentru că acum el este doar fiul meu, numai fiul meu. Nu te-aș lăsa niciodată...

— Asta nu mai are nici o importanță, Delia — spuse vocea lui Sonny, și Delia simți din nou, însă cu mai multă forță, că vocii lui Sonny îi lipsea (sau îi prisosea ?) ceva.

— De unde mă suni ?

— Nu are nici o importanță asta — spuse vocea lui Sonny, ca și cum îi venea greu să răspundă așa.

— Însă...

— Da, Sonny.

(Ora șapte și douăzeci și șapte).

— Însă, Delia... închipuie-ți eu voi pleca...

— Tu... ? Să pleci... ? Și de ce ?

— Este posibil, Delia... Se întâmplă atâtea lucruri... Înțelege, înțelege... Să plec așa, fără ca tu să mă ierți... Să plec așa, Delia, fără nimic, gol... gol și singur !

(Vocea, atât de neobișnuită. Vocea lui Sonny, ca și cum deodată nu ar mai fi vocea lui Sonny însă da, era vocea lui Sonny).

— Atât de fără de nimic, Delia... Singur și gol, plecând așa... fără altceva decât vina mea... Fără iertarea ta, fără iertarea ta, Delia !

— Sonny... De ce vorbești așa ?

— Pentru că nu știu, Delia... Sunt atât de singur, atât de lipsit de afecțiune, atât de ciudat...

— Însă...

(Ora șapte și douăzeci și nouă ; acul ceasornicului coincidea cu linia mai subțire ce precede pe cea groasă care arată jumătatea de oră).

— Delia ! Delia !

— De unde vorbești ? — țipă ea, aplecându-se peste telefon, începând să-i fie teamă, teamă și dragoste ; și sete, multă sete și dorind să pieptene părul negru al lui Sonny cu degetele sale, și să-l sărute pe gură. De unde îmi vorbești... ?

— ...

— De unde vorbești, Sonny ?

— ...

— Sonny !

— ...

— Bună ziua... Bună ziua... ! Sonny !

— ...iertarea ta, Delia...

Dragostea, dragostea, dragostea, Iertare...

— Sonny... Sonny, vino... ! Vino, te aștept... ! Vino !

(Dumnezeule, Dumnezeule... !)

— ...

— Sonny !

— ...

— Sonny... ! Sonny !

— ...

Nimic.

Șapte și treizeci. Pendulul arăta ora aceasta. Și radioul : „iii, iii !". Pendulul, radioul și Bebe, căruia îi era foame și își privea mama, puțin cam surprins de întârziere.

A plânge, a plânge. A se lăsa dusă de scâncet, alături de un copilaș dureros de tăcut, ca și cum ar înțelege că în fața unui asemenea plânset orice imitație ar trebui să dispară. De la aparatul de radio se revărsă un pian foarte dulce cu acorduri line și Bebe adormi pe loc, cu căpșorul sprijinit pe antebrațul mamei lui. Camera era o ureche mare și atentă, și hohotele de plâns ale Deliei se urcau prin spiralele lucrurilor, zăboveau, gâfâiau, înainte de a se pierde, în galeriile interioare ale tăcerii.

În românește de Ezra Alhasid

Continuare în pag. a 15-a

REDACȚIA și ADMINISTRAȚIA : București, Calea Victoriei nr. 133, tel. 59 67 60
Tiparul executat la Imprimeriile Coresi